5

HIERONYMI ALEANDRI IVNIORIS I. C.

REFVTATIO

CONIECTVRÆ ANONYMI SCRIPTORIS DE SVBVRBICARIIS

Regionibus, & diœcesi Episcopi Romani.

LVTETIÆ PARISIORVM,
EX OFFICINA NIVELLIANA.
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, viâ Iacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC XIX.

Cum Priuilegio Regis, & Approbatione Doctorum.

SANCTISSIMO PAPÆ AC D. N. PAVLO V. PONT. MAX.

HIER. ALEANDER.

QVÆ gemina est apud iurisperitos possidendi ratio, dum nimirum id agimus aut per nosmetipsos, aut per alios, vtramque Christus adhibet in Ecclesiæ possessione tuendâ, quam suo adeptus est sanguine, iniusto incubatore eiecto qui princeps huius mundi *audiebat. Siquidem & suo ipse corpore præsens est in sacrosancto Eucharistiæ mysterio: & vicariam præterea operam Romanis Pontificibus mandauit: quod tu nunc munus P. B. nauiter obis bono rei Christianæ. Eapropter quùm teterrimus idem humani generis hostis, iurisque inuasor alieni per frau-*

dis suæ ministros atque emissarios omnia propemodum impugnet Ecclesiæ dogmata, duo tamen illa præcipuè vrget, vt augustissimum Domini corpus apud nos verè esse pernegent, vtque amplissimam Romanæ Sedis auctoritatem conijcere in arctum satagant, perinde quasi rimam sibi hisce conatibus aperiri speret qua sese in aliena vt olim intrudat, Christive possessionem interruptũ, aut aliquo modo labefactatum iri confidat. Stultum illum! stultos eius satellites Hæreticos, qui diuinæ vim amplitudinémq; potentiæ necdum sentiunt! & videmus tamen admirando huic Sacramento maius indies accessisse venerationis incrementum, atq; hisce concertationibus identidem partam esse perpetuam Romanæ Ecclesiæ materiem victoriæ ac triumphorum. Neque verò veteranorum illa solùm manu, & virtute, sed & tyronum operà nouit peruincere. Id Libellus hic meus palam faciet, quo (ni fallor) coniecturam iugulauimus ab incognito auctore nuper emissam de Suburbicariis regionibus, & Ecclesiis, *rem aliàs quidem vexatam, excussámq;, sed quæ nouo argumentorum apparatu prodiens retundi de integro mereretur: rumore præsertim increbrèscente, fuisse non sine plausu alicubi exceptã. Quùm mihi ea de re cum Scipione Card. S. Susannæ disserere contigisset, atq; anonymi scriptoris quà versutias, quà hallucinatio-*

nes coràm aperirem, ille vt est litterarum patronus, & Catholicæ veritatis vbiq; fautor, cohortatus me est, vti scripto sententiam meam promerem. quod eò feci libentius, quia domesticis quoque exemplis excitari me videbam ad curas meas, laboréśque pro Apostolica Sede subeundos. Habui paterno ex genere Cardinalē Brundusinum aui mei fratrem, mihiq; cognominem. Habeo ex materno Atilium Amaltheum Athenarum Archiepiscopum, Sanctitati tuæ probè cognitum. quorum Antistitum egregia opera apud complures Europæ nationes præstita, permultáque in Ecclesiam collata officia & conspicua sunt omnibus, & nunquam intermoritura. Scio, libellum quem confutandum suscepi, quòd exiguæ sit molis, dignum tantummodò contemptu nonnullis esse visum. at suum quoque virus scorpionibus inest, et phalangijs, quo enecare queant, minutæ quamuis sint animantes. Quòd si vnum alterúmue ex imbecillioribus animis, Deo faciente, ab errore auocauero, in quem fortè tanquàm in scopulum prauæ illius doctrinæ ductu impegerint, an non operam ego meam perbenè collocatam existimem? Hoc sanè nomine non ingratum fore confido meum hunc qualemcunque laborem Sanctitati tuæ, cui gregis Christiani salus præ rebus omnibus est cordi, quæque solicitam se adeò ostendit in Catholica

veritate propugnanda. Vbi verò mei me voti compotem factum intellexero, siquid impetrare ab ingenij mei tenuitate potero, ad maiora quoque tuis sub auspiciis animum viresque conuertam.

Typographus Lectori. S.

LIBRVM, quem nunc edimus, Amice Lector, intra paucos dies Auctor, quamquam occupatus, absoluerat, eo consilio vt statim emissus Anonymi coniecturam è vestigio sequeretur. Omnes enim eius generis libellos plurimùm nouitate placere, illisque vnicam ferè in festinatione gratiam inesse sciebat. Sed dum aliis auocatus curis editionem differt, alioqui minimè festinabundus, prodiit interim R.P. Iacobi Sirmondi in eandem Anonymi Coniecturam Censura; quam seu scriptoris eruditio, seu fama spectaretur, sufficere existimans Auctor noster, proprium iam fœtum abiicere & velut parens multiplici prole generis incrementa fastidiens, statim à partu perpetuis abolere tenebris immiti sane consilio decreuerat, ni amicorum preces obstitissent. Illis si quidem placere non poterat tam multa perire quæ obseruatu dignissima, seu in Ecclesiastica historia, seu in cognitione Antiquitatis, seu in Iuris disciplina hoc libello continentur. Nec ideò videbatur dici posse acta eum agere qui noua pleraque proferret, præsertim cũ institutam Dissertationem latiùs exequeretur, & Anonymo in omnibus penè responderet. Quòd si in summa consentiret veritatis & pietatis, eam demum

esse notam. His tandem monitis cedens, & eorum auctoritati pariturus, qui tum dignitate, tum doctrina conspicui plurimum possunt sua nos edere passus est; Quo nomine & Auctori, & illis qui ab eo publicationem impetrarunt. Nobis denique gratiam te habiturum fore, Lector humanissime, non dubitamus Vale.

Approbatio Doctorum.

NOs *subsignati Doctores in sacræ Theologiæ facultate Parisiensi, certificamus perlegisse nos librum qui inscribitur,* HIERONYMI, ALEANDRI, IVNIORIS, I. C. refutatio coniecturæ Anonymi scriptoris de Suburbicariis regionibus, &c. *nihilque in eo offendisse quod Orthodoxæ fidei, aut bonis moribus aduersetur, sed omnia plurimum vtilia, quem proinde typis mandari operepretium fore censuimus. Datum Parisiis anno à Dominica Incarnatione millesimo sexcentesimo decimo nono die 2. Nouembris.*

F. A. BESCHV.

F. M. BRACHET.

CANDIDO LECTORI.

LIBELLI, qui nuper in lucem prodiit de Suburbicariis regionibus & Ecclesiis, auctorem nosse auebam, candide Lector, nec dubito quin eadem te cupiditas incesserit, vbi compellatum in eius operis exordio te sensisti. etenim ex eius qui loquitur dignitate momenti plurimũ ac ponderis orationi accedere satis constat. Latet ille tamen, atque vtinam Apellis more post tabulam & tanquàm ex abdito aliorum iudicia excipiens, spem sanè conciperemus, fore tandem vt correctiones admonitus susciperet, erroresque deponeret. Interim dum quis sit non apparet; quæramus cuias sit & qualis: & quidem ortum se ille Galliæ debere, non semel innuit. Verùm nescio an fides homini sit habenda, cui veritas in reliquis non constat. Illud scio, id genus homines haud satis ęquo animo ferri à nobilissimâ natione, cujus religionem fidemque ab Apostolorum temporibus ad suam ætatem, scribit D. Hilarius, illibatam, puréque fuisse custoditam, neque vnquàm vel næuo inspersam hæreticæ labis. Sed quid facias? *neque in bonâ segete* (vt aiebat Varro) *nullum est spicum nequam, neque in malâ non aliquod bonum.* Qualis verò tandem sit, ipse prodit se, cùm in toto opere, tùm pręcipuè ipso in limine. nam quid de eo sentias qui se BONVM esse grandi hiatu iactat,

——qualem vix repperit vnum
Millibus è multis hominum consultus Apollo?

Id profectò cognomenti vni conuenire Deo, ipsa nos æterna Veritas docuit, vt propterea vel hac temeritate sordes sibi pro laudibus ingerat. Iam verò & arbitrum se constituit nullâ expectatâ lege Mamiliâ terminis pro arbitratu figendis refigendis, finibusq; diiudicandis. Sed nosse amas, quàm rectè potuerit eâ in re se gerere? non ille decempedâ in ciuilibus prouinciis: non in metandis ecclesiasticis diœcesibus aureo calamo vsus est, qualem in Apocalypsi, & apud Ezechielem adhibitum legimus in metatione Ciuitatis Dei: sed lituo coniecturali, è cuius obliquitate quid expectare par fuit, nisi obliquas dimensiones, ac tortuosas fallacias? Insaniores quinetiam molitiones præ manibus se habere iactabundus minitatur. Quare ne tàm audacter veritatis luminibus obstruere tentet, occurrendum est hominis machinamento, nouúmq; opus nunciandum. quod fiet iactu lapidis: eius nimirum lapidis, qui è monte spontè abscissus ingentem monarchiarum statuam prostrauit, comminuitque; Diruetur nullo negotio ædificium istud, cuius fundamenta multò apparent fragiliora, quàm si essent è luto compacta. Ac quòd ipsemet sectari se leuicula fatetur, atque adeo carbones ipsos: non aliud profectò expectandum inde tibi fuerat, candide lector, quàm (vt est in prouerbio) meri carbones pro thesauro.

Hæc dicit Dominus exercituum. Isti ædificabunt, & ego destruam: & vocabuntur termini impietatis. Malach. 1.

IN TABVLAM CHOROGRAPHICAM REGIONVM

Suburbicariarum eiusque enarrationem.

VAMVIS *Orci galeam indueris, video tamen te Coniector: eo videlicet modo, quo loquentes videbat Socrates. Te, inquam, video quasi limitum custodem, finiumque tutorem (quemadmodum statuebantur Hermulę apud veteres) munus tibi arrogasse suos cuique limites assignandi. Verum alia prorsus te formâ ab Hermulis ostentas. illi siquidem ita conformati erant, vt caput quidem affabrè fictum haberent, cetera informes essent, atque indistinctis præsertim pedibus cruribusque. tu quùm expeditissimis sis pedibus, quibus Occiduas plagas atq; Orientales peragrare celerrimè potes, appares tamen, vt est apud prestantissimum poëtarum,* sine nomine corpus. *Ceterùm vt per varias terrarum regiones vagari tibi libuerit; in suburbicariis tamen præcipuè pedem fixisti: adeoque tenaciter, vt se tibi conferri vix possit, qui olim in arce Capitolinâ*

Ioui ipsi regi noluit concedere.

Earum tu regionum limites & nomina tuo arbitratu constituis. nec verbis tantùm, sed & typo, vt ne oculi auribus inuideant. Sunt qui mirentur, cur tu vbi examine tàm diligenti orationis veluti penicillo easdem regiones appinxisti, delineatam nihilominus tabulam exhibere quoque volueris.

mihi tamen ad tui consilij penetralia & recessus (ni animi fallor) peruadere fas fuit. Tradit Tertullianus, propositam olim publicè ab nescio quo ex ethnicis ridiculam impiámque effigiem, cui aures asininæ, & pes alter vngulatus, apposito titulo: Deus Christianorum ononychites. *Hodie petulantes hæretici si non Christum ipsum, at Christi Vicarium Pontificem Romanum deformi facie, fronte cornibus toruâ, pedibus anserinis effingere consueuerunt. eo nimirum consilio, vt pueruli, rudésque homines haustum ex detestandâ huiusmodi imagine odium in ipsum Pontificem, vix ac ne vix quidem vllo tempore eijciant tanquàm prauum alimentum in membra transmutatum. Qui tam elegantium picturarũ repertor fuit & magister, non dubito quin tuam quoque manum per lineas duxerit in tuæ istius mappæ adumbratione. quę mappa præ Circensi illâ Tertulliano (sat scio) diceretur* Diaboli figura. *Non te fugiebat, delicatulos esse quosdam, qui legendi libros auersentur laborem, paucis quanquàm paginis absolutos. at tabulis huiusmodi curiosos omnium oculos effici, trahi, teneri. Hac tu ratione fore sperasti vt in istorum animos hominum tua insinuetur de Romanâ diœcesi opinio. Tabulæ subdis enarrationem. quæ tamen non tàm enarratio ipsius tabulæ, quàm eorum est compendium, quæ fusius allata leguntur in duabus dissertationibus. Methodum ipsam ex diatribis pithanôn Philippi Berterij mutuatus es; è quibus & quæ tuo in libello probanda sunt corrasisti. at hominem malè identidem accipis, suppresso quamuis nomine; ne quid forsitan te illi debere quisquàm persentisceret. Alios etiam Catholicâ veritate imbutos tacitè lancinas;*

nominatim verò Bellarminum, & Baronium, duo præclara hisce temporibus Ecclesiæ lumina. vt aliquid te esse crederemus, qui cum tantis heroïbus manum conferere audeas. teneo te: vis (vt ille apud Tacitum) magnis inimicitijs clarescere. Sed muscam quis non rideat promuscide quamuis instructam si congredi cum elephanto velit?

Initio tuæ enarrationis ais, Ecclesiã in Romana Republica fuisse cõstitutã. mirari conatus sum tuũ istud effatum. an non & ad alias gentes peruaserat Ecclesia? non in Persidem? non ad Indos? Si ideo in Romanorum ditione constitutam intelligis, quia ipsius Ecclesiæ caput Romæ sedem fixit, rectè loquutus es. at minus rectè colligis, Episcoporum dignitates & gradus ad Magistratuum Romanorum typum fuisse omnino conformatas. Fuerint sanè aliqua in parte conformes: non tamen is penitus Ecclesiæ scopus, vt Romanam politiam sequeretur. id potius amplexa est, quod recta gubernandi ratio suasit. Neque ideo maioribus ciuitatibus maiores Episcopi dati, quia maiores magistratus in easdem à Romanis mittebantur: sed quia percommodum id visum est, quemadmodum & ipsi Reipublicæ visum fuerat in suis magistratibus constituendis, vt fusiùs postea patefiet. Erigebant nationes suis Dijs templa. erexit & Ecclesia vero Deo. nunquid Ecclesia ethnicorum morem imitari voluit? minimè gentium, sed (quod & ijs in mentem venerat) optimum factu censuit, loca vt essent, in quibus præcipuè Deo opt. max. cultus exhiberetur. quòd si ethnici templa nunquàm construxissent, constructura tamen erat Ecclesia. Idem tecum reputa de ipsis magratistibus Ecclesiasticis & ciuilibus. Finge verò

exortam Ecclesiam ante Cæsares. qui Romæ creandus erat episcopus, ad quem ex Romanis magistratibus conformasses? nónne ad Consules? ergo binos tu episcopos, eosq; annuatim Romæ constituisses. mirum etiam, quùm Romanum Episcopum Præfecto Vrbi contulisti, cur non & annuum feceris, quemadmodum annuus magistratus erat Præfectus. Nosti preterea pleraque municipia à Duumuiris, Quatuoruiris, Septemuiris regi solita. num tribuendi illis erant bini, quaterni, septeni Episcopi? Dices, non eam tibi mentem circa numerum, circa tempus: ac subduces te ad modos territorij, prouinciarum, diœceseôn. hęc quoque fuga frustra erit. Ciuilibus prouincijs & diœcesibus non semel immutationes contigerunt. Aliã diuisionẽ excogitauit Augustus, aliã Adrianus, aliam Constantinus. quam nam ex his amplexa est Ecclesia? si varias administrationes subinde recepit, doctum à te oportuit: at non fecisti. non enim fuit integrum. Allaboras præcipuè in Romano Episcopo, & Alexandrino, vt illos Præfectis componas Vrbico, & Augustali. quàm irritus fuerit labor, demonstrabitur in secunda Dissertatione. Prefectus Vrbi dictus est à Iuuenale (vt tu mones) facies toto orbe secunda, *at pontifex Romanus primus est in vniuersa Ecclesia. Quid igitur secũdo primũ assimilas? Primũ esse tu quoq; fateris. at (dices) nomine tenus & sessione, non etiam auctoritate. vana isthæc sunt, & ridicula, vt suo loco dicemus. Metropolitę Episcopos præcedunt auctoritate: metropolitas Patriarchæ: ante ipsos Patriarchas quem collocabis? si neminem: iam defectam ordine Ecclesiam statues, cuius tamen studiosissimam dixisti. Christus (inquies) Ecclesiæ caput est, quis*

id neget? an non & Deus regnorum omnium est Dominus atqui Galli ceteriq; populi præter magistratus minores, maiores, vnum omnibus præficiunt, Regem nempe, aut si quo alio nomine appellare lubet, non contenti ea, quæ oculos fugit, gubernatione Dei. Ecclesia suum agnoscit caput Christũ oculis non subiectum: subiectum verò Romanum Pontificem. Is quùm vniuersę Reip. Christianæ pręsit, specialem tamen vrbem habet, specialem prouinciam, specialem diœcesim. Alexandrinus patriarcha vrbem habet specialem, prouinciam itidem specialem. qui eius diœcesim appellauerit specialem, minus propriè loquetur. non enim administrationem habet extra fines suę diœceseos. Vides Hincmarum Remensem Alexandrini, & Antiocheni diœceses simpliciter nominasse: diœcesi Romani Episcopi appellationem specialis *addidisse; quia videlicet pręter suam specialem, ius etiam illi est in ceteras diœceses. vt Soli cœlestium luminum præstantissimo assignata est sua cæli portio, quam non deserit. omnibus tamen lucet, splendoremq; alijs stellis fœnerat. Romanæ Ecclesiæ congruere aptè videntur elogia illa apud sapientissimum Regem:* Pulchra vt luna: electa vt Sol: terribilis vt castrorum acies ordinata. *Veluti luna inter stellas, ita Romana inter reliquas Ecclesias eminet. Luna noctu viã errantibus aperit: à Romana Ecclesia petenda lux est declinantibus à recta credendi semita. suum lumen Soli debet luna: Christo Ecclesia.* Electa verò vt Sol *dicitur; quia non suapte natura Sol est (Christus enim eo pacto Sol iustitiæ appellatur) sed electione, sed consociatione. Electa dicitur ad arguenda sectariorum mendacia, qui fingunt, statui à Catholicis*

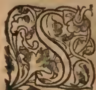
caput Ecclesię Romanum Pontificem, excluso vero capite Christo. Caput est Christus : caput Romanus antistes. Sed caput secundarium à primo capite ; visibile caput post illud oculis sensibusque subtractum. Sicut Sol Romana Ecclesia, sed electa ab ipso primario Sole Christo. per hanc enim suum promanare lumen voluit ad ceteras Ecclesias. eleganter D. Leo : quamuis in populo Dei multi sacerdotes sint, multique pastores, omnes tamen propriè regit Petrus, quos principaliter regit & Christus. *Denique* terribilis *dicitur* vt castrorum acies ordinata : *quia subegit gentes, deuicit hæreses. quia diabolo terrori est eiusq; ministris hæreticis : quibus ideo inuisa, quia* ordinata. *illuc enim ij anhelant*, vbi nullus ordo. *nec eructare desinunt ex inferorum portis odiorum flammas, maledictorum putores. hasce portas esse hæreticorum ora testatur D. Epiphanius. Ipsa tamen Ecclesia in solida petra fundata isthæc non magis curat, quàm Luna latratus canum, quàm Sol Atlantum conuicia.*

DE REGIONIBVS SVBVRBICARIIS DISSERTATIO PRIMA.

CAPVT PRIMVM.

DECLARATVS DIO AB ANONYMO non intellectus. Non videri olim à Magistratibus appellatum ad Præfectum Vrbi. Senatus nomine non intelligitur Præfectus Vrbicus. Suetonij loci illustrati. A Præfecto Prætorio non appellabatur. aliud ius in Præfecto Vrbi. De iure Togæ. Quæ sint vrbes Togatæ apud Statium. A Magistratibus P. R. appellatus: quodam tempore Præfectus Vrbi. alia Prouinciæ postea assignatæ eidem Præfecto.

SI cui recenseátur errata, quibus, Anonyme, tuus scatet libellus, is haud dubiè grãde abs te volumen elucubratum persuaserit sibi: Exiguâ tamen illum mole videmus, sed maculosum adcò, vt veritus propè sim, ne tu de libris idem

censeas, quod de marmoribus, quæ maculis commendantur. Non tuum tamen opus variato marmori, sed leproso magis corpori conferendum est. Ac mirè quadrant in illud hæc D. Augustini verba ex lib. 2. quæst. Euang *Leprosi non absurdè intelligi possunt, qui scientiam veræ fidei non habentes, varias doctrinas profitentur erroris. non enim abscondunt imperitiam suam, sed pro summâ peritiâ proferunt in lucem, & iactantiâ sermonis ostentant. Nulla porrò falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat. vera ergò falsis inordinatè permixta in vnâ disputatione, vel narratione hominis, tanquàm in vnius corporis colore apparentia significant lepram, tanquàm veris falsisque colorum fucis humana corpora variantem, atque maculantem.* Arcendus igitur tuus libellus tanquàm leprâ infectus è limine Domus Dei. quanquam non infructuosum fore existimo, si nos valetudini consulentes, quid in eo sani sit, quid labe inquinatum, conemur facere palàm. Ac penè quidem fuit, vt intactam prætermitterem priorem dissertationem. ille enim scopus fuit nostri laboris, ne tu verborum lenocinio, & fucatis argumentis fraudi esses cuipiam in ijs, quæ ad rectam spectant credendi rationem ab Ecclesiâ Catholicâ præscriptam. Atqui Catholicorum hominum parui refert, verá ne an falsa proferas de Regionibus Suburbicarijs, de iurisdictione, & potestate Præfecti Vrbi, aliorúmve ciuilium Magistratuum. Attamen & gratiam me inituram existimaui ab ijs, qui litteras amant, præcipuéque Iurisprudentiam, si tua errata hac etiam in parte detegerem; quùm viderem præterea di-

recta hæc omnia ad ea, quæ in posteriore dissertatione sunt discutienda.

Commendatâ Præfecti Vrbi dignitate, quoúsque potestas eius se protenderit, inquiris, asserísque, antiquitus, hoc est sub Augusto, & Nerone, appellationes ad eum ex vniuerso Orbe Romano delatas: mox sub Constantino iuniore, anno Christi 357. coangustatam huiusmodi auctoritatem ad regiones centesimo ab vrbe lapide comprehensas. Locupletes ad id peruincendum testes adducis Dionem & Suetonium, sed & poëtam Papinium, quamuis ignorare non debeas, multa mētiri solitos poëtas. Verùm (si quid video) eorum testimonia, si non aduersus te, pro te certè non stant. Dionis verba lib. 52. ex oratione Mæcenatis ad Augustum prius proferamus: Πολίαρχος δὲ δή τις ἐκ τῶν προηκόντων καὶ ἐκ τῶν πάντα τὰ καθήκοντα προπεπολιτευμένων ἀποδεικνύσθω. οὐχ ἵνα ἀποδημησάντων που τῶν ὑπαρχόντων ἄρχῃ, ἀλλ' ἵνα τά τε ἄλλα ἀεὶ τῆς πόλεως προστατῇ καὶ τὰς δίκας, τάς τε παρὰ πάντων ὧν εἶπον ἀρχόντων ἐφεσίμους τε καὶ ἀναπομπίμους, καὶ τὰς τοῦ θανάτου, τοῖς τε ἐν τῇ πόλει, πλὴν ὧν ἂν εἴπω, καὶ τοῖς ἔξω αὐτῆς μέχρι πεντήκοντα, καὶ ἑξακοσίων σταδίων οἰκοῦσι, κρίνῃ, *Præfectus etiam quidam Vrbis ex primarijs viris, ijsque qui officia omnia iam antè administrauerint, creandus est; non vt per absentiam Magistratuum regimen obtineat, sed vt cùm ceteris in rebus perpetuò Vrbi præsit, tum illas quoque causas, in quibus ab omnibus, quos dixi, Magistratibus prouocare licet, itémque capitales, ijs exceptis, quas mox dicam, in Vrbe, & extra eam ad sexcenta, & quinquaginta vsque stadia iudicet.* Appellationes, de quibus sic Mæ-

cenas, mihi quidem non aliæ ſunt, ſi rectè calculum pono, niſi quas ab Vrbanis Magiſtratibus interponi contigiſſet. adde, & addidiſſe placet, qui regionibus præerāt centeſimo lapide incluſis. Nam Præfecti Vrbi notio ijs terminis coërcebatur l. 1. §. 4. D. de Offic. Præ. vr. neque enim video Mæcenatem in eâ orationis parte de alijs verba feciſſe, quàm de Prætoribus, Ædilibus, ceteriſq; Vrbanis Magiſtratibus dicturum: poſteà de Prouincialibus, quod & fecit. Cur enim coanguſtantia illa verba ὧν εἶπεν, abs te non ſunt animaduerſa? an hæc referebas ad πάντα τὰ καθήκοντα, quæ nupèr nominauerat? quis verò credat Mæcenatis conſilium id fuiſſe, vt Præfecturam Vrbicam conſequi nemo poſſet, qui præter Vrbanos Magiſtratus non Prouinciales quoque omnes geſſiſſet?

Quod ſi demus, Mæcenatem de Prouincialibus quoque intellexiſſe; num ideò conſtabit, eius ab Auguſto conſilium probatum vndequaque fuiſſe, ac receptum? Suſpicari magis licet, neutras à Magiſtratibus ad Præfectum Vrbi delatas eo tempore appellationes: hoc eſt, neque Vrbanas, neque Prouinciales. De Auguſto hæc ſcribit Suetonius cap. 33. *Appellationes quotannis Vrbanorum quidem litigatorum Prætori delegabat Vrbano; at Prouincialium Conſularibus viris, quos ſingulos cuiuſque Prouinciæ negotijs præpoſuiſſet.* Cùm primùm incidi in hunc locum, conieci, non *Prætori* legendum eſſe, ſed *Præfecto.* id poſteà reperi & ab alijs animaduerſum. Appellabatur igitur Imperator à Magiſtratibus, tam Prouincialibus,

quàm Vrbanis: isque causas tantùm Vrbanas Præfecto delegabat, cuius nimirum curæ Vrbs erat cōmissa: Prouinciales alijs. At dices, promiscuas fuisse appellationes tam ad Præfectum, quàm ad Augustum: ab ipso autem Augusto cohonestatum fuisse Præfectum suarum delegationibus causarum. Verum id forsitan esse potuit, sed mallem demonstrationibus vteremur, quàm diuinationibus. Quùm idem Suetonius de Caligulâ sic ait cap. 16. *Magistratibus liberam iurisdictionem, & sine sui appellatione concessit*: si Præfectum Vrbi fas tum fuisset à Magistratibus appellare, cur non & ab istiusmodi appellationibus iurisdictionem illorum exemisset Caligula, qui liberam concedere voluit? Locum tu allegas eiusdem scriptoris ex Neronis vitâ cap. 17. vbi cautum esse scribit, *vt omnes appellationes à iudicibus ad Senatum fierent.* Non de Magistratibus hìc Tranquillus capiendus est, sed de priuatis iudicibus, à quibus tam Senatus, quàm Princeps appellabatur, eâ tamen differentiâ adhibitâ, vt qui ad Principem prouocabant, si succumberent, pœnâ quadam mulctarentur. quod & ad prouocationes ad Senatum factas extendit Nero, teste Cornelio Tacito lib. 14. *Auxitque patrum honorem, statuendo vt qui à priuatis iudicibus ad Senatum prouocassent, eiusdem pecuniæ periculum facerent, cuius hi, qui Imperatorem appellauêre. Nam ante vacuum id solutumque pœnâ fuerat.* Itáque, quod alteri deest ex his scriptoribus, supplendum est ex altero. Cęterùm, tua illa ad Suetonium interpretatio, *ad Senatum ac proinde Senatus præsulem Præfectum Vrbi*, quæ &

Aristidis loco à te allato aptatur, non vsquequáque vera censenda est. liquet enim, discussas plures causas in Senatu, non à solo Præfecto cognitas. Ac quùm M. Aurelius (Capitolino teste) *Senatum multis cognitionibus, & maximè ad se pertinentibus iudicem dedit*: sana parùm eius censebitur sententia, qui de Præfecto Vrbis hîc intelligi dicet. Illud quóque de eodem Imperatore scriptor idem tradit: *Senatum appellationibus à Consule factis iudicem dedit.* poterat quidem Imperator & Præfectum dare iudicem; sed maluit Senatum ipsum, ne Consulem dehonestasse videretur, appellationes delegans minori Magistratui. vide l. 1. D. de appellat. Quùm ait Vlpianus, appellari à Senatu non posse Principem, l. 1. D. A quib appell. non lic. censés ne eodem priuilegio munitum fuisse Præfectum Vrbi? atqui nuspiam (ni fallor) id reperies. de Præfectis enim Prætorio tantùm traditum est, eorum auctoritatem adeo esse auctam, vt appellari ab ijs non posset, l. 1. §. 2. de Offic. Præf. præt. illi etenim soli vice sacrâ cognoscere verè dicebantur l. 16. C. Theod. de appell. reliqui Magistratus, quibus nihilominus indultum erat, vt vice sacrâ iudicarent, censebantur potius imaginem Principalis disceptationis accepisse, l. 11. C. Theod. eod. statutum quidem fuit olim à Constantio, ne vllus clarissimus à Præfecti Vrbi sententiâ prouocandi vsurparet licentiùs facultatem: sed re melius perpensâ id retractauit, ac vetus ius reduxit. vide l. 23. eod. tit. C. Theod.

Superest Statij locus ex lib. 1. Siluarum, vbi Rutilium

Gallicum Præfectum Vrbi sic alloquitur:

Inq; sinum quæ sæpe tuum fora turbida questu,
Confugiunt, legesq; vrbesque vbicunque togatæ,
Quæ tua longinquis implorant iura querelis.

Togatarum (inquis) *vbicúmque vrbium appellatione omnes omnino, quæ sub Orbe Romano fuêre, Statius intellexit.* Vereor, vt quemquam sis reperturus, qui tuæ isti explicationi applaudat. perinde est enim, ac si quis diceret, togatam Galliam ideo sic dictam, quia sub imperio Romano erat (quùm tamen & reliqua Gallia cis Alpes, & postmodum Transalpina Romanis itidem parerent) *gentémque togatam* apud principem poëtam, populos intelligi, quicúnque in Romanorum ditione essent, quantumuis peregrinis legibus viuerent, peregrino habitu vterentur.. De togâ, quę proprium erat gestamen ciuium Romanorum, res est protrita. Non te clàm esse potest, eius indumenti vsum peregrinis fuisse interdictũ. Hinc Claudius Imperator, vt auctor est Tranquillus cap. 15. *Peregrinitatis reum, ortâ inter aduocatos leui contentione, togatúm ne an palliatum dicere causam oporteret, quasi æquitatem integram ostentans, mutare habitum sæpius, & prout accusaretur, defenderetúrque iussit.* hinc apud Plinium legimus lib. 4. epist. 11. caruisse iure togæ, quibus aquâ, & igni interdictum erat. Nimirùm quia hi veluti etiam deportati, ciuitatem amittebant § 1. Instit. de cap. dimin. Ideóque obsides, qui conditionis erant peregrinæ, si togæ vsum à Principe impetrassent, tanquàm ciues habebantur, vt heredes institui, vt testamenta condere possent l 32. de iure fisci. ac

ſi qua vrbs ciuitate Romanâ donabatur, eius ſtatim ciues togam ſumebant. quod de Carthagine vſu veniſſe, tradit Tertullianus, quùm ſcilicet colonia deducta eſt *magnæ in veſtigijs Carthaginis*, vt loquitur Plinius lib. 5. cap. 4. qua de re Plutarchus in Gracchis. verba Tertulliani lib. de Pallio ea ſunt: *vbi mœnia Statilius Taurus impoſuit, ſolemnia Sentius Saturninus enarrauit, quùm concordia iuuat, toga oblata eſt. Proh quantum circummeauit! à Pelaſgis ad Lydos, à Lydis ad Romanos, vt ab humeris ſublimioris populi Carthaginienſes complecteretur.* Quid ni igitur ſint Papinio *Vrbes togatæ*, quæ iure vtebantur ciuitatis Romanæ? Quarum ciues imploraſſe dicuntur iura átque auctoritatem Præfecti Vrbi, quùm fortaſſe à Prouincialibus Magiſtratibus malè habebantur, quod non temerè licebat. Ideò Plinius iunior, quùm Bythiniæ præeſſet, Chriſtianitatis reos, qui ciues Romani erant, adnotauit in Vrbem remittendos, vt ipſemet teſtatur lib. 10. epiſt. 97. ac vocem illam, *Ciuis Romanus ſum*, multis ſæpè opem attuliſſe, & ſalutem etiam inter barbaros, aiebat Cicero in Verrem. Videri itaque poteſt ex Papinij verbis, Præfecto Vrbi curam incubuiſſe tuédi ciues Romanos, vbicúnque terrarum eſſent. Inclinat tamen animus, vt ſuſpicer, eum licentiâ quadam poëticâ (Statianâ potius, quæ cæteris poëticis perſæpè audacior) *togatas vrbes* dixiſſe, quæ Magiſtratus togatos haberent, Metropoles nimirum Prouinciarum, quæ populi Romani erant. Etenim factâ Prouinciarum diuiſione inter populum, & Auguſtum, Magiſtratibus, quos

Auguſtinus

Augustus suis Prouincijs præfecit, datum est, vt induerent τὴν στρατιωτικὴν στολὴν, quemadmodum scribit Dio l. 53. Porrò auctâ Præfecti Vrbis auctoritate, concessas eidem constat (quo primùm tempore non liquet) appellationes à Magistratibus Prouinciarum populi Romani. Quapropter, quod apud Vopiscum in Floriano ex quibusdã priuatis epistolis profertur: *Præfectura Vrbanæ appellatio vniuersè decreta est:* & iterum, *redierunt ad Præfectum Vrbis appellationes omnium potestatum, & omnium dignitatum*, coarctãdum est ad eos, quos diximus, Magistratus, qui populi prouincias regebant. Siquidẽ hæc ibidem recitat Vopiscus ex epistolâ Senatus ad Curiam Carthaginiensem: *omnis prouocatio Præfecti Vrbis erit, quæ tamen à Proconsulibus, & ab ordinarijs iudicibus emerserit.* Proconsulum nomen gerebant, qui in populi prouincias mittebantur. itáque Suetonius de prouinciarum diuisione ab Augusto facta sic loquitur cap. 47. *Prouincias validiores, & quas annuis Magistratuum imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit: ceteras Proconsulibus sortitò permisit.* Quæ Prouinciæ à Principe Senatui populóque reddebantur, mutatis Magistratibus Proconsules recipiebant, Dio. lib. 54. τότε δ' οὖν καὶ τὴν Κύπρον, καὶ τὴν Γαλατίαν τὴν Ναρβωνησίαν ἀπέδωκε τῷ δήμῳ, ὡς μηδὲν τῶν ὅπλων αὐτοῦ δεομένας. καὶ οὕτως ἀνθύπατοι, καὶ ἐς ἐκεῖνα τὰ ἔθνη πέμπεσθαι ἤρξαντο, *eo tempore Cyprum, & Galliam Narbonensem populo reddidit, quòd suis armis minimè indigerent. atq; hoc pacto Proconsules in hasce quóque Prouincias mitti cœperunt.* Ex aduerso, quæ à populo ad Cæsarem transibant, po-

teſtates Proconſulares amittebant. Tacitus primo Annal. *Achaiam, & Macedoniam onera deprecantes leuari in præſens Proconſulari imperio, tradique Cæſari placuit.* Quid appellatione *ordinariorum iudicum* intelligere Senatus voluerit apud Vopiſcum, non liquidò conſtat: video deſignari hoc nomine rectores Prouinciarum in l. 33. C. de epiſc. & cler. in l. 6. C. de modo mult. in l. 7. de Offic. Rect. prou. & alibi. at in eâ Senatus epiſtolâ non omnes, ſed illi tantùm qui populi Prouincias adminiſtrarent, innui videntur: puta ſi Prætores, aut quo nomine præter Proconſulum inſigniti eſſent. Siquidem extraordinarij quodammodo cenſeri poterant rectores Prouinciarum Imperialiũ, quia non annui Magiſtratus erant, ſed tempus ijs definiebatur arbitratu Principis, quòd elicitur ex loco Suetonij nuper laudato, & ex Dione, quùm ait lib. 53. τῇ τε ὅλῃ ἐπικλήσει τῇ τῶν ἀντιστρατήγων τοὺς αἱρετοὺς χρῆσθαι, καὶ ἐπὶ πλείω, καὶ ἐνιαυτοῦ χρόνον, ἐφ' ὅσον ἂν ἑαυτῷ δόξοι, ἄρχειν ἐποίησε, *porrò à ſe* [Auguſto] *deſignatis, & Proprætorum nomen tribuit, & diuturnius adminiſtrationis tẽpus quam annuũ conſtituit, prout ſcilicet ipſi videretur.* Apparet igitur, non ab omnibus omninò Prouincialibus rectoribus, ſed ab ijs omnibus, qui populi Prouincias moderarentur, appellari fas fuiſſe ad Vrbi Præfectum. Atque haſce Prouincias ſignificari à Caſſiodoro quis credat, quùm in formulâ Præfecturæ Vrbanæ ſic loquitur: *Ditioni tuæ non ſolum Roma commiſſa eſt (quamuis in illâ contineantur vniuerſa) verùm etiam intra centeſimum miliarium poteſtatem te protendere antiqua iura volue-*

runt : ne tantæ ciuitatis iudicem muralis agger includeret, quùm Roma omnia poßideret. & tu etiam ex designatis lege Prouincijs ab appellatione cognoscis. verùm id iùs appellationum diuersam eo tempore formam acceperat. Nam post diuisum Imperium prouocationes à Proconsulibus ad Præfectum prætorio, & ad Quæstorem deferebantur. l. præcipimus 32.C de appellat. quæ tamen lex ad Orientale imperium spectare videtur. Sed & ante hanc constitutionem assignatæ quædam Prouinciæ fuerant Præfecto Vrbi Constantinopolis, aliæ Præfecto Vrbi Romæ. Eæ, per quas interponi appellatio poterat ad Præfectum Constantinopolitanum, recensentur in L. quùm appellatio 23 C. de appellat. Quæ verò lex Prouincias designauit (vt loquitur Cassiodorus) Præfecto Romæ, nusquam (vt opinor) extat. Sed si antiquiora tempora respiciamus, statuendum propemodum est, solemnem ac propriam Præfecti Vrbi administrationem Vrbem Romam fuisse, & finitimas regiones ad centesimum vsq; lapidem: speciatim ei posteà tributum à lege esse, vt & causas cognosceret, quæ ex populi Prouincijs in Vrbem prouocatione deferrentur. æquum enim visum fuit, vt ad Senatum, eiúsve Præsulem (quemadmodum eum nominat Cassiodorus) appellari posset à Magistratibus, quos Senatus ipse constituebat: à *togatis Vrbibus*, vt appellat Statius, ad *togatam dignitatem*, vt Vrbis Præfectum nominat Cassiodorus. Ac nescio an Ausònius hûc respexerit, quùm de Narbonensi Gallia, quam ab

Augusto restitutam populo supra indicauimus, & Proconsulari dignitate ornatam ita recinit:

——— *tu Gallia prima TOGATI*
Nominis attollis Latio Proconsule fasces.

CAPVT SECVNDVM.

VLPIANVS DVOBVS LOCIS explicatus. Quæstiones criminum ex Oppidis in Vrbem trahebantur. De miliario. Comprobata Dionis emendatio. Præfectus Vrbi Diœcesim non habebat. Vicarij Vrbani diœcesis. Constitutiones quædam Codicis Theodosiani illustratæ.

EX ijs, quæ superiore capite allata à nobis sunt, tutior (ni fallor) nostra apparet coniectura de Præfecti Vrbis potestate, atq; administratione, deq; appellationum iure, quod ipsi cōpetebat. Hinc totam tuam molitioné, quæ non satis firmo nitebatur fundaméto, iam nutantem vides, ac facile ruituram. nam si non à cūctis Romani Orbis Magistratib. Præfectus Vrbi appellabatur, conijcere profecto tibi haud erit integrum quod secunda diatribâ facere es ausus, Romanum Episcopum ad eius Præfecti exemplum appellationes sibi ab omnibus Episcopis vendicasse. Sed & si ea fuisset, quam tu au-

tumas, & cauillaris, Præfecti Vrbi iurisdictio ac potestas, haud tamen dicendus esset Romanus Pontifex ad eius sese administrationem vlla ratione conformasse. Verùm hæc vberius in posteriore dissertatione. Núc ad Præfectum ipsum redeamus, cuius administratio centesimo ab vrbe lapide continebatur. Ad eosdem limites porrectam aliquando iurisdictionem aliorum Vrbanorum iudicum, indicat l. 2. Cod. Theod. de integr. rest. vbi hæc sunt verba: *Placuit post completum vicesimum & quintum annum, ex eo quo vicesimi & sexti anni dies illuxerit, ad interponendam contestationem in Vrbe Româ vsque ad anni tricesimi extremum diem spatia prorogari, & intra centesimum Vrbis Romæ miliarium, si tamen ab ijs iudicibus, qui Romæ sunt, fuerit iudicandum.* nisi hoc intelligamus de iudicibus, qui dabantur à Præfecto Vrbi.

Hosce terminos designari ab Vlpiano, quidam putant, quùm ait in l. vlt. de Off. præf. vrb. *Præfectus Vrbi, quùm terminos Vrbis exierit, potestatem non habet.* Sed quid illud est, quod addit: *extra Vrbem potest iubere iudicare?* Emendabat vir doctus *intra Vrbem.* ægrè tamen persuaserit, superuacanea isthæc verba à Iurisconsulto fluxisse. cur enim in dubium vocaretur, num Præfecto fas fuisset intra Vrbem iubere iudicare? Alij existimant per *terminos Vrbis* centesimum lapidem intelligi: *at extra Vrbem* nihil esse aliud nisi extra muros Vrbis, vt illud Vlpianus voluerit; extra centesimum quidem miliarium nullam fuisse Præfecto Vrbi iudicandi

potestatem : at intra eos limites quanquàm extra Vrbis muros, nihil obfuisse, quominus suam exerceret iurisdictionem. Vera quidem hæc sententia est:aliud tamen Vlpianus hîc voluit, dùm nihil esset, cur eâ de re ambigeretur, & clarioribus alioqui verbis vtendum ei fuerat. Est qui censeat *extra terminos Vrbis*, & *extra Vrbem*, idem esse, & denotare muros Vrbis vel cõtinentia. illud verò *extra Vrbem* non referri ad Pręfectum, sed ad eos quibus iudicãdi munus mandaretur. Hoc nimirum sensu, vt Pręfectus in Vrbe manẽs dare iudices extra Vrbem possit, dummodò nè ęxtra centesimum:non possit tamen muros vrbis egressus. Verum quùm nulla discriminis afferatur ratio, cur quęso in suburbijs commoranti auctoritatem illi adimamus dandi iudices, dùm eius protenderetur iurisdictio ad limites centesimi lapidis ? Interpretantur quidam *extra Vrbem*, hoc est, extra centesimum miliarium sed quoniam credendum non est Præfecto ius fuisse illic dandi iudices, vbi notionem potestatémque nullam habebat, arg. l. vlt. de Iurisd. aiunt verba illa *extra Vrbem* non ad iudices dandos, sed ad Præfectum ipsum accommodari : vt nimirum dum extra suę administrationis terminos moraretur, non ei licuerit causas cognoscere eiusdem administrationis, licuerit tamen iudices in eâ dare. Sed si hęc fuit Vlpiani mens, hoc potius similíve modo loquutum oportuit : *Præfectus Vrbi, quùm terminos Vrbis exierit, iudicandi potestatem non habet : potest tamen iubere iudicare.*

Si meam mihi symbolam conferre hûc liceat, dixerim de rebus diuersis loquutum esse Vlpianum: primo loco de mero imperio, altero de iurisdictione. *Potestatis* nomine merum imperium significari, notum est ex l. 3. D. de iurisd. l. potestatis de verbor. sign. Ad iurisdictionem pertinere iudicis dandi licentiam, liquet ex d. l. 3. de Iur. Termini verò Vrbis neutiquam censeri possunt, qui ad centesimum miliarium erant: neq; eousq; Vrbs terminabatur, sed Præfecti Vrbici administratio. Vrbis ipsius appellationem muris finiri apertis verbis tradit Paulus in l. 2. D. de Verb. sig Præfectus Vrbi & merum habebat imperium, hoc est ius gladij, & iurisdictionem. Hanc exercere poterat etiam extra vrbem vsq; ad terminos suæ administrationis. illud in Vrbe tantùm. Nam quę imperij sunt, angustius vsurpantur, vt pote quæ nec mandari possint, l. 1. de Off. eius, cui mand. est iur. Et pręterea quæstiones rerũ capitalium ex oppidis in Vrbem pertrahebantur (vt mox dicemus) tantum abest vt Pręfectus Vrbem egressus cognitionem de ijs habere posset. Hæc videtur mens fuisse Vlpiani, quæ clarior fit ex epistolâ 127. Symmachi, lib. 9. qua dicitur, non potuisse Pręf. Vrbi cognoscere de incesto à Maximo quodam cum Primigeniâ virgine Vestali perpetrato in Monte Albano, quùm reum tanti criminis vrbem ingredi nefas esset, ipse autem Præfectus in longinquis potestatem exercere nequiret, quùm id præsertim ex eo criminum genere esset, de quibus pœnas sumere non licebat,

nisi eo loci vbi perpetrata erant.

Quùm idem Iurisconsult. in l.1. §. 4. de Offic. Præfect. vrb. ex imperatoris Seueri epistolâ definiuerit, ad Præfectum Vrbi pertinere quicquid intra Vrbem admittitur, atq; intra centesimum miliarium, vltra ipsum lapidem egressum esse eius notionem; cur initio ità loquitur: *omnia omninò crimina Præfectura Vrbis sibi vindicauit, nec tantùm ea, quæ intra Vrbem admittantur; verùm ea quóque quæ extra Vrbem intra Italiam*: quod ex eâdem Seueri epistolâ se collegisse fatetur? Intelligendum est fortasse, Præfectum Vrbi vsq; adeò suam extulisse auctoritatem, vt quasdam etiam præter ius sibi vsurpauerit cognitiones. Quod ex eo oriri potuit, quia cura interdum Vrbis totiusq; Italiæ alicui mandabatur; veluti Augustum Tauro fecisse tradit Dio l.54. καὶ οὕτω (inquit) τὸ μὲν ἄστυ τῷ Ταύρῳ μετὰ τῆς ἄλλης Ἰταλίας διοικεῖν ἐπιτρέψας, *&c.* Id correxisse videtur Seuerus, statuisseq;, ne limites centesimi lapidis eius potestas, & iurisdictio egrederetur. itáque prima Vlpiani verba ad factum pertinent, posteriora ad ius. Aut si non id Seuerus correxit, quod Vlpianus non fuerat præteriturus, interpretanda hoc modo videntur Iurisconsulti verba: vt quę admittebantur in Vrbe & intra centesimum lapidem, pertinerent ad Præfectum iure sui Magistratus, quæ vltra eos limites ac intra Italiam, ad eundem nihilominus spectarent, non tamen vi Magistratus, sed ex consuetudine, quę paulatim inoleuit, & vim iuris obtinuit, ex quo is cognitiones quóque illas sibi vindicasset.

dicasset. Haud enim sunt audiendi qui Vlpianum postremis verbis declarare existimant, quod initio attulerat. siquidem alia sunt verba epistolę Seueri, quæ postremo loco interpretatur Vlpianus. Et alioqui nemo credendus est ita ineptè átque impropriè fuisse loquuturus, vt terminos centesimi lapidis designans, *extra Vrbem intra Italiam* diceret. Præterea quod Præfecto iure Magistratus competebat, num *id sibi vendicasse* à Iurisconsulto prolatum fuisset?

Pertrahebantur criminum quæstiones ex Italię oppidis in Vrbem, atque Augusti æuo ad centumvirale iudicium deductæ. Id perspicuum est ex elegantissimo Phædro, qui suis fabulis historiolam interserit de oppidano quodam, qui filium interfecit, ratus se occidere vxoris adulterum: errore mox cognito in se quóque ferrum conuertit. subdit Phædrus:

Accusatores postularunt mulierem,
Romámque pertraxerunt ad centumviros.

nam & capitalia iudicia, non priuata solùm, apud centumviros actitari solita, testis ést Quintilianus lib. 4. cap. 1. & Suetonius de claris Rhet. in Albutio Silo.

Præfecti Vrbi administrationem ad centesimum vsque lapidem protensam fluxisse tu credis ex Mecęnatis consilio, quod & ego autumo. itáque in eius verbis apud Dionem lib. 52. μέχρι πεντήκοντα, καὶ ἑξακοσίων σταδίων, rectè censes rescribendum ἑπτακοσίων: quùm præsertim paulò inferius ita loquatur: ὑπὲρ πεντήκοντα καὶ ἑπτακοσίους ἀπὸ τῆς πόλεως σταδίους. Nam si Suidę credimus,

ſeptem ſtadia ſemis conficiunt miliare. ἑπτὰ γὰρ (inquit) ἥμισυ ςαδιὰ ποιοῦσι μίλιον. igitur è ſeptingentis quinquaginta ſtadijs centum millia paſſuum conſtabunt. quanquam Plinius li. 2. ca. 23. Columella li. 5. ca. 1. Frontinus de Agror. qualitatibus, Iſidorus Orig. lib. 15. alijq́; aſſerant, octo ſtadia miliare efficere. Sed Græci fortean id exactius ſunt metiti, neque enim temerè Dio ſeptingenta quinquaginta expreſſiſſe credendus eſt, quùm octingenta faciliùs enunciare potuiſſet. Plutarchus etiam minus octo ſtadijs eſſe miliare teſtatur, cùm in Gracchis ſic loquitur: τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ ςαδίων ὀλίγον ἀποδεῖ. nolim tamen in eâ Dionis emẽdatione quidquam tibi blandiaris, ſiquidem prior illam Lipſius commentus eſt in comment. ad lib. 14. Taciti. Dioni ſanè conſtare miliare ſeptem ſtadijs ſemis, illud quoq́; euincit, quòd lib. 54. quùm ſcribit, edicto vetita fieri ſacra Ægyptia ἐν τῷ προαστείῳ ἐντὸς ὀγδόου ἡμιςαδίου; intra primum lapidem intelligit. Non ſunt ferendi qui ὄγδοον ἡμιςάδιον ſignificare credunt quatuor ſtadia. Scripſiſſet enim Dio ἐντὸς ὀκτὼ ἡμιςαδίων. Sed nec ita loqui par fuit, tunc enim plura nominabant ſemiſtadia, ſemiobolos, ſemitalenta, alia id genus, quùm dimidiũ earum rerum integris addendum eſſet, & impar numerus exprimendus. integros obolos, integra talenta ſignificare volentes, raro geminabant ſemiobolos, ſemitalenta. Vtrúmque clarum fit ex loco Ariſtotelis, quem & Caſaubonus laudat ad Theophraſti characteres cap. περὶ ἀπονοίας, vbi de hiſce loquendi notis nonnulla ob-

ſeruat. βλίττεται δὲ (ait Philoſophus) *σμῆνος χοᾶ, ἢ τρία ἡμίχοα. τὰ δ᾽ εὐθηνοῦντα δύο χοᾶς, ἢ πένθ᾽ ἡμίχοα*, *eximunt ex alueari vnum choem, aut tres ſemichoas* (vnum videlicet choem cum dimidio) *vel bene vt agatur, duos choas, aut quinos ſemichoas*, ſiuè duos choas ſemis. eſt verò hic locus ex lib. 9. hiſt. animal. cap. 40. ſed nec minus fruſtra ſunt, qui ὀγδόῳ ἡμισταδίῳ ſignificari exiſtimant, octo ſtadia cum dimidio. Etenim nihil aliud denotat is loquendi modus, niſi octo ſtadia dempto ſemiſtadio, vel ſeptem ſtadia dimidio addito. Sicut apud Herodotum ἕβδομον ἡμιτάλαντον, ſunt ſex talenta ſemis: τρίτον ἡμίδραχμον apud Dinarchum, duæ Drachmæ ſemis: quæ itidem exempla affert Caſaubonus. Videndus & Iulius Pollux.

Nunc geminus in te error eſt notandus: prior eſt, quia Diœceſin nominas Præfecti Vrbi. neque enim eius adminiſtrationem Diœceſis appellatione vnquam nominatam reperio apud veteres. erat quidem Diœceſis, quæ, vt ait Balſamo, plures ſub ſe comprehenderet Prouincias. Sed videtur Præfecti Vrbi adminiſtratio anguſtior fuiſſe, quàm vt id nomen Conſtantianis temporibus mereretur, ita vſu iubente loquendi arbitro, ac tantum non tyranno. Diœceſes potius dictæ ſunt, quæ ſub Præfectis Prętorio, eorúmque Vicarijs erant, vt ex Notitiâ vtriúſque imperij alijſq; ſcriptoribus apparet.

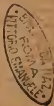
Alter error eſt, vbi diœceſim Vicarij Vrbis Romæ cum adminiſtratione Pręfecti Vrbani confundis,

quùm multò amplior Vicarij diœcesis esset. Verum est quidem easdem regiones quas Pręfectus moderabatur, sub Vicario quoq; fuisse; attamen alias pręterea habebat Vicarius, multoq; ampliores, quæ ad Præfectum nihil pertinebant. Res altius enucleanda est: quanquàm ego incognitam tantummodo tyronibus credebam, non tibi, qui veteranum in historiâ, iurísque disciplinâ te ostentas. Scribit Zosimus lib.2. quatuor à Constantino Magno constitutos fuisse Præfectos Prætorio, in Oriente duos, totidem in Occidente. Ex Occidentalibus, qui Præfectus Prætorio Italię dicebatur, duas habebat Diœceses, Italiam, & Africam. addita postmodum est tertia, Illyricum Occidentale. Huic quatuor erant Vicarij, Africæ vnus, alter Illyrici, duo reliqui Italię. Sed ne Vicariorum Italię confunderetur appellatio, alter, qui Romæ tribunal habebat, dictus est ob Vrbis præstantiam, Vicarius Romæ, vel Vicarius Vrbis: alteri verò, qui Mediolani commorabatur, nomen remansit Vicarij Italiæ. Diuisæ fuêre inter hos Vicarios omnes Italiæ Prouinciæ, seu regiones, quemadmodum prius nominabantur, quæ post Constantinum quatuordecim numero fuere, ad similitudinem fortasse quatuordecim Vrbis regionum. vtrique septem sunt tributæ, nisi quòd Vrbis Vicario regimen etiam datum fuit trium insularum Italiæ adiacentium, quæ inter Italiæ regiones verè non computabantur.

Prouinciæ sub Vicario Italiæ illæ erant: Venetia

cum Histriâ, Liguria, Alpes Cottiæ, Rhetia prima, Rhetia secunda, Æmilia, Flaminia cum Piceno annonario. Prouinciæ verò sub Vicario Vrbis Romæ hæc numerantur: Tuscia, & Vmbria, Picenum Suburbicarium, Valeria, Campania, Samnium, Apulia cum Calabriâ, Brutij; ac præterea tres insulæ, vt diximus, Sicilia, Corsica, Sardinia. Quæ omnia discere est ex libro Notitiæ. Iamq; planum est, quàm sis deceptus, dum existimas, eandem fuisse administrationem Præfecti Vrbis & Vicarij. Nam si Præfecti administratio centesimo ab Vrbe lapide circumquáque coarctabatur, iam non erant sub eius dispositione tres illæ insulæ, non Campania vniuersa, non Samnij pars ac Valeriæ, non Apulia, & Calabria, non Brutij. Prouinciæ sanè, quibus Vicarius Italiæ præerat, non alio censeri nomine poterant, quàm Prouinciæ seu regiones Italiæ. Inde ortum, vt pars illa speciali Italiæ appellatione insignita fuerit. Mediolanum etiam, quia sedes erat Vicarij Italiæ, sicut & antiquitus Proconsulis, quod ex Suetonio patet lib. de Clar. Rhet. in Albutio Silo, dictum interdum reperitur Metropolis Italiæ. Hæc apertiùs demonstraturi sumus cap. 3. secundæ dissertationis.

Regiones verò sub dispositione Vicarij Vrbis, quî appellari poterant, nisi *Vrbicariæ*, quo nomine necesse non fuit nuncupari tres insulas Siciliam, Corsicam, Sardiniam? nam ideo *Vrbicariæ regiones* sic dictæ sunt, vt eâ appellatione à ceteris Italicis distingui possent,

quæ Vicario Italiæ ſuberant. Illas verò inſulas non inter Italicas regiones, ſed inter Prouincias extra Italiam fuiſſe connumeratas, ignorare non potes. Non me tamen fugit, Italiæ inſulas eſſe aliquando appellatas. ac propterea non ineptè comprehendi poterant ſub finitimarum Vrbi Prouinciarum appellatione, quemadmodum factum videmus in veteri inſcriptione in ædibus Ducis ab Altaems, quam tu etiam laudas:

LVCIO. AVR. AVIANIO SYMMACHO. V.C.
PRÆFECTO. VRBI. CONSVLI. PROPRÆFECTIS
PRÆTORIO. IN. VRBE. ROMA. FINITIMISQVE
PROVINCIIS. &c.

veluti Sicilia *Suburbana inſula* dicta alicubi reperitur. Cæterùm in l. vnicâ Cod. Theod. ſi per obreptio. adminiſtrationes quatuor Vicariorum Præfecti Prætorio Italiæ (cui ea conſtitutio inſcripta eſt) recenſentur ijs verbis: *ſinceritas tua idipſum per omnem JTALIAM, tùm etiam per VRBICARIAS, AFRICANASQVE regiones, ac per omne JLLYRICVM prolatâ huius oraculi auctoritate firmabit.* at in l.9. Cod. Th. de extraor. muner. Sicilia quóque ſpeciatim nominatur poſt Vrbicarias regiones, *exemplo Africæ debent fundi patrimoniales, & emphytheutici per Jtaliam conſtituti ab extraordinarijs muneribus excuſari: non autem* (ſic videtur legendum) *per Jtaliam tantùm, ſed etiam per Vrbicarias regiones, & Siciliam patrimonialium, & emphytheuticorum fundorum vires ſeruandas eſſe perſpe-*

ximus, nisi quis loco illius vocis *Siciliam* reponendum conténdat *Jllyricum*, vt hîc etiam quatuor Diœceses Vicariorum Præfecti Prætorio Italiæ exprimantur: quod tamen néque est necesse, néque ego de facili admiserim.

Præterea, quæ Prouinciæ nominantur ab Impp. Honorio, & Theodosio in l. 7. C. Theod. de indulg. debit. quùm aiunt: *Campaniæ, Tusciæ, Piceno, Samnio, Apuliæ, Calabriæ, sed & Brutijs, & Lucaniæ, ex omni præstationis modo, quem antiqua solemnitas detinebat, quatuor partes iubemus auferri*, &c. eædem (ni me deficit ratio) Vrbicariæ regiones ab ijsdem postea appellantur in l. 14. C. eod. *Quod de annonarijs functionibus per Vrbicarias regiones clementia nostra concessit, etiam in largiticnalibus titulis, & emphyteuticis reipublicæ prædijs custodiri mandamus.* Quòd si hoscè aliósque locos perpenderis, quibus Regiones Vrbicariæ nominantur, haud dubito, quin eò solidior visura tibi sit nostra sententia.

CAPVT TERTIVM.

VRBICARIÆ REGIONES NON ante Constantini tempora. Vrbanus, Vrbicus, Vrbicarius idem. Cur regiones Vrbicariæ, non Vrbanæ dicerentur. Suburbicariæ intra centesimum lapidem. Tusciam annonariã videri inter Vrbicarias. De Rationalibus, & Procuratoribus rei priuatæ loci, Notitiæ expensi. Possessiones quæ.

IN tertio capite illorum tu errorem notas, qui Vrbicarias regiones à Suburbicarijs fecere diuersas. at putas ne magis aberrare qui vltrà, quàm qui citra veritatis tramitem declinet? Illorum est quidem aliquâ in parte error: sed tuus non minor, qui Vrbicarias cum Suburbicarijs prorsus confundis. Diximus, Vrbicarias regiones eas intelligi, quæ sub dispositione erant Vicarij Vrbici. Nam cum Italia specialiter appellaretur, quæ pars Vicario Italiæ tributa fuit, quo tandem nomine censenda erat Vicarij Vrbis diœcesis, nisi *regionum Vrbicariarum*? cuius rei præter ea, quæ proximo capite demonstrauimus, illud etiam non leue est argumentum, quòd appellatio hæc *Vrbicariarum regionum* nunquàm vsurpata reperitur ante Constantini Magni tempora, hoc est ante quatuor Præfectos Prætorio, eorúmque Vicarios,

rios constitutos. Habebant quidem & vetustiores Præfecti Prætorio suos Vicarios, seu qui eorũ vice cognoscebant, l. 1. §. 4. D. de legat. 3. at nullæ ijs assignatæ erant peculiares prouinciæ. Quin aio tibi (nisi fraudi mihi est memoria) nec possessiuum illud *Vrbicarium* ante ipsum Constantinianum æuum in vsu fuisse. Quæ ad Vrbem, vrbanósve Magistratus spectabant, *Vrbana* dicebantur, & *Vrbica*; *Vrbicaria* nunquàm, tametsi eadem sit huic voci origo, eadem vis, quæ superioribus. Ideo ex Vrbanitate, quæ minus aptabatur, tam *Vrbicarium* deriuarunt quàm *Vrbicum*, & *Vrbanum*. Iuuenalis Satirâ 13.

——————— *Mimum agit ille,*
Vrbani qualem fugitiuus scurra Catulli.

Idem Satirâ 6.

Vrbicus exodio risum mouet Atellanæ.

Fulgentius lib. 2. mytholog. *Beatinius augur dicere solitus erat, diuersarum Vrbium honores somnialiter peragi Vrbicario mimologo.* Cur igitur id vocabuli commenti sunt? quia quùm nomen tribuendum esset regionibus, quæ Vicario Vrbis subijciebantur, insueto, nouóque opus fuit vocabulo, ne si aut *Vrbicæ*, aut *Vrbanæ regiones* dictæ fuissent, deceptæ aures vsitatis appellationibus, significari putassent quatuordecim ipsâ in Vrbe regiones, nam quæ cis Rubiconem erant, non prouinciæ, sed *regiones* dici consueuerant. quin vsq; adeò Italiæ diu ignotum Prouinciarum nomen, vt *prouincijs* opponeretur *Italia*: atq; aliud *ius Itali-*

cum esset, aliud *ius Prouinciale*.

Ex *Vrbicariarum* nomine appellatio quóque manauit *Suburbicariarum Regionum*, quæ propius Vrbem sitæ erant, ac tantùm-non sub ipsâ Vrbe. Eæ & *Suburbanæ* dici poterant, veluti dicuntur in l. 3. C. Theod. de accusat. neq; enim erroris suspicio oriri hinc poterat, quemadmodum ex Vrbicarijs, si quis eas *Vrbanas* aut *Vrbicas* nuncupasset. Erant Suburbicariæ intra centesimum ab Vrbe lapidem, quod apertè elicitur ex d. l. 13. qua iubentur iudices ex ijs regionibus referre de causis Senatorum capitalibus ad Præfecturam Sedis Vrbanæ; è ceteris ad Præfectum Prętorio. nimirum quia propria Vrbani Præfecti administratio centesimo lapide comprehendebatur, vti diximus. Nam quemadmodum eandem (vt docuimus) significationem habent *Vrbanus*, *Vrbicus*, & *Vrbicarius*: ita idem esse fatendum est *Suburbanum*, *Suburbicum*, & *Suburbicarium*. Qua propter haud verebor asserere, Suburbicarias regiones, vbi de administratione Præfecti Vrbi agitur, eas esse, quæ centesimo lapide concluderentur. At non semper vbi regio aliqua Suburbicaria nominatur, eam coarctare necesse est intra limites centesimi miliarij. Itaq; affirmare non dubitem, Piceni Suburbicarij, Tusciæ item Suburbicariæ partem vltra eos fines fuisse protensam. Id enim nomen duabus ijs regionibus inditum, vt quùm propius ipsam Vrbem essent, ab Annonarijs Piceno, & Tuscia distinguerentur. Campania, & Valeria cùm ex parte inter

Suburbicarias essent, vt cap. quinto ostendemus, nunquam tamen eam appellationem speciatim sortitæ sunt: nulla enim erat Campania Annonaria, nullæ Valeria, à quibus discerni Suburbicarias opus esset. Hinc apparet, qua ratione differant Suburbicariæ ab Vrbicarijs. Interdum enim eædem erant, diuersæ interdum. Siquidem Suburbicariæ continebantur Vrbicarijs, vt & ipsæ dici possent Vrbicariæ at non contrà Vrbicariæ omnes erant Suburbicariæ; veluti omnis quidem arrogatio adoptio est, at non omnis adoptio dicenda est arrogatio. Sic Præsidis nomen (vt ait Macer) generale est, quo omnes Prouinciarum Rectores significantur, ipsi etiam Proconsules, non tamen fas est Præsides omnes Proconsulum nomine appellare. Sub Præfecto Vrbis Suburbicariæ tantùm regiones sunt: sub Vicarijs & Suburbicarię ipsę, & præterea Vrbicarię, quæ vtíque vltra centesimum lapidem excurrebant.

Nullo iam negotio, Anonyme, argumenta diluentur, quæ ad tuam sententiam roborandam obieceras. Primùm enim, quòd Tuscia Suburbicaria nominetur, *Vrbicaria* à Caio, & Theodosio inter Auctores limitum, haud mirum est, quùm inter Vrbicarias (vt diximus) numerarentur Suburbicariæ, quas generis quóque nomine appellare licebat. Verùm si quis autumet mendum subesse, rescribendumq; apud illos auctores, *Tusciam Suburbicariam*, eius ego sententiam pronis auribus excipiam. Planum fecit doctissimus Rigal-

tius, quot, quantísque errati scaterent ij libri de Agrorum conditionibus, & limitibus, quæ fortasse nec dum sublata sunt omnia. Diu est, quùm suspicari mihi contingebat, Tusciam Annonariam, quam appellat Symmachus *Hetrurias longinquas* lib. 10. epist. 47. Regionibus Vrbicarijs accensendam esse. quo casu certissima foret emendatio, quam nuper ingessimus. quandoquidem in Notitia Imperij Tuscia simpliciter, nulláque distinctione apposità Vicario Vrbis adscribitur: vt vniuersa Tuscia tàm scilicet annonaria, quàm Suburbicaria denotari videatur. Notitiæ verba ita habent: *sub dispositione viri spectabilis Vicarij Vrbis Romæ. Prouinciæ infrascriptæ. Consulares Campaniæ, Tusciæ, & Vmbriæ: Piceni Suburbicarij: Siciliæ*, &c. & vbi viginti duo Consulares recensentur: *Per Italias octo. Venetiæ, & Histriæ: Æmiliæ: Liguriæ: Flaminiæ, & Piceni annonarij: Tusciæ, & Vmbriæ: Piceni Suburbicarij: Campaniæ: Siciliæ.* Quòd si vniuersæ Tusciæ cum Vmbriâ vnus erat Consularis sub dispositione Vicarij Vrbis, dubitationi locus non remanet, quin ea regio appellari *Vrbicaria* posset: quæ in annonariam, & Suburbicariam diuidebatur atq; hoc pacto restituendus omnino locus ille foret apud Auctores limitum. Nostra verò suspicio eò probabilior apparet, quòd in catalogo Episcoporum, qui Synodo Sardicensi subscripserunt, Italiæ Vrbes recensentur Rauenna, Mediolanum, Brixia, Verona, Aquileia: Luca vero non Italiæ, sed Tusciæ Vrbs nuncupatur. Nec te fugit esse Lucá in eâ Tusciæ parte,

quę annonaria dicebatur. Itaq; vniuersa Tuscia Vrbicaria erat. eius duæ partes, altera (vt diximus) Suburbicaria, altera annonaria appellabatur. Negotium tamen facessit inscriptio Nouellæ Maioriani de adulterijs, sic concepta: *Rogatiano Consulari Tusciæ Suburbicariæ.* ergo Tusciæ Suburbicariæ suus erat Consularis. Nolim suspicari vocem illam *Suburbicariæ* ab aliquo additam: crediderim potius, Maioriani tempore datum vtriq; Tusciæ suum Consularem: crebras enim in Italiæ regionibus, earúmque Magistratibus mutationes obseruare licet.

Ad secundum argumentum quod attinet, perspicere potes, quæ supra diximus de l. 14. Cod. Theod. de indulg. debit. cuius verbis innui magis arbitramur legem 7. eodem tit. quàm duodecimam, vt tu reris, quanquam ad d. l. 14. referri, & hæc ipsa videatur, quà sexto post anno ijdem Impp. Honorius & Theodosius maiore debitorum indulgentiâ donarunt Campaniam Vrbicariam, Tusciam & Picenum Suburbicarias regiones. quæ omnes (vt prius docuimus) appellari Vrbicariæ possunt.

Verissimum est, quod asseris in tertio argumento Italiam arctâ significatione acceptam à Regionibus Vrbicarijs separari; quùm illam sub Vicario Italię, hasce sub Vicario Vrbis constitutas fuisse constet; quæ tamen causa latuisse te videtur. eam nos supra patefecimus ex l. vn. Cod. Theod. si per obrept. & l. 9. Cod. Theod. de extraor. muner. De Suburbicarijs idem sta-

tui nequit, vt scilicet reliquæ omnes ijs exceptis Italiç accederent angustiùs acceptæ. id quod ex ijs, quæ diximus, satis liquet. sequenti verò capite verba explicabimus l. 9. Cod. Theo. de Annonâ, & tribut. quæ obstare videntur.

Quartum argumentum nititur ijs Notitiæ Imperij verbis: *Rationalis rei priuatæ per Vrbem Romam, & Suburbicarias regiones cum parte Faustinæ. Procurator rei priuatæ per Vrbem Romam. Procurator rei priuatæ per Vrbicarias regiones rerum Iuliani.* Hisce locis non opponi inter se regiones ais, sed Magistratus in ijs constitutos. Contrarium mihi videtur: nam si res ipsæ opponuntur (quemadmodum & tu fateris) res nimirum Faustinæ, & res Iuliani: si officia, quibus earum cura incumbebat, cur non & regiones, in quibus vtræq; illæ res siue substantiæ diuersis locis sitæ erant? Rebus Faustinæ datus est Rationalis: rebus Iuliani Procurator. illas Suburbicariæ, hasce Vrbicariæ regiones comprehendebant. Vides etiam duos constitutos fuisse Procuratores: per Vrbem Romã alterum, alterũ per Vrbicarias regiones. at vnicus Rationalis erat rei priuatæ per Vrbem Romam, regionésque Suburbicarias. igitur non semper diuersi Magistratus eâdem in prouinciâ constituti reperiuntur. Quin docet nos eadem Imperij Notitia, diuersos Procuratores fuisse in ipsis regionibus Vrbicarijs, alterum rerum Iuliani, alterum rei priuatæ per Apuliam, & Calabriam siue Saltus Carminianenses. Duos etiam habebat Africa Rationales. dicebatur al-

ter simplici appellatione, *Rationalis rei priuatæ per Africam*; alter *Rationalis rei priuatæ fundorum domus diuinæ per Africam*, & nullum apparet fuisse in Africâ Procuratorem: nam qui notatur *Procurator rei priuatæ per Mauritaniam Sitifensem*, non is in Africâ erat angustè sumptâ, quæ & Zeugitana, & Carthaginiensis Prouincia nuncupabatur. neq; enim semper vbi Rationales erant, erant & Procuratores, aut contrà. Recensitos cernimus in eâdem Notitiâ Rationales, per Hispanias, per Gallias, per quínque Prouincias, per Britannias: nullum verò hisce in locis Procuratorem. Sic datos legimus quibusdam locis Procuratores rerum priuatarum, non item Rationales. Quapropter nullarum esse virium cōstat tuum argumentum. quùm alioqui si vera essent, quæ tu explicabas, non tamen nostræ officerent sententiæ, qua non semel diximus, Suburbicarias regiones Vrbicariarumquóque nomine censeri.

Ad regiones annonarias transis. ac sanè perplacet, quod doces, addictas fuisse præstandis alimentis Comitatui Imp. & exercitibus: néque enim tuam tibi gloriā inuideo. Quòd verò eas statuis in Italiā sic specialiter nuncupatā, non video, cur tibi id tutò sit cōcedendum. nam & si Aurelius Victor in Maximiano Herculeo *parti Italiæ* ea tributa inuecta scribit, non tamen constat, quæ pars Italiæ isthæc fuerit. Innuere forsan Victor voluit, non omnes Italiæ fundos, quanquàm in cunctis Italiæ regionibus sitos ei præstationi fuisse obnoxios. videntur enim huic rei addictæ *Possessiones* per

vniuersam Italiam, hoc est agri latè patentes, quos initio non mancipatione, sed quisque vt potuit occupauit, possedítque veluti definiunt Auctores limitum. Atque illud, est quòd Constantinus voluit in l. 6. Cod. Theod. de Ann. & trib. quùm ait: *Vinum, quod ad Cellarij vsum ministrari solet, cuncti ITALIÆ POSSORES iuxta statutum Constantis fratris mei comparent, &c.* Quocirca Italia hoc loco communi ac notiori significatu accipitur. Verùm tota hæc tractatio diligentiorem indagationem desiderare videtur.

CAPVT QVARTVM.

VRBE ET ITALIA INTERDICERE. Italia duplici, Africa triplici notione accepta. Illustratæ leges nonnullæ Codicis Theodosiani.

VOD docere pergis Anonyme fuisse regiones Suburbicarias propè ipsam Vrbem, apud nos in confesso est. At tu in eo hallucinaris quòd reliquas omnes Italicas Prouincias Suburbicarijs exceptis constituisse putas Italiam angustâ significatione sumptam. Verius enim est, regiones omnes Vicario Vrbis subiectas, nempe Campaniam, Brutios, Calabriam, alias cum ipsis Suburbicarijs separatas fuisse ab Italiâ restrictiùs acceptâ, quæ diœcesim con-

constituebat Vicarij Italiæ. Ideo in Chronicis Idatianis legere est, *Ambrosius in Italiâ Mediolani Episcopus, &c.* & alio loco: *Paulinus nobilissimus, & eloquentissimus, dudum conuersione ad Deum nobilior factus, vir Apostolicus, Nolæ Campaniæ Episcopus.* Nolam enim non Italiæ, vt Mediolanum, sed Campaniæ Vrbem nominauit, quod Campaniæ regio inter Vrbicarias esset, atq; adeo extra Italiam angustiùs nuncupatam. Quòd si Campania, quæ cum Suburbicarijs (vt tu doces) non cōnumerabatur, nec Italiæ adscripta erat, quemadmodum nec aliæ, quæ præter Suburbicarias Vicario Vrbis suberant, vt clariùs quoq; euincemus cap. 3. secundæ diatribæ; num tertia constituenda est diœcesis, in quam regiones illas conijcias? Enimverò nugas meras agimus: & tu dum non animaduertisti arctam illam Italiæ appellationem ante Constantinum vsurpatam non fuisse, in apertos errores prolapsus es, asserens, eâ significatione accipi apud Suetonium Claud. cap. 23. Neron. cap. 39. Vitell. cap. 14. Gellium lib. 15 cap. 11. Tertullianum lib. de Pudicit. Valerium Max. lib. 1. cap. 3. Vlpianum l. 1. D. de Effractor. nec falsò minus credis hisce locis appellatione Vrbis Suburbicarias quóque regiones contineri. Siquidem solemne fuisse apparet, vt quùm quis Italiâ vniuersâ interdicebatur, Roma ipsa ob quandam dignitatis prerogatiuã specialiter interdictus enunciaretur. Ideo Egnatius Bæticæ Proconsul Mario Euaristo Vrbe, Italiâ, Prouinciâ Bæticâ in quinquennium interdixit, vt tradit Vlpianus lib. 7. de Offic.

Proconsul. apud Collator. Leg. Mosaic. satis enim fuisse videbatur Hispanico Proconsuli, Italiam nominare, vt & Vrbe Egnatius abstineret; sed à recepto more noluit recedere. quod hodieq; pluribus locis in vsu est. nam quùmquis à ditione aliquâ, vel prouincia submouetur, vrbs ipsa Prouinciæ caput speciatim exprimitur.

Statuendum est igitur, duplici ratione Italiam accipi: modo latiùs, quæ Prouincias omnes complectitur, tàm Vicario Vrbis, quàm Vicario Italiæ subiectas: modò angustiùs partem illam designans, quæ Italiæ Vicacario adscripta erat. Ex quo factum est, vt quùm de vniuersâ Italiâ verba haberentur, respectu eius (quam diximus) diuisionis inter duos Vicarios, non *Italiam*, *sed Italias* plurium numero interdum enunciarent. Notitia Imperij: *Consulares viginti duo. per Italias octo, &c.* Firmandum ergo remanet, non à Præfecti Vrbani administratione, sed à Vicarij Vrbis diœcesi separari Italiam angustiùs acceptam. Tu tamen, qui nondum veritati acquiescere nosti, aduocas ad tuam sententiam communiendam l. 9. Cod. Theod. de ann. & trib. in qua hæc leguntur: *Tabulariorum fraudes se resecasse per Suburbicarias regiones vir clarissimus Anatolius Consularis missâ relatione testatus est.* & post alia: *quod iubemus, vt etiam per omnes Italiæ regiones par ratio seruetur.* Laudas insuper l. 2. Cod. Theo. de in integr. restit. cuius sunt verba: *Placuit ad interponendam contestationem in Vrbe (Româ) vsque ad anni tricesimi extremum diem spatia prorogari, & intra centesimum Vrbis Romæ miliarium, si tamen ab his iu-*

dicibus, qui Romæ sunt, fuerit iudicandum. Per omnem verò Italiam vsque ad finem vicesimi & noni, &c. Videtur tibi in hisce constitutionibus opponi Italia regionibus Suburbicarijs: non sic est, mi homo. Nam illud *per omnem Italiam*, & *per omnes Italiæ regiones*, idem est, ac si dictum esset, *per ceteras Italiæ partes*, vt Italia inibi accipiatur generali, atq; vsitatâ prius significatione. Amabāt enim ita loqui eo tempore, vti videre quoq; est in l. 27. Cod. Theod. de Decurion. *Rarum Carthaginis splendidissimæ Senatum & exiguos admodum Curiales residere conquestus es, dùm vniuersi indebitæ dignitatis insulas fœdâ familiaris rei vexatione mercantur. Igitur istiusmodi viri demptis honoribus imaginarijs huiuscemodi illi erunt* (quid sibi velint tria hæc verba, non sat scio, ac fortasse inducenda sunt) *quos fuerant consequuti, ciuicis muneribus subiugentur, quod quidem per omnem Africam solertissimè seruare oportet.* Neq; enim separari vllo pacto ab Africâ potest Carthago, non etiā si Africam angustissimâ significatione accipias; quippè & eius regionis Carthago caput erat. Triplici (vt nosti) notione Africa accipiebatur: modò latissimè pro tertia Orbis terrarum parte: modò angustiùs, quæ sex illas Prouincias comprehenderet, Zeugitanam, quæ & Prouincialis, & Carthaginiensis, Numidiam, Byzacium, Tripolitanam, Mauritanias Sitifensem, & Cæsariensem. Interdum autem ipsa Zeugitana Prouincia (in qua Carthago) Africa propriè appellabatur, quod Plinius præ ceteris indicat lib. 5. cap. 4.

CAPVT QVINTVM.

LATIVM INTER NVLLAS REGIOnes connumerabatur. Valeria regio. Itinerarium Antonini. Frontinus emendatus. Samnis regio. Spoletinus Episcopus nequaquam Metropolita. De numero regionum Suburbicariarum. Spoletium in Vmbriâ in Piceno. Eadem Tusciæ pars. Campaniæ regio. Frontinus iterum emaculatus. Item Paulus Diaconus. Firmata vetus lectio in Tacito. De Ponte Campano.

ABAT iam, Anonyme, coniectura tua cùm de nomine, cùm de numero regionum Suburbicariarum. De duarum regionum appellatione nulla est dubitatio, de Tusciâ nimirum & Piceno, quarum est mentio in l. 12. Cod. Theod. de indulg. debit. in inscriptione Nouellæ Maioriani de adult in Notitiâ Imperij, & apud auctores de limitibus, si nostra admittatur emendatio. At quòd tu Latium vetus, nouumq; Suburbicarias regiones nominas, non video, quî viris eruditis satis omnino possis facere. Ipsâ in re non abes (opinor) à vero. erat enim Latium propè Vrbem. at Constantini sæculo, quo proximę Vrbi regiones nuncupari Suburbicariæ cœperunt, obsoleuisse Latij nomen videtur. itaq; nulla eius mentio est inter Prouin-

cias, quæ in Notitiâ Imperij recensentur. Verior fortasse coniectura erit, si Valeriam magnâ ex parte, ex aliquâ etiam Samnium inter Suburbicarias regiones connumerabimus: eas enim statuit Notitia Imperij inter Prouincias à Præsidibus rectas, quæ Vicario Vrbis suberant.

Tu coniecturali tuo lituo regiones in aëre designaras, quùm Valeriam extra centesimum statuisti, átque ita curasti delineandam in tuâ tabulâ. Aliud est, quod nos docet Paulus Diaconus lib. 2. Hist. Langobard. *Porrò* (inquit) *tertiadecima Prouincia Valeria, cui est Nursia annexa, inter Vmbriam, & Campaniam, Picenumque consistit: quæ ab oriente Samnitum regionem attingit. Huius pars occidua, quæ ab Vrbe Româ initium capit, olim ab Hetruscorum populo Hetruria dicta est. Hæc habet vrbes Tiburim, Reate, Furconè, & Amiternum, regionemque Marsorum, & eorum lacum, qui Fucinus appellatur.* Hac in regione agnoscere potes loca nonnulla, quæ partim Latio, partim Piceno Suburbicario assignaueras. Amiternum nescio cur in Marrucinos, Theate inter & Angulum ad mare superum coniecisti, quùm inter omnes conueniat, non longè à Reate, atq; Interána fuisse, nempè in Sabinis, vt ex Dionysio alijsq; colligitur, nec procul ab eo loco, vbi ciuitas Aquilæ postmodum ædificata est. Rudera hodiéque visuntur, & præterlabitur Aternus. ac reor sanè ab amne Aterno fluxisse appellationem Amiterni.

Regioni Valeriæ constat nomen fuisse inditum à

viâ cognomine, de quâ ita Strabo. ἡ Οὐαλερία δ᾽, ἄρχεται μὲν ἀπὸ Τιβούρων, ἄγει δ᾽, ἐπὶ Μαρσοὺς, καὶ Κορφίνιον τὴν τῶν Πελιγνῶν μητρόπολιν. εἰσὶ δ᾽ ἐν αὐτῇ Λατῖναι πόλεις Οὐαλερία τὲ καὶ. Καρσέολοι, καὶ Ἄλβα. πλησίον δὲ καὶ πόλις Κούκουλον. Ἐν ὄψει δ᾽ εἰσὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ Τίβουρά τε, καὶ Πραίνεστος, καὶ Τοῦσκλον, *Valeria à Tibure incipit, ducitque in Marsos, & Corfinium Pelignorum Metropolim. sunt in eâ Vrbes Latinæ Valeria, Carseoli, & Alba, & propè vrbem Cuculum. In conspectu Romæ sunt Tibur, Prænesté, & Tusculum.* Antoninus quóque in Itinerario vrbes hasce enumerat in viâ Valeriâ, per quas ab Vrbe iter est Hadriam vsque, *Tibur, Carseolos, Albam Fucentiam, Cerfinniam, Corfinium Interbromium, Theate Marrucinum, Hadriam.* Antoninum nominaui eius Itinerarij auctorem, quamuis tu confidenter, vt soles, id Æthico tribuas. Non sum nescius, à Flodoardo locum huius Itinerarij ex Æthici cosmographiâ adduci, idq; monitum fuit in editione Basileensi anno 1575. verùm decipi Flodoardus potuit, quòd eius in codice additũ esset Æthici cosmographię id Itinerarium. quæ codicum conficiendorum ratio mirum quantum confusionis pepererit in auctorum nominibus. Plurium certè testimonio extare liquet in manuscriptis omnibus Antonij siue Antonini Augusti, vel Augustalis nomen. Nescio an in Valeriæ nomine mendosus sit locus in commentario Claudij Cæsaris, apud Frontinum de Colonijs: *lex agris limitandis metiundis partis Tusciæ prius, & Campaniæ, Apuliæ, & Variæ regionis.* videtur enim rescribendum, &

Valeriæ regionis. Nisi Variam regionem intelligit, quæ Bario adiacet: nam & alicubi Barij nomen in Varium, & Variam degenerauit.

De regione Samnij hæc Paulus Diaconus: *Quarta decima Samnium, inter Campaniam, & ma e Hadriaticum, Apuliámque à Piscaria incipiens habetur. in hac sunt Vrbes Theate, Aufidena, Hisernium, & antiquitate consumpta Samnium, à quo tota Prouincia nominatur, & ipsa harum Prouinciarum caput ditissima Beneuentus.* Ptolomeus quoq; Beneuentum Samnio tribuit; Tu Campaniæ. at Venafrum, quod tu das Samnio, apud Ptolomeũ inter mediterraneas Campaniæ ciuitates recensetur. Acro etiam, seu quisquis est vetus Horatij Scholiastes, Campaniæ adscribit. Planum est, è Strabone, alijsq; populos Samnitium fuisse Hirpinos, Erentanos, Marrucinos, Vestinos, Pelignos, Marsos. Horum nonnulli loca occupabant intra centesimum ab Vrbe miliarium, atque adeò in ipso Latio. Antiquato (vt dicimus) Latij nomine pars Samnio cessisse videtur, pars Valeriæ multò maior, pars etiam Campaniæ, vt infra demonstrabitur.

Illud interim notare subit, imbecillum esse tuæ assertionis fundamentum, dum ais, Spoletium Metropolim fuisse Piceni Suburbicarij, motus subscriptione l. 5. Cod. Theod. de med. & profess. in qua est. ACC. IV. KAL. AVG. SPOLETIO. Cui inscripta sit ea Iuliani constitutio, non apparet. Generalem fuisse credo, eiúsque exempla ad Magistratus per Prouincias missa, vt publicè proponerentur. Potuit id exemplum, quod

in Codices postea Theodosij, & Iustiniani relatum est, ad Consularis manus peruenisse, dum Spoletij fortè esset. Constat enim moris fuisse Magistratibus, vt Prouincias sibi commissas obirent, æstiuis præsertim mensibus. Quod ex Cicerone in C. Verrem, Strabone, alijsque patet, docuítque Berterius. Quamobrem haudquaquam statuendum ex illâ constitutione est, vt tu facis, Consularis tribunal fuisse Spoletij tanquàm in Metropoli. Vicarius Africæ dubio procul Carthagine degebat, qua in Vrbe accepisse illum apparet legem 13. Cod. Theod. de Annonâ, & tribut. At l. 26. Cod. Theod. de decur. ad Vicarium itidem Africæ data, Thamugadi accepta fuit: lex verò 3. Cod. Theod. de fide, & iure hastæ, accepta legitur Hadrumeti. Nosti Præfectum Vrbi non alibi, quàm Romæ sedem habuisse. an non & Vrbe interdum exire vsu illi veniebat? non etiam quùm alibi quàm Romæ esset, rescriptum aliquod Imperatoris peruenire ad eum poterat? id contigisse olim apparet, dùm C. Ceionius Rufus Volusianus Vrbi Præfectus in Campaniam nescio qua de causa se contulisset. Siquidem Venafri accepit legem 22. Cod. Theod. de Cursu publ. sic enim reponendum arbitror in subscriptione, pro *Venabri*.

Sed fuerit sanè Spoletium Metropolis, non tamen certum est, in Piceno Suburbicario fuisse, vt infra dicemus. Sed neque habuit vnquam Ecclesiasticum Metropolitam, quemadmodum nullis in Ciuitatibus regionum Suburbicariarum Metropolitæ eo tempore erant.

erant. Haud enim ciuiles semper formas amplectebatur Ecclesia, vt sequenti dissertatione docebitur. Porrò cassâ nuce inanior tua est diuinatio de Spoletino Episcopo, quem Metropolitanum fuisse autumas, quia in dissidio Pontificatus Romani inter Bonifacium, & Eulalium, electus ab Imp. Honorio fuit ad Sacra Paschatis in Vrbe celebranda. Constat enim ex ipso Honorij rescripto, non aliam ob causam demandatum id munus Achilleo Episcopo Spoletino, nisi quia, quum ceteri Episcopi huic illive parti fauerent, ipse Achilleus neutri addictus erat. Verba rescripti ea sunt: *At quoniam vicinitas Sanctorum dierum Episcopi præsentiam postularet, nec in Vrbe sacratissimâ fas est Pascharum præsertim dies sine Sacerdote celebrare: idcirco Symmache parens carissime atque amantissime, illustris magnificentia tua Achilleum nos elegisse cognoscat, quem à fauore partium constat esse alienum, qui mysteria sacræ obseruationis impleret.*

De numero regionum Suburbicariarum, non video quid certi definiri possit. Tu quatuor tantùm fuisse existimas ex l. 1. C. Theod. de Calcis coctor. qua iubet Imp. ex QVATVOR REGIONIBVS trecentos boues ad calcem vehendam præstari. Probo ac laudo, quæ doces de Terracinensibus, eorúmque monte saxa ministrante calci conficiendæ apta: aio etiam non absurdè à te conijci quatuor illas regiones, quarum mentio est in prædictâ lege, Suburbicarias fuisse. Sed non est necessariò colligendum, intra eum numerum stetisse. Nunquid enim suspicioni locus non restat, ex plu-

ribus Suburbicarijs regionibus quatuor tantùm ei præstationi addictas? Ex ijs, quæ docuimus, numerare inter Suburbicarias regiones potes cùm Valeriam, & Samnij partem, sed & Campaniæ, vt infra demonstrabitur, tùm Picenum Suburbicarium, Tusciamq; Suburbicariam, nec non & Vmbriam, ac si quæ prætereà regio centesimo ab Vrbe lapide saltem ex parte comprehenderetur. Tu verò cur Vmbriam silentio præterijsti? an quia ei regioni Tusciæq; vnus idémque præerat Consularis? id ferendum. At cur Spoletium non Vmbriæ potius adscriptum à te est, quàm Piceno Suburbicario, cui alius Consularis Præfectus erat? nam quod à Balbo in corpore de limitibus Spoletinus ager nomitim in Piceno statuitur, is (ni fallor) ita loquutus est, quia Vmbria etsi pars erat Tusciæ, fluuio tamen Tiberi discreta, in Piceno sita censebatur. Indicio sunt verba Scæuolæ in l. 41. §. Codicillis de lega. 3. quæ sic habet: *idem postea petijt ab hæredibus suis, vt regionem Vmbriæ Tusciæ in Piceno cohæredes vxori suæ restituerent cum omnibus, quæ ibi erunt, & mancipijs rusticis, vel Vrbanis, & actoribus, exceptis manumissis; quæsitum est, quùm Eros & Stichus serui in diem vitæ testatoris in Vmbria in Piceno actum administrauerint, &c.* Ita vulgati codices, nam Pandectæ Florentini videntur mendosi, defectu particulæ IN. Nescio an & huc spectet antiqua inscriptio Ariminensis. M. ÆLIO. AVRELIO. THEONI. AVG. IVRIDICO. DE. INFINITO. PER. FLAM. ET

VMBRIAM. PICENVM. &c. Itáque Picenum generaliter acceptum complectebatur Picenum annonarium, Picenum Suburbicarium, & Vmbriam. Ac sanè quùm hæc Prouincia alia omnino esset à Piceno Suburbicario, non poterat eius Metropolis esse Spoletium (quemadmodum tu putabas) sed Vmbriæ potius, aut Vmbriæ Tusciæ, vt loquitur Scæuola, quod firmatur notissimâ illa inscriptione sub æreâ statuâ à Spoletinis positâ

L. TVRCIO. APRONIANO. V. C.
FILIO. L. TVRCII. APRONIANI. V. C.
PRÆFECTI VRBIS. NEPOTI
L. TVRCII. SECVNDI. C. V. CONSVLIS
QVÆSTORI. PRÆTORI. QVINDECEM
VIRO. SACRIS. FACIVNDIS. CORRE-
CTORI. TVSCIÆ. ET. VMBRIÆ
VIRTVTE. PRÆSTANTI. STATVAM
EX. ÆRE. ORDO. SPOLETINORVM
AD. MEMORIAM. PERPETVI. NOMINIS
CONLOCAVIT.

Quod diximus, fuisse Vmbriam Tusciæ partem, testatur id Seruius ad XII. Æn. *Viuidus Vmber: acerrimus Tuscus. Nam Vmbria pars Tusciæ est.* & ad lib. 2. Georg. *Clitumnus autem fluuius est in Meuania, quæ pars* (lego *Vrbs*) *est Vmbriæ partis Tusciæ.*

Pretium est operæ de Campaniâ aliquid inquirere, quam tu secludis omnino à centesimo lapide. Audi

quos illi fines præscribat Paulus Varnefridus eodem lib. 2. quo Italiæ Prouincias enumerat : *Septima quóque Prouincia Campania ab Vrbe Roma vsq; ad Siler Lucaniæ fluuium perducitur, in qua opulentissimæ Vrbes Capua, Neapolis, & Salernus constitutæ sunt.* Néque existimes ad sua tempora respexisse Diaconum: nam & Scholiastes Iuuenalis ad illud Sat. 3. *Et Pomptina palus & Gallinaria Pinus: loca sunt* (inquit) *abundantia latronibus in Campania.* Non ignoras verò paludem Pomptinam à Plinio locari in Latio. Seruius ad 7. Æn. de Terracinâ, & locis finitimis ita loquitur: *Circa hunc tractum Campaniæ celebratur puer Iuppiter, qui Anxurus dicebatur, quasi ἄνευ ξυροῦ, id est sine nouacula, quia barbam nunquàm rasisset, & Iuno virgo, quæ Feronia dicebatur. Est autem fons in Campania iuxta Terracinam, quæ aliquando Anxur est dicta.* Colligitur etiam ex Symmachi epistolâ 53. lib. 10. pertinuisse Terracinam ad curam Consularis Campanię, à quo propterea appellationes deferebantur aliquoties ad Præfectum Vrbi. Atque hæc quidem post Constantinianam Prouinciarum diuisionem. Sed & quùm Latij nomen adhuc vigeret, pars illa, quæ ad mare vergebat, in Campaniæ appellationem venire cœperat, ex quo nimirum Augustus tractum illum, quantus est, in vnam redegerat regionem. Plinius lib. 3. cap. 5. Vbi de primâ regione loquitur: *Regio ea à Tiberi prima Italiæ seruatur ex descriptione Augusti. Intus Coloniæ Capua ab campo dicta, Aquinum, Suessa, Venafrum, Sora, Theanum Sedicinum cognomine, Nola.*

Oppida Abellinum, Aricia, Alba longa, Acerrani, Alifani, Atinates, Aletrinates, & quæ sequuntur. Inter hæc citerioris Campaniæ oppida & Tibur, & Præneste Plinius recenset, quæ tamen ex verbis Strabonis, Valeriæ potius sunt adscribenda, si tamen ijs temporibus regio quóque Valeria nominabatur, non via tantùm. Coniungebantur non longè ab Vrbe duæ illæ regiones, at recedebant postmodum, locum Samnio dantes, cuius etiam pars quædam citra centesimum miliarium procurrisse videtur. Vbi connexæ erant, nomina quóque confundebant, vt pars Valeriæ Campania à quibusdam appellaretur. Suspicionem inijcit locus hic Frontini ex libro de Colonijs; si mendo, quo laborat, liberetur: *Pars verò camporum, & siluæ regionis Campaniæ vel totius Aureliæ ante à D. Augusto veteranis pro parte data fuit.* Pro ijs verbis, *vel totius Aureliæ*, reponendum videtur, *vel potius Valeriæ.* Facilis enim fuit lapsus *Valeriæ* in *Aureliam* trànspositu tantummodo litterarum. Nam alioqui quæ regio fuit Aurelia? Viam fuisse Aureliam non ignoro, de qua Tullius in Philipp. *Tres viæ sunt ad Mutinam, à supero mari Flaminia, ab infero Aurelia, media Cassia.* Sed nihil hæc ad Campaniam, néque ex eâ nomen inditum regioni, vt Valeriæ, vt Flaminiæ, vt Æmiliæ: non enim viæ omnes sua nomina regionibus adiacentibus commodabant; non ipsa Appia regina viarum, vt à Statio nuncupatur. Quocirca eadem macula è Paulo Diacono eluenda, vbi ait: *constat autem Aureliam, Æmiliámque, & Flaminiam*

à constratis vijs, quæ ab Vrbe Roma veniunt, & ab eorum vocabulis, à quibus sunt constrata, talibus nominibus appellari. Legendum enim *Valeriam* non *Aureliam.* In loco tamen Frontini non contendam pertinaciùs vocem *totius* in *potius* mutandam, dum illud *vel* pro *&* capiatur, vt dicamus tributam fuisse veteranis partem camporum, & siluæ tam Valeriæ regionis quàm Campaniæ. Igitur cùm Campania etiam cis miliarium centesimum protenderetur, quin & ad ipsam penè Vrbem Romam, videndum, an in verbis illis Cornelij Taciti (*quid enim aliud læso patrono concessum, quàm vt vicesimum vltra lapidem in oram Campaniæ libertum releget?*) Probanda sit tua emendatio *centesimum*, pro *vicesimum* reponentis. Quanquàm id quóque sagacissimum Lipsium subodoratum fuisse comperio.

Non insuauia sunt, quæ disseris ad finem capitis de duobus Latijs, & de Ponte Campano, locum explicans Itinerarij Peutingeriani ex Horatio, eiúsque interprete. Mentio quóque eius Pontis est in veteri Itinerario Hierosolymitano, quod publici iuris fecit Petrus Pitheus de re literariâ si quis alius optimè meritus. Nam vbi iter describit à Capuâ ad Vrbem, ita loquitur: *Ad octauum M.* VIII. *Ponte Campano M.* IX. *Sinuessa. M.* IX. *&c.*

CAPVT SEXTVM.

BARONIVS A CALVMNIIS vindicatus. Canon Vrbicarius, regiones Vrbicariæ ab Vrbe. Ægyptus, Africa, Sicilia frumento Vrbi præstando addictæ. Frumenti Alexandrini præstatio Constantinopolim translata.

TOTVS hîc es in refellendâ Card. Baronij opinione de Regionibus Vrbicarijs. Licet autem coniectura nostra à Baronianâ non minus abeat, quàm à tuâ, aio tamen non earum esse virium tuas machinas, vt Baronij fundamenta conuellere queant. Modestiùs profectò actum oportuit cum viro honorum, virtutúmque ac doctrinæ luce illustrissimo, cui rem Christianam maximoperè debere, optimus quisque fatetur.

Videtur tibi Baronius argumentandi legem minus seruasse, quòd collegerit ex Codicis Theodosiani constitutionibus, in quibus Vrbicariæ regiones ab Italiâ separantur, quasdam esse regiones extra Italiam, quæ Vrbicariæ dicerentur. Cur ridiculam huiusmodi collectionem censeas, ego sanè non video. Quùm legerim apud Cæsarem, Venetos esse in Galliâ Transalpinâ populos: ridebo qui me riserit colligentem, quos-

dam etiam esse Venetos extra Italiam. Si in duabus Codicis Thĕodosiani constitutionibus regiones Vrbicariæ opponuntur Italiæ, cur elicere inde non potuit Baronius, eas regiones fuisse extra Italiam? Si Suburbicarias regiones nuncupatas perspexit Picenum, & Tusciam, eandémque appellationem cum Vrbicarijs confundi obseruauit, cur efferre illi non licuerit, Vrbicarias itidem fuisse quasdam regiones, quæ intra Italiam ac propè ipsam Vrbem sitæ essent.

Arguis præterea Baronium, quòd Vrbicarias regiones extra Italiam in Africâ, & Siciliâ constituerit ex l. 9. Cod. Theod. de extraor. muner. & l. 1. Cod. Theod. si per obrept. quibus in legibus Vrbicarias regiones ab Africa & Siciliâ nominatim, & disertissimis omnino verbis distingui ais: his nempè: *non enim per Italiam tantùm, sed etiam per Vrbicarias regiones, & Siciliam, &c.* Item: *sinceritas tua idipsum per omnem Italiam, tùm etiam, per Vrbicarias, Africanasque regiones firmabit.* Sed mirum audi. Quod tu seiunctim intelligendum contendis, ille coniunctim accipit. quæris, quo pacto? perinde ac scriptum esset: *per Vrbicarias regiones, atque adeò per vniuersam Siciliam.* Item: *per Vrbicarias cateràsque Africanas regiones.* Haud enim adeo insolens id loquendi genus; nec permittam hac in re alio quàm te Baronius patrono vtatur. Vbi tu suprà tertio capite locum illum Pollionis protulisti: *Aurelianus pudore victus Tetricum, quem triumphauerat correctorem totius Italiæ fecit, id est Campaniæ, Samnij, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ*

bria, Hetruriæ atq; Vmbriæ, Piceni, & Flaminiæ, omnísque annonarię regionis; hæc subdis (tua enim ipsa verba transcribam) *Quas annonariarum appellatione regiones Pollio intellexerit, ex eius verbis distinctè definiri non potest, nisi illasce regiones ipsas, quas eo loco recenset, indicare voluerit: Hetruriam quippe, & Picenum inter eas annonariarum numero fuisse mox ostendemus: vt illis proinde Pollionis verbis, omnísque annonarię regionis, vox* συλληπτικὴ *ADEO subintelligenda videatur: quod sanè pro comperto habeo.* Quam igitur fas tibi fuit comminisci interpretationem ad Pollionis verba, cúr non eandem accommodare Baronio licuerit duabus illis constitutionibus Theodosiani Codicis?

Postremò vitio vertis Baronio, quòd ex appellatione Canonis Vrbicarij, quæ, qualésve essent regiones Vrbicariæ vestigatum iuerit. Hoc tu ficulneum argumentum appellas. atqui recurrat velim tibi in mentem Horatianum illud.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

è quo tamen trunco effinxit nescio quis faber deum quendam tui similem, nempè ex eorum numero, qui finium tutores, custodésque terminorum (qualem te ipse declarasti) antiquitùs statuebantur. Videamus igitur, an ficulneum hoc argumentum ita confirmari possit, vt regionum Vrbicariarum limites ex Baronij sententiâ designet. Obseruauerat ille, Vrbicarium Canonem appellari, quòd Vrbi Romę deberetur à prouincijs quóque extra Italiam, proinde nihil repugnare

existimauit, quominus, & eædem Prouinciæ dici Vrbicariæ possent. *Vrbani vsus frumenta* appellat l. 3. Cod. Theod. de Canon. frum. Vrb. Rom. etiamsi in Africâ adhuc residerent: & Claudianus *Romuleas segetes*: cur non, & Africæ regiones hiscè frumentis præstandis addictas, Vrbicarias appellare liceret? *Si ita est* (inquis) *iam vel omnis Occidens* (*ne quid de Oriente dicam*) *Vrbicariarum regionum appellatione censendus erit.* Fugit te ratio, mi coniector. quo enim tempore obnoxiæ factæ sunt Galliæ præstando frumento Vrbi Romæ? quo aliæ complures prouinciæ? Africæ & Siciliæ indictus præcipuè is canon fuerat. Etiam Ægypto olim, & quidem primo loco, nam Africa habita fuit veluti subsidiaria. Lampridius de Commodo: *classem Africanam instituit, quæ subsidio esset, si fortè Alexandrina frumenta cessassent.* Sed Constantinianis temporibus, quùm regiones Vrbicariæ appellari cœperunt, Ægyptia canonis præstatio Constantinopolim translata fuit. Adeo enim hominum multitudo eâ in Vrbe excreuerat, vt scribat Eunapius Sardianus in Sopatro, impares alendo populo fuisse frumentarias copias ex Ægypto vniuersâque Asiâ cum Syriâ, & Phœnice, alijsq; prouincijs illuc comportatas. Quùm priùs Byzantinus ager aliarum Vrbium egestati subueniret. Compertum est, nihil æquè nocuisse D. Athanasio átque mendacium auribus Imperatoris instillatum ab Arrianis confingentibus, minatum illum fuisse, vetiturum se, ne Alexandrinum frumentum Constantinopolim, vt solebat,

aduceheretur,qua de re Socrates lib. 1. cap. 23. Atque illud est, quod Roma querebatur apud Claudianum de Bello Gildonico.

Tot mihi pro meritis Lybiam, Nilúmque dedêre,
Vt dominam plebem, bellatorémque Senatum
Classibus æstiuis alerent; geminoque vicissim
Littore diuersi complerent horrea venti:
Stabat certa salus. Memphis si forte negasset,
Pensabam Pharium Getulis messibus annum.
Frugiferas certare rates, latéque videbam
Punica Niliacis concurrere carbasa velis.
Quùm subitò par Roma mihi, diuisáque sumpsit
Æquales aurora togas. Ægyptia iura
In partem cessêre nouam. Spes vnica nobis
Restabat Libyæ, quæ vix, ægréque fouebat
Solo ducta Noto, nunquam secura futuri,
Semper inops, ventíque fidem poscebat, & anni.
Hanc quóque nunc Gildo rapuit. &c.

Quòd innuit Claudianus nauigationem Africanam intutam fuisse, Vrbi laboranti præsto interdum erat frumentum ex ipsa Ægypto inuectum, id quod colligere est ex Symmacho lib. 10. ep. 22. sed & aliunde. idem l. 3. ep. 82. *ex inopia namque publicus metus versus est in gaudium: postquam venerabilis pater patriæ Macedonicis commeatibus Africæ damna pensauit, quem nunc omnes, vt altorem generis humani deum diligunt; nihil enim passus est Austris contumacibus aduersus Romam licere.* De solicitudine, metúque Romanorum ob impendentem famem

occupata à Gildone Africa, idem Symmachus lib. 4. epist. 4.

Igitur Africa Vrbicario canoni propriè erat obnoxia, velut & Sicilia, siue quædam in vtráque regiones, quas ideo Vrbicarias appellatas non absurdè ratus est Baronius. Ergò & suburbicariæ dici poterant, si huiusmodi appellationes confundi consueuissent, quéadmodum tu ipse docere conatus es. Exclamas tamen: *quomodo quæso Suburbicariæ dici potuerunt prouinciæ tanto terrarum, marisque interuallo ab Vrbe disparatæ?* eo nimirùm modo, quo M. Tullius non semel Siciliam nominauit *prouinciam Suburbanam*, quemadmodum Florus quóque fecit, vt & à te animaduersum. Quòd si non hæc tibi faciunt satis, facient opinor, quæ tu docuisti de vi & significatione nominis Suburbicariarum: ais enim capite secundo, sic dictas eas regiones *non magis à situ, quàm quòd Vrbi subessent, id est sub Vrbis diœcesi essent.* igitur si ratio situs non adeò est habenda, id quóque nomen aptandum videbatur regionibus quantumuis longinquis, dummodo Vrbi peculiariter addictæ forent, quemadmodum illæ erant, quæ Vrbicario canoni obnoxiæ perpetuò tenebantur.

In extremo capite calumniam Baronio impingis, dum sic loqueris: *denique quis non videt ridiculam vocis etymologiam? non aliter ac si quis Vrbicariam Præfecturam ab Vrbicario canone deducat.* Iam si ferream frontem non haberes, pertimescenda tibi lex Remmia fuerat. Nunquid Baronius hasce ineptias protulit? ab Vrbe

fatetur ille & canonem Vrbicarium, & regiones Vrbicarias esse dictas. Atque eius verba illa sunt: *sed vnde id quæso nomen, & quænam, & cur dictæ reperiuntur etiam extra Italiam positæ Vrbicariæ regiones? Res est haud facilis exploratu. Ex eo tamen quem inuenimus dictum canonem Vrbicarium, possumus etiam intelligere regiones Vrbicarias: sunt enim hæc veluti cognata.* Si cognata sunt, ergo non aliud ex alio ortum est, aut deductum. innuit verò vtrámque appellationem deriuari ab Vrbe: vt & canon, qui in Vrbem ex longinquis regionibus mittebatur, Vrbicarius, & quæ canonem illum regiones præstabant, Vrbicariæ dicerentur.

Illud etiam pronunciare es ausus: *verùm si immemoriæ magis omnis hæc Baronij argumentatio tribui debet, & deceptus magis ipse, quam decipiendi alios animum habuit.* &c.

——— ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων;

vt quenquam Baronius sciens volens deciperet? si tibi cognita viri integerrimi probitas átque adeo sanctimonia, linguam momordisses potius, quàm vt in isthæc verba erumperet. Homo tamen erat, quid ni illi humanitùs aliquid exciderit, præsertim in rebus huiusmodi, quarum ignoratio, aut scientia momenti nihil afferunt ad æternæ beatæq; vitæ adeptionem? Turpior tua fuit hallucinatio, qui illum tibi sumpsisti castigandum. Ille Vrbicarias regiones Suburbicarias quóque dici nulla distinctione adhibita credidit. an non & tu promiscuas fecisti easdem appellationes? Largior ille fuit in statuendis extra Italiam quóque

generaliter acceptam ijs regionibus: tu tenacior in coārctandis omnibus intra centesimum ab Vrbe lapidem. Non animaduertisse ille visus est, speciali Italiæ nomine interdum dictam partem vniuersæ Italiæ: tu reperire neutiquam valuisti, quæ nam verè fuerit specialis Italia. Hæc omnia nos in superioribus dilucidauimus, nec vereor ne nostra de Vrbicarijs regionibus coniectura cæteris non antistet. Quod ni hoc sit; tuam profectò præ Baroniana procul esse habendam nemo non fatebitur, qui iudicio penitus non destituatur.

DE DIOECESI EPISCOPI ROMANI, DISSERTATIO SECVNDA.

CAPVT PRIMVM.

IN REGIONIBVS SVBVRBICARIIS nulli olim Ecclesiastici Metropolitæ. Quæ solicitudo Romani Pontificis, quæ aliorum Episcoporum in vniuersâ Ecclesiâ. Generalia Concilia à Pontifice Max. confirmantur. Synodus quæ in Nouella Valentiniani. Ammianus expositus. Romanus Pontifex supra alios Episcopos. Ecclesiasticæ dignitates ciuilium formam non sequebantur. Maiorum Vrbium Episcopi cur digniores. Romani Episcopatus prærogatiua non à dignitate Vrbis, sed à primatu Petri. Ridicula collatio Præfecti Vrbi cum Romano Episcopo. Excussa decreta Africanorum Conciliorum. Sardicense Concilium cur sub nomine Nicæni citaretur. Le-

ges ciuiles de rebus Ecclesiasticis inualidæ. Declaratur sextus canon Concilij Constantinopolitani primi. Ordo Ecclesiasticorum iudiciorum.

N priore dissertatione aliquid dixisse tu quidem videri poteras, quod in theatro eruditorum plausum mereret. In hac verò posteriore à doctis probísque viris exsibilandus es, átque explodendus. Atq; vt monstrum veluti demissis aulæis statim producas, parùm sibi congruere videntur, quæ in medium affers, dum ecclesias, quas Rufinus Suburbicarias nominat, eas esse censes, quæ Suburbicarijs regionibus comprehenderentur, hoc est, quæ intra centesimum ab Vrbe lapidem essent; hasque Diœcesim constituere dicis Romani Episcopi: addis verò ex Hincmaro, propriam, ac specialem fuisse Romanæ Ecclesiæ Diœcesim, quæ plures Metropolitanos haberet. Siquidem aperiendum tibi fuerat, quinam essent hi Metropolitani, ijq; plures centesimo milliario inclusi. Neminem enim inuenies præter ipsum Romanum Episcopum; Vt ex teste à te laudato liquidò satis appareat, Romanæ Ecclesiæ Diœcesim vltra centesimum lapidem atque adeò regiones Suburbicarias excurrisse.

Duo præterea obseruanda tenendáque mones, primum non solùm Romano, sed & ceteris Episcopis, præter specialis diœceseos solicitudinem curam vniuersæ Ecclesiæ incubuisse. Qua in re nolim te generatim

tim loqui: nam quòd ab alijs id monitum asseris, satis mihi fuerit reponere, huiusmodi sententiam à doctis pijsque viris esse penitus explosam. Docendum sanè tibi foret, id iuris, quod Romani Episcopi in alienis diœcesibus quùm opus fuit exercuêre, ceteros Episcopos exercuisse in Diœcesi Romanâ: ita autem exercuisse, vt vniuersæ consensu Ecclesiæ comprobatum sit. Clàm te esse non potest, patres Chalcedonenses adeò exhorruisse Dioscori Patriarchæ Alexandrini procaciam, qui sententiam ferre in Leonem Papam ausus est, vt illam potissimum ob causam damnatus ab ijs fuerit, quemadmodum testati sunt in epistolis cùm ad Leonem ipsum, tùm ad Imperatores. Multa sunt totius Ecclesiæ bonum spectantia, quæ non Episcopis tantùm, sed alijs quóque Christianis curæ esse possunt. exemplorum loco hæc sint. Intererat Catholicæ Ecclesiæ, tuas detegi dicam nè hallucinationes, an fallacias? eam mihi ego curam sumpsi: nùm tu hinc colliges, parem me esse Episcopis? Intererat olim eiusdem Ecclesiæ, Marcianum Episcopum Arelatensem, quia Nouatiani Sectę addictus multos seduxerat, extra communionem fieri, & honore priuari; Num D. Cyprianus, cui ea res innotuit, id sibi iuris sumpsit? minimè verò, sed Stephanum Romanum Pontificem per litteras monuit, vt pro sua auctoritate alium in eius locum substitueret. An non & idem fecit Athanasius? & tamen magnam ille regebat Alexandrinam Ecclesiam, quæ secunda erat post Romanam. Præstat eius

verba hîc adſcribere ex epiſtolâ ad Epiſcopos Africæ: οὕτως οὖν διακείμενοι, ἐπειδὴ συνέβη συνελθεῖν ἡμᾶς, ἐγράψαμεν καὶ τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν Δαμάσῳ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς μεγάλης Ῥώμης, περὶ τοῦ Αὐξεντίου τοῦ ἐπελθόντος τῇ ἐν Μεδιολαίῳ ἐκκλησίᾳ διηγούμενοι τὰ κατ' αὐτόν. ὅτι τε οὐ μόνον τῆς Ἀρειανῆς αἱρέσεως ἐστὶ κοινωνός, ἀλλὰ καὶ ὑπεύθυνός ἐστι πολλοῖς κακοῖς, πράξας ταῦτα μετὰ Γρηγορίου τοῦ κοινωνοῦ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ. καὶ θαυμάζοντες, πῶς μέχρι νῦν οὐ καθῃρέθη καὶ ἐκβέβληται τῆς ἐκκλησίας, *Certè quùm hoc animo eſſemus, & contigiſſet nos in vnum conuenire, ſcripſimus dilecto Damaſo Epiſcopo magnę Romæ contra Auxentium inuaſorem Mediolanenſis Eccleſię, eumq; non ſolum eſſe in communione Arrianicę ſectę, ſed pręter hoc multorum ſcelerum reum eſſe, quę vnà cum ſocio ſuæ impietatatis patrauit, miramúrque, cur nondùm depoſitus eiectuſq; ſit ex Eccleſia.* Si te Anonyme, Cyprianus, atq; Athanaſius audiuiſſent docentem, vniuerſæ curam Eccleſiæ ſingulis Epiſcopis incumbere, compendiariam fortaſſe viam quæſiuiſſent. Sed nugæ iſthæc ſunt. Non fugiebat ſanctos viros, quid iuris eſſet in Eccleſias Arelatenſem, & Mediolanenſem Romano Pontifici, tùm quòd eius propria diœceſis vniuerſus Occidens erat, tùm etiam ob ſummam eius poteſtatem in omnes Eccleſias, vbi eâ vti opus eſt. Id multoties præſtitum in Conſtantinopolitanâ, in Alexandrinâ, in Antiochenâ, alijſq; diœceſibus, notius eſt, quàm vt commentarium hunc onerare ſit neceſſe: tu tamen exempla à Baronio, & Bellarmino in eius rei árgumentum adducta ferè nihili eſſe

censes; nouitatísque amatores in spem erigis aliûs commentarij à te edendi. Videbimus sanè, quid virium futurum sit vni pigmæo aduersus duos Hercules. Interim Athanasius ipse exemplum præbere tibi potest eius curæ, quæ singulos Episcopos tangit ad bonum totius Christianæ Reip. procurandum. Id graphicè describit D. Basilius epistolâ ad eum datâ: τῶν μὲν ἄλλων τοῖς πλείστοις ἐξαρκεῖ, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον περισκοπεῖν· σοὶ δὲ οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλ' ἡ μέριμνά σοι πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τοσαύτη, ὅση καὶ τῆς ἰδίως παρὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου ἡμῶν ἐπιστευθείσης ἐπίκειται, ὅς γε οὐδένα χρόνον διαλείπεις διαλεγόμενος, νουθετῶν, ἐπιστέλλων, ἐκπέμπων τινὰς ἑκάστοτε τοὺς ὑποτιθεμένους τὰ βέλτιστα, *aliorum quàm plurimis satis est, si sibi ipse quis circumspiciat. Tibi verò id minimè satisfacit, sed tanta omnium Ecclesiarum te cura tangit, quanta eius, quæ tibi peculiariter à Domino commissa est. Vsque adeo, vt nullum intermittas tempus disserendi, admonendi, scribendi, mittendiq; frequenter aliquos, qui passim quid optimum sit insinuent.* Consule & D. Gregorium ad interrogationes Augustini Anglorum Episcopi lib. 12. epist. 32. Sed huiusmodi prouinciam ij etiam, qui Episcopi non sunt, sumere interdum sibi possunt. Reperies apud Theodoretum in vitis Patrum, magnum illum Simeonem columnarium, multa pro Ecclesijs laborasse. Pugnabat interdum cum ethnicorum impietate: aliquando Iudæorum peruicaciam frangebat: sæpè hæreticorum machinamentis obuiam ibat: scribebat ad Imperatorem: Magistratus conueniebat: pastores ipsos

Ecclesiarum diligentiorem gregis curam gerere compellebat. Quid de D. Hieronymo dicam? quid de alijs? At Romanos Pontifices præter huiusmodi sollicitudinem, summam quóque auctoritatem, ac potestatem iudiciariam exercuisse constat. Annalium magna volumina contexeret, qui eius rei exempla vellet congerere. Nobis sat erit apponere, quod in præsentiâ ad manum est. Oboluerat sanctissimo Pontifici Innocentio, facinora quædam in Palæstinâ fuisse perpetrata. Itaque non tantùm per litteras socordiam coarguit Ioannis Hierosolymitani Episcopi, sed maiora quóque remedia adhibere conatus est: Diuóque Hieronymo ijs in regionibus tùm degenti hæc inter cetera scripsit: *Itáque excitati tantâ malorum scenâ, arripere auctoritatem Sedis Apostolicæ ad omne comprimendum nefas festinauimus; sed in quem insurgeremus, nec nomine appellatum legimus, nec criminis aliqua ratione taxatum. Quod ergo possumus, condolemus. Si deposueris autem apertam, manifestamq; in homines aliquos accusationem, aut iudices competentes tribuam, aut si quid vrgentius, soliciti ústque à nobis fieri potest, non retardabo.* Si Innocentius id sibi prçter ius arrogasset, putas ne Hieronymus compescuisset linguam, qui Hierosolymitanum Episcopum reprehendit, quòd Diœceseum iura confudisset, confugiens nescio qua de re ad Alexandrinum Patriarcham; quùm ire ad Metropolitanum Cæsareæ debuisset, aut ad Patriarcham Antiochenum, cuius in Diœcesi erat? Vide epistolam eius 61.

Mones ſecundo loco, honoris primatum acceſſiſſe Epiſcopis ex vrbium dignitate, in quibus conſtituti eſſent, quod ſanè inficiandum omnino non eſt, ſed nec perpetuò concedendum. Tute vidiſti, quæ Berterius ſcripſit cap. vlt. ſecundæ diatribæ: quibus opponis, quæ in Chalcedonenſi Synodo adſcripta verba reperiuntur, nimirum prærogatiuam Romanæ Sedi fuiſſe tributam, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, hoc eſt, *quòd ea Vrbs imperaret.* Quid ſi tibi dixerim, iſthæc verba, apud illos, quibus cor ſapit, nihili ferè eſſe? Qui ſic loquuti ſunt, conſultum volebant Epiſcopo Conſtantinopolitano, ſecundum ei locum tribuere ſatagentes: néque enim alîus rationis ſuffragio inniti poterant, quàm quòd Vrbs illa veteri Romæ ab Imperatoribus æquata eſſet: Tentabántque accommodare ad ciuilia res Eccleſiaſticas. Atq; adeo, quod in ipſis erat, ij fecerunt. Verùm nullam is canon vim habuit, vtpote, quem poſt dimiſſum Senatum, quùm iam Pontificij Legati receſſiſſent, Anatolius Conſtantinopolitanus Epiſcopus à collegis extorſit, & tanquam appendicem Cõcilio addidit. Ac propterea non ſolùm ab ipſis Legatis contrà nitentibus, & proteſtantibus comprobatus nequaquàm fuit, ſed ipſum etiam Leo Pontifex irritum fecit, quemadmodum ex eius epiſtolis liquidò apparet. Vt enim Conciliorum robori opus eſt Romani Pontificis auctoritate (quod Catholicis in confeſſo eſt, & præter vetuſtam conſuetudinem à ſcriptoribus traditam teſtatur ſeptima Synodus act. 6.) ita in legitimis

Concilijs, quod definitum est repugnante eodem Pontifice, nullarum esse virium censendum est. Exemplis, quæ sunt in promptu, supersedeo. At verò, quùm Leonis Pontificis arbitrio obsequentes se præbuerint & Anatolius ipse & Imperator, vt mox ostendemus, insurgere contrà tu audes post tot sæcula? id erat scilicet, quod magnis votis expetebat Vrbs Constantinopolis, vt quæ tandiù premitur Turcicæ tyrannidis iugo, solatij aliquid caperet ex tanto suorum priuilegiorum vindice.

Suauis es verò, dũ verba profers Constitutionis nouellæ Valentiniani Imp. quæ sic habent: *quùm Sedis Apostolicæ primatum S. Petri meritum, qui Princeps est Episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas ciuitatis, sacræ etiam Synodi firmarit auctoritas*, &c. Quæ verba, si quid sentis, tuum petunt iugulum. Nam etsi tribuat aliquid Imperator ille dignitati Romanæ Vrbis, priorem tamen potiorémque causam primatus Apostolicæ Sedis eam esse liquidò fatetur, quod S. Petrus Princeps Apostolorum sit atq; Episcoporum. *Quis enim nescit, Apostolatus principatum cuilibet Episcopatui præferendum?* aiebat D. Augustinus lib. 2. de Bapt. cont. Donat. Ac Berterius, quem sugillas quasi minus consideratè Synodum Nicœnam eâ Nouellâ innui dixerit (existimas enim Constantinopolitanam potius indicari habitam anno Christi 381.) aduersus tuam sententiam rectè colliget, in canone Constantinopolitanæ Synodi verbum nullum de merito S. Petri ad primatum Romanæ Ec-

clesiæ statuendum, ergo de alia Synodo sensisse potiùs Valentinianum, fatendum est, qui causam illam priorem potiorémque ex Concilio desumsisse videtur. Tu verò canonem illum tertium Concilij Constantinopolitani tanquàm indubitati roboris laudas: neque curæ tibi est, quòd falsum, aut suppositìtium Baronius, alijque arguerint, quodq; Romani Pontifices tanquàm legitimum nunquàm agnouerint. Qui sanè quùm tàm acriter repugnarint ambitioni Episcopi Constantinopolitani, tametsi illorum Primatus minimè læderetur, quid facturos fuisse putas Alexandrinum, & Antiochenum Episcopos, qui in tertium, quartúmque locum submouebantur, si eâ de re in frequenti Concilio agi audiuissent? deinde cur eius Concilij Patres, quùm Damasum Pontificem, & Romanam Synodum certiorem fecerunt de ijs, quæ acta in Concilio fuerant, de priuilegio huiusmodi Constantinopolitanæ Ecclesiæ prorsus silent? Illud profectò constat, cauisse diligenter Constantinopolitanos Episcopos, ne illius canonis additamentum ad Sedis Apostolicæ notitiam perueniret: quâ de re Leo Pontifex Anatolio posteà scripsit. Et reuera exitum nunquàm consequuta res fuit, quod idem Pontifex testatus est ijs verbis in epistolâ ad Pulcheriam Augustam: *frustra quorundam episcoporum profertur consensus, cui tot annorum series negauit effectum.* Nam quòd concessus honor Constantinopolitano Episcopo fuerit traditus, id non arguit in ceteris quóque rebus primas ei concessisse Episcopos Alexandrinum,

& Antiochenum. eodem enim pacto Hierosolymitanus, qui Metropolitæ Cæsariensi suberat, in sessione præponebatur.

Mucronem non minus aduersus te vertunt, quæ profers verba Ammiani Marcellini ex lib.15. nam excipienda risu est tua illa expositio, qua dicis, dignitatem tantummodo indicari atq; auctoritatem Romani Pontificis non in Episcopos alios, verùm inter Episcopos. Scribit Ammianus de vehementi studio ab Imp. Constantio adhibito, vti sententia in D. Athanasium ab Episcoporum conuentu lata confirmaretur auctoritate Romani Pontificis, ijsq; verbis vtitur. *Hunc per subscriptionem abijcere Sede Sacerdotali paria ceteris sentiens iubente Principe Liberius monitus, perseueranter renitebatur; nec visum hominem, nec auditum damnare, nefas vltimum sæpè exclamans, apertè scilicet recalcitrans Imperatoris arbitrio. Id enim ille Athanasio semper infestus licet sciret, impletum tamen auctoritate qua potiuntur æternæ Vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti.* Si de Athanasij condemnatione àgebatur, an non Liberij Pontificis poscebatur auctoritas in Episcopum, eúmque primum (se excepto) inter omnes Episcopos? Insuper quis sanæ mentis credat, tanto conatu id quæsiuisse Imperatorem, vt nescio quæ dignitas splendórve sententiæ accederet ceterorum Episcoporum? At dices, ex Ammiani mente, *sciebat impletum*, hoc est Athanasium esse iam legitimè damnatum. Vt demus hoc, non tamen efficies, quominus intelligamus, maius saltem robur ex Romani Episco-

Episcopi auctoritate ei rei quæsitum. Id fit quotidiè, quum impetratum ab Episcopo aliquo priuilegium, & si per se validum, petimus, vt auctoritate quoq; Apostolica fulciatur. Tuam itaq; interpretationem abnuit Marcellinus, ac sanè quod aiebat Dominus de Iudæis, fore vt olim à Reginâ Austri iudicentur, id de te quoq; existimari par est; vt scilicet in extremâ criminum ac vitæ cuiusq; discussione obiecturus tibi sit ethnicus homo, rectiùs se de summo Pontifice sensisse, reum te peragens etiam apud iustissimum iudicem de obliquâ tuâ eius loci explicatione.

Igitur Romani Pontificis auctoritas non inter Episcopos tantùm, sed & in Episcopos: quoniam is Episcopus est Episcoporum, vt Arnobio dicitur ad Psal. 130. & ipsos Romanos Episcopos in edictis, quæ vniuersæ Ecclesiæ proponebant, ita inscribi solitos, *Pontifex Maximus Episcopus Episcoporum*, liquet ex Tertulliano lib. de pud. ídque ijs temporibus, quibus (vt tu censes) sanctior erat Ecclesia. Nimirum vni Petro, in cuius postea locum Romani Episcopi successerunt, Pastoris nomen tributum, scitè animaduertit Arnobius loco supra laudato: *nullus* (sic ille loquitur) *Apostolorum Pastoris nomen accepit; solus enim Dominus Iesus-Christus dicebat, Ego sum Pastor bonus, & iterum, Me, inquit, sequuntur oues meæ. Hoc ergò nomen sanctum, & ipsius nominis potestatem post resurrectionem suam Petro pœnitenti concessit, & ter negatus negatori suo hanc, quam solus habuit, tribuit potestatem.* Nam etsi communicatum id nomen ceteris

quóque Episcopis, si ad summam Romani potestatem respicias, ij ouium etiam loco habendi. Ac sanè quùm Christus Petro dicebat: *pasce agnos meos, pasce oues meas,* sub ouium symbolo Episcopos, sub agnorum reliquos fideles videtur comprehendisse. Nam Episcopi Patres censentur Christianæ plebis, quemadmodum sunt oues agnorum Matres. Quamobrem sic D. Bernardus Eugenium alloquebatur: *Sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum Pastores, sed tu tanto gloriosiùs quantò differentius vtrumq; præ ceteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi vniuersi crediti sunt, vni vnus; nec modò ouium, sed & Pastorum tu vnus omnium Pastor. Vnde id probem, quæris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed & Apostolorum sic absolutè, sic indiscrete totæ commissæ sunt oues? si me amas Petre, pasce oues meas; quas? illius, vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certè regni? Oues meas, inquit: cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes?* Iam tuos Gallos D. Bernardo itidem Gallo fidem magis quàm tibi habituros existimo, quem sciunt sanctissimum fuisse virum: quem quũ Deus tot signis, & miraculis illustrauerit, carum ipsi fuisse apparet. quî autem carius Deo esse poterat, si à rectâ, & Catholicâ credendi viâ aberrasset? Quod attinet ad verba, quæ in medium adducis ex historiâ Seueri Sulpicij, locus erit aliquid dicendi ad cap. 3.

Pergis verò demonstrare, Episcoporum Sedes ad ciuitatum, in quibus sitæ erant, dignitates, átque præeminentias sese conformasse. Quod non omnino ne-

gandum iam ſupra diximus, & colligitur ex epiſtolâ Iulij Papæ ad Orientales. Sed nec omni ex parte fatendum docuit luculenter Berterius, quem non compilo. Impetrauerat olim Euſtathius Beryti Epiſcopus in conuentu quodam Epiſcoporum Conſtantinopoli habito, vti ad Metropoleos honorem Vrbs illa eueheretur, ſex illi ciuitates Phœniciæ primæ ſubijciens: idq; reſcripto Imperatoris firmandũ curauerat, conſenſum quoq; extorquẽs à Photio Tyrenſi Metropolitâ. Photio poſtmodum eâ de re conquerente in Chalcedonenſi Concilio, ἡ ἁγία σύνοδος εἶπε. κατὰ τῶν κανόνων πραγματικὴ μηδὲν ἰσχύσῃ· οἱ κανόνες τῶν πατέρων κρατείτωσαν, *Sancta Synodus dixit, aduerſus canones pragmatica nihil valebit. Regulæ patrum teneant.* In eam ſententiam demum itum eſt, vt Tyrenſi Metropolitæ ius eſſet ordinandi in vniuerſis ſuæ prouinciæ vrbibus: at Beryti Epiſcopus ex Imperiali pragmaticâ nihil amplius ſibi vindicaret, quàm reliqui eiuſdem prouinciæ Epiſcopi. Sic propè definitum in eodem Concilio Act. 13. de Epiſcopo Niceæ, quæ Vrbs Metropoleos honore Principis priuilegio decorata fuerat, vt ſcilicet honore contentus non ordinationes, non aliud quid ad Metropolitę ius pertinens ſibi arrogaret, ſed ipſi Nicomedienſi Metropolitæ ſubeſſet ad exemplum aliorum Bithiniæ Epiſcoporum.

Tu verò hac in re Anonyme parùm tibi videris conſtare; modò enim morem illum laudas, ac Romanis Pontificibus iraſceris, quòd ſecus interdum ſtatuerint: modò indignaris, quod Epiſcopi ſæcularem faſtum

imitarentur. At (inquies) sæcularem typum sectandum laudo, typhum damno átque abominor. Quasi verò non ambitionis arguendus sit Episcopus, qui ciuitatem, in qua sedem habet, ad Metropoleos honorem recenter euectam à Principe videns, ipse quoq; à suo se Metropolitano subducere atque alijs Episcopis imponi quærat. Indaganda est causa, cur optimum factu vetus censuerit Ecclesia, vt ordo Episcoporum cum ciuilibus formis conueniret: hoc est, vt ij Episcopi maiori potirentur dignitate, qui in maioribus ciuitatibus constituti essent: ac propterea Metropolitæ Episcopis suæ prouinciæ, Exarchi, seu Patriarchæ Metropolitanis suæ Diœceseos præficerentur. Causa nimirum ea fuit, quia ad principes ciuitates, vbi tribunalia Magistratuum erant, confluebant homines alijs ex vrbibus, & prouincijs, quos benignitas Ecclesiastici regiminis nolebat maiori incommodo affici, vt aliam petere vrbem cogerentur, siqua de re conueniendus fuerat Archiepiscopus, aut Patriarch. Id innuit nonus canon Antiochenæ Synodi, qui sic habet: τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ, τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, *Episcopos, qui sunt in vnaquaque prouinciâ, scire oportet, Episcopum, qui Metropoli præest, curam totius prouinciæ suscipere: eo*

quòd in Metropolim vndequáque concurrunt omnes, qui negotia habent. Itáque placuit, eum quoque honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti sine ipso agere, ex nostrorum patrum antiquo Canone, qui in vsu est. Id præterea percommodum fuit ipsis Ecclesiarum præfectis, qui persępè ad improbos coërcendos sæcularium Magistratuum ope indigent. Iure itáque is ordo seruatus iam indè ab initio in Ecclesiasticâ politiâ, néque temere postea immutatus, quamuis prouinciarum forma inuerteretur ad Principis arbitrium; ne scilicet dissensiones inter Episcopos excitarentur. Quæ statuta eâ in re sunt à summis Pontificibus Innocentio, Leone, Gelasio, & canone 12. conc. Chalcedonensis, tu ipse profers. qui sanè canon disertè statuit, vt simplex quidam honos Episcopo accedat eius ciuitatis, quæ in Metropolin ab Imperatore euecta est: suum tamen ius veræ Metropoli seruari iubet. σωζομένων (inquit) δηλονότι τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων. Sed nunquid refragatur hic canon canoni decimo septimo, qui tanquam fundus est tuæ sententiæ? minimè id quidem: etenim eo loci de nouis Vrbibus agitur, hoc est de vicis, aut pagis, qui aucti ciuitatum priuilegio à Principe donantur: quibus æquum est, vt & sui præficiantur Episcopi, iįq; ex vicis adiacentibus parœciam sibi constituant atq; hac ratione τοῖς πολιτικοῖς, καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω. Ita rectè canonem illum interpretatur Zonaras, qui etiam innuit, pænè inuitam adduci Ecclesiam, vt ciuiles formas

ſequatur: ſic enim loquitur: *μονονουχὶ τοῦτο τῶν πατέρων λεγόντων. ὅτι ἐπειδὴ τῇ βασιλικῇ ἐξουσίᾳ ἀντιπίπτειν οὐ δεδυνήμεθα, τοῖς τυπουμένοις παρὰ τῶν βασιλέων ἐν τούτοις ἀκολουθείτω καὶ ἐκκλησιαστικὴ τάξις, perinde quaſi hoc dixerint patres: quoniam Imperatoriæ ſcilicet poteſtati repugnare non poſſumus, quæ ab Imperatoribus hoc in genere præſcripta fuerint, ea ſequatur quoq́ue Eccleſiaſtica ordinatio.* Hæc de Vrbibus, quæ recèns excitabantur. Quid de ijs, quibus Vrbis priuilegia Princeps adimebat? Tenax ſui ordinis Eccleſia non id facilè ſequebatur. Exemplum habes de Vrbe Conſtantiâ apud Nicephorum lib. 10. cap. 4. & quemadmodum vrbium formas immutari, ſic veteres Prouinciarum terminos refigi ægrè patiebantur præſides Eccleſiaſtici. Interdum tamen Principum placitis matris more indulgentis ſeſe accommodauit Eccleſia. Exempla ex te nonnulla, plura ex Berterio, ex alijs alia petenda. Quapropter Zonaras de 12. illo canone Chalcedonenſi loquens, *καὶ οὕτως δὲ ὁ κανὼν οὐ φυλάττεται. πολλαὶ γὰρ ἐπισκοπαὶ καὶ ἐφ' ἡμῶν βασιλικῶν προσταγμάτων εἰς τιμὴν ἀνήχθησαν μητροπόλεων, Sed huius quóque auctoritas canonis obſoleuit. Nonnullæ etenim Epiſcopales Eccleſiæ noſtris quóque temporibus ex Imperatorum edictis ad Metropolitanarum honorem ſunt erectæ.*

Sed à diuerticulo in viam: ſi verum eſſet, quod ais, ex Vrbis dignitate prærogatiuam Romanæ Eccleſiæ deriuatam eſſe, fatendum videretur, D. Petrum non à Chriſto domino, ſed ab Vrbe Româ priuilegio illo decoratum fuiſſe, quo Princeps Apoſtolorum, Epiſco-

porumq; omnium dictus est. Id quàm sit ridiculum, tu ipse, sat scio, fateberis. Quùm se Petrus constitutum à Christo videret ceterorum caput, in Vrbe, quæ caput erat vrbium, sedem sibi esse figendam iure censuit, diuinitùs etiam (vt grauissimi sunt testes) admonitus; *vt lux veritatis* (verbis vtor S. Leonis) *quæ in omnium gentium reuelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet.* Néque tamen clàm me est, Vrbis etiam præstantiæ rationem haberi solitam. Sed si quando non sola, primo saltem loco spectabatur ipsa Apostolica Sedes. Itáque diuus Augustinus de Romanâ Ecclesiâ loquens epistolâ 162. *in qua* (inquit) *semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus.* vides eum non Vrbis, sed Cathedræ principatum respicere, ex merito nimirum (quod aiebat Valentinianus Imper.) S. Petri, cui Apostolatus principatum Christus dedit. Atque hinc suum hausit primatum Romana Ecclesia, *ad quam* (vt ait Ireneus l. 3. adu. hæres. cap. 8.) *propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam.* Proinde quacunq; in Vrbe suam Petrus cathedram stabiliuisset, ea nihilominus ceterarum Ecclesiarum caput esset. Innoc. Pontif. epi. 18. de Ecclesiâ Antiochenâ loquens, *Vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa per transitum meruit, ista apud se susceptum consummatumque gauderet.* Ac sanè quemadmodum Vrbis dignitati derogatum nolumus, ita quùm de Romanâ Ecclesiâ agitur, potior haberi debet ratio Apostolicæ Sedis. Vides Imperatorem in Nouellâ illâ vtrumq;

coniunxisse, quemadmodum, & Athanasius fecit ep. ad solit. καὶ οὐχ ὅτι ἀποστολικός ἐστι θρόνος, ᾐδέσθησαν, οὐδ᾽ ὅτι μητρόπολις ἡ Ῥώμη τῆς Ῥωμανίας ἐστὶν ηὐλαβήθησαν, *nullâ reuerentiâ ducti, quòd sedes illa Apostolica esset, vel quòd Roma Metropolis esset Romanæ ditionis*. Et Galla Placidia Augusta in epistolâ ad Theodosium Imper. ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἡ δίκη παραπεμφθείη, ἐν ᾧ πρῶτος ἐκεῖνος, ὁ τὰς οὐρανοῦ κλεῖς ἀξιωθεὶς ὑποδέξασθαι, τὴν ἐπισκοπὴν ἐκόσμησε δηλαδή. ὁπότε πρέπει ἡμᾶς ταύτῃ τῇ μεγίστῃ πόλει, ἥ τις δέσποινα πασῶν ὑπάρχει τῶν γεῶν, ἐν πᾶσι τὸ σέβας παραφυλάξαι. *Ad concilium Apostolicæ Sedis iudicium transmittatur, in qua nimirum primus ille, qui cœlestes claues dignus fuit accipere, principatum Episcopatus ordinauit. Quando decet nos huic maximè ciuitati, quæ domina omnium est terrarum, in omnibus reuerentiam conseruare.* Porrò quam tu primatus causam vnicam obtrudis, nec Orientales Episcopi ingerere olim sunt ausi, à recto licet aliàs deriuantes, ac Romanæ Sedi parum æqui. Fatebantur enim in suâ epistolâ, vt est apud Sozomenum lib. 3. cap. 7. φέρειν μὲν πᾶσι φιλοτιμίαν τὴν Ῥωμαίων ἐκκλησίαν ὡς ἀποστόλων φροντιστήριον, καὶ εὐσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην. *Ecclesiam Romanam primas apud omnes ferre, vt pote, quæ Apostolorum scola, & pietatis Metropolis iam ab initio fuisset.* Nam tametsi multa εἰρωνικῶς scripta ijs in litteris essent, excidit tamen vel incogitantibus persæpè veritas, Deo faciente, qui & ex ore Caiphæ aliud mente euoluentis verissimum de salutari Christi internecione vaticinium elicuit.

Itáque

Itáque falsum est, Ecclesiæ Romanæ primatum ex Vrbis dignitate fluxisse. Multò verò longiùs à veritate aberrat, quod ais, Episcopi Vrbis auctoritatem ad Præfecti Vrbani se iurisdictionem conformasse, vt quemadmodum à ceteris ordinarijs iudicibus, quà Romanum Imperium erat (vt tu quidem existimas) appellabatur ad eundem Præfectum, ita Romanus Episcopus appellationem sibi ex omnibus prouincijs, & diœcesibus assereret. Qua in re fateor, me vim non assequi magnæ tuæ dialectices. Ità enim colligere videris: iure olim prouocatum ex toto orbe Romano ad Præfectum Vrbi: ergo iniuriâ Episcopus Romanus, qui typum eiusdem Præfecti sequi debebat, parilem sibi auctoritatem vindicauit. Nimirum, ais, iurisdictio Præfecti constitutionibus Principum fulta: at prærogatiua huiusmodi Romani Episcopi à Cōcilijs improbata. Igitur vera non erit tua illa sententia tanto verborum apparatu ingesta: *ad Vrbium, & in ijs Præfectorum maiestatem conformata quóque Episcoporum auctoritas.* At auctoritatem hanc ad ψιλὴν προεδρίαν refers, quam existimas non ad iudiciariam potestatem pertinere, sed ad vmbratilem quandam Maiestatem, qua inter alios Episcopos Romanus eminebat, nihil in illos potestatis habens. Num igitur à nullis Episcopis ad Romanum appellabatur? Ab ijs fateris, qui intra Suburbicarias regiones Ecclesias haberent. Quid ita? quia, inquis, ijs finibus comprehendebatur Præfecti Vrbi iurisdictio, ad cuius similitudinem æquum visum fuit & Diœcesin

Romanæ Ecclesiæ constituere. Iam (vt omittam, fateri te, & alias prouincias fuisse, vnde appellationes deferrentur ad Præfectum Vrbi) cur quo tempore plenissima erat ex tuâ sententiâ Præfecti auctoritas, non eadem quoque fuit Romani Episcopi? Dixisses saltem, vt tibi constares, olim quidem licuisse ad Romanum Episcopum appellare ex omnibus prouincijs, quemadmodum & ad Præfectum Vrbi licebat: sed huius imminutam iurisdictionem ex Principum constitutionibus, imminutionem quóque secum traxisse Pontificiæ auctoritatis, ídque comprobatum postea à Concilijs. Verùm falsissima sunt hæc omnia. Non enim componendus est cum Præfecto Vrbi Episcopus Romanus, ad quem tanquam ad summum Ecclesiæ Principem semper ab Episcopis, & Metropolitis, à Patriarchis prouocare fas fuit, quemadmodum Imperator qui Princeps erat Romani Imperij, à cunctis Magistratibus appellabatur, vt proinde multò, quàm tua, sit aptior cõparatio, quam ingerit Vualafridus Strabo de Reb. Eccles. cap. 31. sic loquens: *comparetur Papa Romanus Augustis & Cæsaribus: Patriarchæ verò Patricijs, qui primi post Cæsares in imperijs fuisse videntur.*

Te verò non puduit, impudentem Arrianorum arrogantiam in tuæ assertionis robur aduocare ex lib. 3. Sozomeni, cap. 7. quid enim mirum, contumaces fuisse in Christi Vicarium, qui de ipsius Christi diuinitate adeò prauè sentirent? Caue tu, ne suspicionem inijcias, in vtróque te cum ijs consentire. Quanquàm al-

terutrum satis est ad perditionem.

Quòd Mileuitani, & Carthaginiensis Concilij decreta obtrudis, nihil agis. Non est profectò, cur Patres illos Africanos erroris damnemus: quanquàm Cócilia, quæ Pontificis Romani auctoritate destituuntur, cui in Petro datum est à Deo, vt fratres confirmet, quid ni labi possunt? Nosti, quid acciderit Africano Concilio de baptizandis hæreticis. Sed verò aio, quoniam recepta solidataq; apparét auctoritate Sedis Apostolicæ, mentem eorum te non percepisse. Non videtur ijs Concilijs inhiberi prouocatio ad Sedem Apostolicam, sed conuolatio ad transmarina iudicia. Néque enim vnam Romam Africani trans mare constituebant. Itáque non adeò est absurda, vt quibusdam videtur, Gratiani illa exceptio: *nisi fortè Romanam Sedem appellauerint*, quam subdidit Canoni 22. Mileuitani Concilij, 2. quæ. 6. siquidem notum est, pronos eo tempore fuisse presbyteros, alióśque Clericos ad confugiendum ad alienas, & longinquas prouincias. Quod & ipsum Romani Pontifices improbabant. Audi verba Innocentij primi ad Victricium Episcopum: *Si quæ causæ vel contentiones inter Clericos tàm superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ, vt secundum Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur: nec alicubi liceat (sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his Sacerdotibus, qui in eâdem prouinciâ Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod*

ſi quis forte præſumpſerit, & ab officio Cleri ſubmotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Id igitur eſſe videtur, quod Mileuitanum Concilium, & Carthaginienſe voluerunt. Sed nec, ſi contendas, ijs locis tranſmarinarum partium nomine Romanam ſolùm intelligi Eccleſiam, euinces tamen eius auctoritatem labefactare fuiſſe tentatum. Quid enim ſtatutum eſt, quod hoc quóque tempore non permittat Romanus Pontifex? vt ſcilicet poſt Epiſcopale iudicium, Metropolitanus, ſeu Primas adeatur; nam eâ tempeſtate maiores tantùm cauſas adiudicabat ſibi Romana Sedes. Innocentius Pontifex eâdem epiſtolâ ad Victricium: *ſi autem maiores cauſæ in medio fuerint deuolutæ ad Sedem Apoſtolicam, ſicut ſynodus ſtatuit & vetus conſuetudo exigit poſt iudicium Epiſcopale referantur.* Inductum eſt poſteà bono totius Eccleſiæ (quod vſus ipſe patefecit) vt quælibet cauſæ poſt Epiſcopalia iudicia omiſſis quóque Metropolitanis ad Sedem Apoſtolicam deferri poſſint, quo iure nunc vtimur. Quòd verò ais, in Carthaginienſi Concilio inhibita fuiſſe tranſmarina iudicia *nullâ ſuppoſititij,* (verba tüa ſunt) *quo ius id tum aſſerebatur, canonis Nicæni ratione habitâ*: dupliciter peccas; nam definitio illa Concilij nihil Canoni refragatur à Legatis Pontificijs allato. Canon ipſe de Epiſcopis loquitur Romanam Sedem appellantibus: at Concilium Carthaginienſe velut etiam Mileuitanum, de preſbyteris, alijſq; inferioris Ordinis Clericis. Ideò à Legatis ipſis, qui Concilio intererant, repugnatum nequaquam eſt, propterea

quod nullâ in re læsam videbant Apostolicæ Sedis auctoritatem. *Quùm* (ait Hincmarus Remensis) *sicut Africæ prouinciæ Canones manifestè demonstrant, à quibus non licet prouocare, ita Sardicenses canones patenter ostendant, appellatio Episcopi ad sedem Apostolicam, quando, vbi, pro quibus fieri, & qualiter exequi debeat.* Præterea modestè parum supposititium vocas eum canonem. Nunquid enim ignoras tu, qui Iurisconsultum profiteris, ex errore nominis vitium non creari? Nicænum vocarunt, quod Sardicense dicendum fuerat, cuius esse canonem in ordine septimum, inficiari non potes. Quis verò nescit, Sardicense Concilium æquè ac Nicænum fuisse œcumenicum, nec minoris propterea in Ecclesiâ auctoritatis? Ceterùm, cur Nicænum pro Sardicensi citaretur, vt & Innocentium Papam fecisse constat, epist. ad Victr. cap. 3. & Leonem epist. ad Theodosium Aug. Ea fuisse causa videtur, quòd habebatur Sardicense Concilium tanquàm pars quædam atque appendix Nicæni, quùm Arrianorum reliquiæ (vt dicitur in Synodo Chalcedonensi act. 16.) oppugnatæ in eo essent, quo pacto & pseudosynodus Trullana vnà cum sextâ synodo Constantinopolitana coniuncta & confusa à Græcis est, quamuis multis post annis habita; quia, vt ait Zonaras, œcumenicam illam & legitimam expleuisse quodammodo videbatur. Hùc accedit, quòd codices apud Ecclesias seruabantur, in quibus canones omnes seiuncti ab actis vniuersalium Conciliorum descripti erant, vt eos facilè ad manus haberent. Pri-

mam ſedem occupabant viginti canones Nicænæ ſy-nodi pręfixo etiam nomine:quòd id Concilium neſcio quam dignitatis prærogatiuam habere ſemper viſum eſt. Ceteris, qui ſubiecti erant,nomen apponere non perinde curarunt. Hinc factum, vt ſub nomine,quod præfixum apparebat, laudarentur omnes. Fuêre propterea qui multò plures numerarent canones Nicænæ ſynodi, quàm re verâ eſſent. Id conijci poteſt ex ijs, quæ legimus in opuſculo Hincmari Remenſis Archiepiſcopi aduerſus Epiſcopum Laudunenſem, cuius verba cap. 21. hæc ſunt: *Sed & actio duodecima Chalcedonenſis Concilij, in qua ſcriptum habetur: Regula nonageſima quinta de vacante Epiſcopo; & paulò pòſt Leontius ex eodem codice legit regulam* XCVI. *de his qui ad Epiſcopatum vocati, euitant, quas regulas connumeratis à capite* XX. *capitulis Nicæni Concilij, ſiquis per ſingula conſequentia Concilia ex ordine numerauerit, in Antiocheno Concilio loca præfatorum numerorum tenere inueniet.* Sed codex, quem hîc deſignat Hincmarus, is fuiſſe videtur, quo vtebantur Eccleſiæ Orientales, quem etiam poſteà auctum nuper edidit Iuſtellus. In codice verò Eccleſiæ Romanæ Nicænis capitulis Sardicenſes ſubnexi erant. Quod ex eodem Hincmaro colligitur in opuſculo de Diuortio Lotharij Regis, & Tetbergæ Reginæ: *legite* (inquit) *in Sardicenſi Concilio, quod Zoſimus Papa per Fauſtinum Epiſcopum Carthaginienſi ſynodo ex ſuperſcriptione Nicæni dixerit Concilij, &c.* Hoc pacto decuit te loqui, ſi bonâ fide agere voluiſſes: non ſuppoſititium

appellare canonem illum à Pontificijs Legatis adductum. Quem quùm inter viginti capitula Nicænæ synodi non reperirent Africani Episcopi, eâ de re ampliùs quærendum censuerunt. Norant siquidem seruantissimam esse Romanam Ecclesiam veterum legitimorúmque canonum, & fugere solitam sæcularem fastum, quem tamen verebantur posse paulatim irrepere, saltem in vsu potestatis ac iurisdictionis, veluti cum apparitoribus Magistratuum, quos adhibere iam cœperat Philippus Apostolicæ Sedis Legatus, vti elicitur ex epistolâ D. Augustini ad Cælestinum Pont. Interim non, quemadmodum tu falsò asseris, contrarium decreuerunt, sed præstiterunt se obsequentes Apostolicis mandatis, donec diligentius Nicæna statuta explorarentur. *εὕρηται τοίνυν ἡ ἐν Ἀφρικῇ σύνοδος πειθαρχήσασα μᾶλλον τῇ κρίσει Ζωσίμου. Compertum est igitur, Africanam Synodum iudicio Zosimi potius obtemperasse;* prolatum est in secundo Concilio Nicæno. Euolue etiam synodicam eorundem Afrorum epistolam ad Bonifacium Papam, in qua hæc inter cætera reperies: *quod donec fiat, hæc, quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt, de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem, & de Clericorum causis apud suarum Prouinciarum Episcopos terminandis, nos vsque ad probationem seruaturos esse profitemur.* Et seruarunt vtique, quemadmodum & anteactis temporibus fecerant, quod ostendit pluribus Baronius in Annalibus ad annum 419. quæ hîc adscribere non præstat, ne multus sim. Ac sanè apparet, post

dubitationes exortas de canone illo à Legatis allato, edoctos tandem fuisse, è Sardicensi Concilio esse desumptum; nam Ferrandus Diaconus Carthaginiensis, qui extremo illo sæculo scripsit, meminit in suo Breuiario eiusdem canonis sub titulo Sardicensis Concilij. Mirum profectò videri potest, cur deperditum aliquandiù fuerit apud Africanos eius Concilij exemplum; quùm non tantùm Gratus illorum primas cum triginta Africanis Episcopis eidem interfuerit, sed honorificam quóque eius fecerit mentionem in primo Carthaginiensi Concilio cap. 5. Quamobrem quùm perspicua sint, quæ decreuit Sardicensis Synodus capite tertio, quarto, & septimo, de appellationibus ad Romanos Episcopos, non ipsi quidquam sibi noui vsurparunt, sed dicendum magis esset, temerè conatos fuisse Patres Africanos statuta conuellere œcumenici Concilij, aut si eo tempore illa ignorarunt, id decreuisse, quod nullo pacto sit probandum. Verùm (vt dixi) improbanda potius tua est interpretatio, qui mentem illorum neutiquam percepisti.

Innuis præterea profanum sæcularémque typhum obiectum Hadriano II. Pontifici à Carolo Caluo Francorum Rege, quòd ille Transalpinas appellationes sibi vsurparet. Qua in re imponere fortasse potuisses ijs, qui oculis non vtuntur. Etenim qui Caroli epistolam legere queunt, perspicuè colligunt, non tàm illum de appellationibus conqueri, quàm de illatis sibi contumelijs, sic enim interpretabatur, quod præceperat Pontifex

Pontifex, vti Hincmarus Laudunensis Episcopus, de cuius causâ agebatur, Regis fretus potentiâ ad limina Apostolorum commearet, vnaq; accusator idoneus, qui nullâ posset auctoritate legitimâ respui. Tametsi Rex culpam potius reijcit in scriptorem epistolę Pontificiæ, ac demum pollicetur, vbi per bellorum occupationes licuisset, Romam se iturum ad accusationem aduersus Hincmarum prosequendam. Hæc proferre in medium libuit, quò tibi in fide adhibendâ cautus sit lector. Nam alioqui Caroli Regis dictum, quid Pontificiæ auctoritati officiat? Verùm tu hominum quorundam rusticanorum more agis, qui amisso fractóve gladiolo, quem habere secum consueuerunt, ligneum inserunt vaginæ, proq; ferreo supponunt, ne vacua vitium ducat: vbi enim deficiunt tibi canones aliæve legitimæ probationes, ad leges sæcularium Principum confugis, ne inanis omnino videaris. Sic extremo hoc capite Cōstitutiones nonnullas laudas Iustiniani, Leonis, Constantini Imperatorum: in quibus examinandis nolo diutius tempus conterere. An ignoras, quarum sint virium huiusmodi leges in rebus Ecclesiasticis? Si tu nescis, ab ijs discendum tibi est, qui docere te possunt. Ego interim non id ago.

Quòd verò caueri ais canone sexto Concilij œcumenici Cōstantinopolitani, ne à diœceseos synodis, atq; à Patriarchis appellare liceat: aut falleris, aut fallis. Statuitur eo canone, vt Ecclesiasticus ordo in causis Episcoporū seruetur, nimirū vt causa prius agatur apud Episco-

pos Prouinciæ, deinde apud maiorem illius diœceſeos Synodum; non autem poſt primum iudicium œcumenica Synodus perturbetur, πάντας ἀτιμάσας τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους; ſiquidem totius diœceſeos ſynodus negligi videtur, quùm nullâ eius ratione habitâ ad maiora iudicia itur. Nullum de ſummo Pontifice illic verbum, ſatis enim fuit illis patribus, quod vetus conſuetudo, & Concilium Sardicenſe de eo decreuerat. Ceterùm quis in Eccleſia iudiciorum ſeruaretur ordo, ex multis diſcere poteras, præ ceteris ex Hincmaro veſtrate Remorum Archiepiſcopo. Sic enim ſcribit in diſſertatione Lotharij, & Tetbergæ: *ſacris manifeſtatur canonibus, curam eſſe totius Prouinciæ penes Archiepiſcopum, vel primatem, qui Coëpiſcoporum debet noſſe iudicia, de quibus neceſſaria fuerit reclamatio: & in quibus negotium expetierit, debet electos iudices deſignare. Quibus omnibus demonſtratur, quia ſynodus comprouincialium dijudicationes, ſiuè diſſenſiones vel probet, vel corrigat: vt in Africanâ ſynodo demonſtratur, quæ nihil de Hipponenſi Concilio ſtatuit emendandum. Apoſtolica verò Sedes, & comprouincialium, & generalium, retractet, refricet, vel confirmet iudicia, ſicut epiſtolæ Leonis, atq; Gelaſij, ceterorumq; Romanorum Pontificum, & Sardicenſis ſynodus euidenter oſtendunt.*

CAPVT SECVNDVM.

SEXTVM CANONEM NICÆNVM videri mutilum. Tres Patriarchæ primis Ecclesiæ temporibus Explicatus nonus canon Concilij Chalcedonensis. Vnde prærogatiua trium veterum Patriarcharum. Excussus canon sextus Nicænæ synodi. Quî conferantur Romano Pontifici Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ. Quantum antistarent Romani Pontifices Patriarchis Alexandrinis. Nihil officere l. 1. C. de summa Trin. &c. Nec locum Athanasij de syn. Locus Socratis emendatus. In rebus fidei Papa errare nequit. Defensus, & declaratus Nicephorus. Mens canonis in codice Ecclesiæ Africanæ. Vniuersalis appellari solitus Romæ Episcopus. D. Gregorij humilitas. Socratis locus perperam ab Anonymo allatus.

SOLEMNE est sectarijs, quæ illustria sunt & perspicua, dissimulare : ea perquirere, quibus siquid lucis inest, creperum est, atque ambiguum, Vespertilionum more, qui solem lucis fontem die fugiunt, faculas noctu aucupantur. Sunt in manibus Concilia, sunt veteres patres, est vnanimis iam inde ab ortu Christianæ

Reip. consensio, è quibus omnibus elicere nullo negotio Anonyme potes, quæ semper fuerit Romani Pontificis in Ecclesiâ potestas. Tu tamen, vt illam, quam amplissimam offendis, in arctum conijcias, κρύφια consectaris; & veluti dedigneris in ijs exercere vim ingenij, quæ aperta sunt, ad canonem sextum Concilij Nicæni te subducis, quem tuam esse Spartam perinde constituis, quasi varijs interpretationibus frustra exagitatus tuam præcipuè operam desiderare videatur, tibi vni scilicet datum est, vt rem acu tangas. At quicquid conatus fueris, non propterea id conficies, quod perperam tibi persuades. Mihi sanè haud prorsus diuersa mens in eo canone explicando: verùm longè alius finis, alia collectio.

Lapsum te enormiter esse docuimus superiore capite, dum existimas, Episcopales ditiones ad sæculares præfecturas fuisse omnino conformatas. Id vt fortasse in nonnullis processerit: in eâ quæ Romani Episcopi propria erat, admitti nullo pacto potest. Itáque nihil te iuuat Nicænæ Synodi canon, dum sic loquitur: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. Néque tuam abnuo Latinam versionem, quæ sic habet: *Antiqui mores obtineant, qui sunt in Ægypto, & Libya, & Pentapoli: vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat pote-*

statem, quoniam illa est Romano etiam Episcopo consuetudo. Similiter autem & in Antiochiâ, & in alijs Prouincijs priuilegia seruentur Ecclesijs. Videtur in hoc canone post verba illa τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις, deesse, τῶν μητροπόλεων. Necesse enim fuit apertius enuntiari, quibus Ecclesijs in vnaquaq; prouinciâ primæ partes dandæ essent. Itáque in codice Ecclesiæ Romanæ ea canonis particula ita concepta erat: *& in ceteris prouincijs primatus habeant Ecclesiæ ciuitatum ampliorum:* quemadmodum videre est ex allegatione Paschasini Legati Pontificij in Concilio Chalcedonensi. In codice verò Africanæ Ecclesiæ sic legebatur: *& in ceteris prouincijs priuilegia propria reseruentur Metropolitanis Ecclesijs.* Nisi quis contendat, ideo simpliciter dictū, Ecclesijs seruanda esse priuilegia, quia & aliæ Ecclesiæ præter Metropolitanas, quibusdam more veteri fruebantur priuilegijs, veluti Hierosolymitana, cuius Episcopus suo Metropolitano in consessus honore præeminebat.

Posthæc, vt canonis sensum in tuam sententiam veluti obtorto collo trahas, nonnulla inculcas magno quodam verborum choragio. Doces siquidem, tres fuisse Episcoporum gradus: è quibus, qui simplici Episcoporum nomine censebantur, ciuitatibus, & parœcijs præfuisse: qui Metropolitani dicebantur, solidas rexisse prouincias, in quibus plures ciuitates, plures Episcopi: qui Exarchi, seu Patriarchæ audiebant, integras sub se diœceses habuisse διοικήσεις δὲ ὅλας (inquit

Theodorus Balſamo) ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ, *eſt verò diœceſis, quæ multas in ſe comprehendit prouincias,* ac multos propterea Metropolitanos. Obſeruas ſecundo loco, cuilibet ſeu Prouinciæ ſeu diœceſi ſuam fuiſſe Metropolim. Enarras tertiò, quæ forent Ægyptiacæ Diœceſeos prouinciæ. Hæc, quæ tu fuſè, quùm ab alijs iamdudum procuſa fuerint, ſuadere tibi poterant, labori vt parceres. At ambitioſæ oſtentationi indulgere maluiſti, vt quaſdam etiam eruditiunculas inſpergeres, quas te Berterius magnâ ex parte docuit.

Ceterùm, quòd eos appellas ridiculos, qui canone hoc Nicæno tres illos Patriarchas, Romanum, Alexandrinum, Antiochenum conſtitutos arbitrantur, non eſt cur tibi repugnem. Conſtat enim ſuam debere originem antiquiori inſtituto átque adeo ipſis Eccleſiæ cunabulis. Aio tamen non alios eo tempore fuiſſe Patriarchas, ſeu malis Exarchos. Quamquàm, vt verum fatear, ægrè mihi perſuadeo, quenquam Patriarcharum fuiſſe vnquàm Exarchi nomine vocitatū. Néque ex ijs verbis, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, elici aliud poſſe videtur, quàm ad ſimilitudinem duorum Exarchorum Alexandrini, & Antiocheni ſua quoq; priuilegia ſeruanda eſſe Metropolitanis, tametſi ſub Patriarchis eſſent: néque enim eo tempore vlli erant αὐτοκέφαλοι, veluti de Archiepiſcopo Cypri iudicatum poſteà fuit in Concilio Chalcedonenſi. Quòd ſi ad minorum etiam Epiſcoporum priuilegia traducendus eſt canon;

satis liquet, in hosce non cadere appellationes illas. Néque obijcias ex Socrate, Metropolitas quosdam Patriarcharum aliquando nomine cohonestatos: quis enim ignorat, honorificas huiusmodi appellationes temere fuisse vsurpatas? Bituricensis Episcopus Patriarcha nuncupatur à Nicolao Papâ, can. conquestus 9. quæst. 3. Magdeburgensis à Benedicto VI. epist. ad Episcopos German. Lugdunensis à Gregorio Turonensi, & Concilio Matisconensi secundo. Adhæsit id nomen Metropolitæ Aquiliensi, & post ipsum Castellano seu Veneto, átque adhuc retinent. Sic interdum etiam minores Episcopi summi Sacerdotes, summíque Pontifices sunt dicti, titulo Romanis Episcopis præ cæteris congruenti. Non te fugit, Episcopum Carthaginiensem plures sub se habuisse prouincias: nunquam tamen reperies, Patriarchæ titulum sibi adsciuisse. Immo cùm Metropolitæ Africani appellari cœpissent *Exarchi Sacerdotum*, vel *summi Sacerdotes*, vetitum id à Concilio Carthaginiensi, statutúmque, vt primæ tantùm Cathedræ Episcopi dicerentur. Fuit, quùm crederem Patres Concilij Chalcedonensis, quùm ijs nominibus abuti nollent, Constantinopolitanum Episcopum, qui iam sibi ex pluribus prouincijs diœcesin conflauerat, & secundum locum post Romanum ex ipsorum quóque sententiâ assertum ibat, non tamen fuisse ausos Exarchum appellare. Sic enim loquuntur canone 9. *Εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω*

ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον. *Si cum ipsius prouinciæ Metropolitano, Episcopus, vel Clericus controuersiam habeat, diœceseos Exarchum adeat vel Regiæ Vrbis Constantinopolis Sedem.* Eadem aut similia sunt in canone 17. hoc enim pacto canonem interpretabar, vt qui in diœcesi Alexandrinâ essent, Alexandrinum Exarchum: qui in Antiochenâ, Antiochenum: qui in Constantinopolitanâ, Sedem adirent Episcopi Constantinopolitani. Non enim mihi audiendus Hincmarus, existimans, ambitu Episcopi Cõstantinopolitani decreuisse synodum, vti posthabitis aliarum diœceseon Exarchis, adiri ipsius Sedes posset. Cur enim non repugnassent Legati Pontificij cernentes iurisdictionem perturbari aliorum Patriarcharum, quorum auctoritatem, dignitatemq; tam acriter tueri conati sunt aduersus canonem se absentibus decretum? Verùm, si rectè habent verba illa canonis ἢ τὸν ἔξαρχον, ἢ τὸν θρόνον, adeundi alterutrum facultas in eâdem causâ dari videtur. Quamobrem existimo, Exarchi nomine nullum ibidem ex Patriarchis intelligi, sed minorem Patriarchâ Præsulem, Archiepiscopis verò digniorem, vt sentiunt Archidiaconus, & Io. de Turre Cremata ad canon. Si Clericus 11. quæ. 1. quo sensu & multis alijs locis accipi debet, non Patriarcham (vt diximus) intelligi. *Primatem* Latini vocant, qua voce vsi sunt, quùm eundem canonem Latinè reddiderunt. Quin antiquiores Gratiani editiones non *Primatem*, sed *Primates* habent, quod etsi à Græco textu

textu discrepat, innuit tamen τὸν ἔξαρχον in canone intelligi debere aliquem ex primatibus sub Patriarchâ Constantinopolitano constitutis, qui ad minimum tres erant, Cæsareensis, Ephesinus & Heracleensis. Iam enim subiecerant se Constantinopolitano Episcopo tres illæ diœceses Thracia, Asiana, & Pontica, quæ singulæ plures in se prouincias habebant, Thracia sex, Asiana decem, Pontica vndecim, vt in Notitiâ Imperij videre est. De hisce primatibus sic loquitur Curopalates, μητροπολίτης Καισαρείας Καππαδοκίας ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀνατολῆς· ὁ Ἐφέσου, ὑπέρτιμος, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας· ὁ Ἡρακλείας, πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Θρᾴκης, καὶ Μακεδονίας. *Metropolitanus Cæsareæ Cappadociæ honoratissimorum honoratissimus, & totius Orientis Exarchus; Metropolitanus Ephesi, honoratissimus, & totius Asiæ Exarchus: Metropolitanus Heracleæ honoratissimorum Antistes, totius Thraciæ, ac Macedoniæ Exarchus.* Ambitiosius tamen appellatur Cæsariensis Antistes *totius Orientis Exarchus*, quùm Primas solùm esset Ponticæ diœceseos. Itáque canon Chalcedonensis de Patriarchatu solũ Constantinopolitano loquitur, quod & innuit Nicolaus Pontifex in epistolâ ad Michaëlem Imperatorẽ. Neq; id mirũ, quùm & nonnulli præterea canones eiusdem Concilij ad Ecclesiam tantummodo Constantinopolitanam referri possint. Quin ex verbis Ætij Archidiaconi Constantinopolitani, Act. decimâ sextâ relatis, liquidò apparet, magnam illorum canonum partem ad eandem Ecclesiam pertinuisse.

Tres Episcopi, Romanus, Alexandrinus, Antiochenus dici Patriarchæ cæperunt, non tam quia solidas sub se haberent diœceses ex pluribus prouincijs constitutas, quàm quia tres illæ Sedes trium primarum Vrbium ab ipso Apostolorum coryphæo D. Petro positæ fuerant. Atque vt Apostoli, & qui subsequuti sunt veteres Patres, in Ecclesiâ ordinandâ ad cælestia potius sese conformarunt, veluti ad Angelicas Hierarchias, vt D. Gregorius considerabat epist. 52. lib. 4. quàm ad sæculares Præfecturas, quod tu somniabas; ita nihil magis horrebant, quàm scissuras. Quamobrem diuiso quantumuis Romano imperio, vna eadémque remansit in toto orbe Ecclesia, *Episcopatus vnus* (vt D. Cyprianus aiebat) *cuius à singulis in solidum pars tenetur.* Quemadmodum vnus est Deus omnia complens. Symmachus Papa ad Eonium: *quùm ad Trinitatis instar, cui vna est, atque indiuidua potestas, vnum sit per diuersos Antistites Sacerdotium. &c.* Quin tribus illis maximarum ciuitatum Episcopatibus mysterium sanctissimæ Trinitatis (quà licebat) exprimere conati sunt. Vt enim Deus vnus est, tribus tamen personis distinctus: ita vna intelligebatur Petri Sedes tribus in ciuitatibus collocata. Audi D. Gregorium lib. 6. epist. 37. *Quùm multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis Sedes in auctoritate conualuit, quæ in tribus locis vnius est. Ipse enim sublimauit Sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decorauit Sedem, in quam Euangelistam discipulum misit.*

Ipse firmauit Sedem, in qua septem annis quamuis discessurus sedit. Quùm ergo vnius atq; vna sit Sedes, cui ex auctoritate diuina tres nunc Episcopi præsident, quicquid de vobis boni audio, mihi imputo. Hinc igitur fluxit trium Sedium præcipuus honor: sed quò magis vnitas seruari posset, vni danda erat *exors quædam* (vt loquitur Hieronymus contra Luciferianos) *& ab omnibus eminens potestas.* Vnde factum, vt tam Antiochenus quàm Alexandrinus Episcopi vnum verticem agnoscerent Romanum Pontificem, ad quem, & ab ipsis prouocarent Episcopi, Clericíque, quùm opus foret, & ijdem ipsi à Concilijs appellarent; quemadmodum & ceterarum Ecclesiarum Antistites semper fecerunt. Non est in obscuro quod D. Athanasio accidit, quod D. Ioanni Chrysostomo, alijsque. Hincmarus Remensis lib. aduers. Episc Laudunen. *Licet harum Ecclesiarum, Alexandrinæ scilicet, & Antiochenæ Præsules, B. Petri Sedes tenere se cognoscant, quòd & Romani Pontifices attestantur: non tamen subditas easdem Sedes Romanæ Sedi denegant, nec ipsi Romano Pontifici subdi modo quolibet dedignantur.* Eapropter Nicæni Patres diœcesêon terminos antiquitùs positos solidare volentes, de speciali Romani Episcopi diœcesi nihil proferre sunt ausi, sed eius exemplum ὡς ἀπὸ τοῦ ἀρχετύπου ceteris proposuerunt, ac si pluribus dixissent. *Quoniam Romanus Episcopus in peculiari sua diœcesi veterem Ecclesiæ morem seruat, vt* ἐξουσίαν *solus habeat* (puta in creatione Metropolitanorum, eorúmque causis cognoscendis, in vocandâ vniuersali diœceseos synodo, alijsq;

huiusmodi) *æquum est, vt idem quoque obseruetur in Alexandrina diœcesi: nimirum, vt eius Episcopus similem potestatem solus habeat in Ægypto, & Libya, & Pentapoli, quæ regiones antiquo itidem Ecclesiæ more in eius sunt diœcesi. Antiochena quóque Metropolis, ac ceterarum prouinciarum Ecclesiæ suis fruantur priuilegijs, quæ ex antiqua pariter consuetudine obtinent.* A te quóque alijs verbis proposita est canonis huius sententia, sed vter meliori fide id præstiterit, vestrum appello iudicium,

Fidem qui maximi facitis, & quos fides.

Habenda profectò fuit ratio particulæ illius ἐπειδὴ, quæ indicat, ideò censuisse Nicænos patres, tuenda esse priuilegia Patriarchis, & Metropolitanis antiquitus tradita, quia videbant ea præcipuè seruari in diœcesi Romanâ. Itáque Romanus Episcopus exemplo ceteris præit; neq; propterea colligendum tibi est, reliquos Episcopos ei per omnia similes esse: nam in quibusdam quis abnuat? Ad ordinem quod attinet, Episcopi omnes pares sunt. Quoad dignitatem, & regiminis rationem, pleríque discrepant. Quùm ex veteri Ecclesię instituto singulis Vrbibus singuli Episcopi præfecti sint, eâ in re conferri vnusquisq; Episcopus Romano potest: tam enim Tiburtinus Episcopus Tiburi præest, quàm Romanus Romæ, quàm Parisiensis Parisijs. Si Metropoleôn iura inspicias, non tum poteris Parisiensem Romano comparare. Senonensem poteris, etenim tam is, quàm ille prouinciam habet, in qua plures ciuitates, plures Episcopi. Quod si integram diœcesim

conſideres, non amplius Senonenſem Romano Epiſ-
copo ſimilem dixeris, quia vnicam tantùm ille prouin-
ciam habet, plures Romanus in ſuâ ſpeciali diœceſi.
Proinde maior Epiſcopus quærendus eſt, qui hac in
parte illi æquetur. Erit is exempli gratiâ Alexandrinus,
cui plures ſunt Metropolitani in ſuâ diœceſi veluti Ro-
mano in ſuâ. At ſi ſummam ſpectes Romani Ponti-
ficis in Eccleſias omnes poteſtatem, iam reperies ne-
minem, quem illi componas. Eſt enim ille Petri ſuc-
ceſſor, cui vni Dominus ſuas oues paſcendas commiſit,
quarum gregem non vnius Vrbis ſeptis, non vnius pro-
uinciæ limitibus, non vnius diœceſeos finibus con-
cludi, ſed per quaſcumq; terras ſol circumfertur, diffu-
ſum eſſe noſti. τῷ Πέτρῳ (inquit Chryſoſtomus ad cap.
21. Ioann.) τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων ἐγ-
χειρίζει. *Petro præfecturam ouium totius terrarum orbis tradit.*
Ex quibus perſpicere iam licet, quænam ἰσοτιμία Epiſ-
copo Alexãdrino tribuenda eſt. Nam quæ pro tuâ ſen-
tentiâ in medium affers, friuola eſſe fatebitur quilibet,
quem intemperiæ non tenent. Vbi legimus in l. 1. C.
de ſumma Trin. & fi. cath. *Cunctos populos, quos elemen-
tiæ noſtræ regit temperamentum, in tali volumus religione ver-
ſari, quam diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis
religio vſq; nunc ab ipſo inſinuata declarat: quamq; Pontifi-
cem Damaſum ſequi claret, & Petrum Alexandriæ Epiſco-
pum virum Apoſtolicæ ſanctitatis, &c.* Si Theodoſius Im-
perator loco illorum verborum, *Petrum Alexandriæ
Epiſcopum*, poſuiſſet *Hieronymum Sacerdotem*, an tu il-

lum reprehensioni censeres obnoxium? Non puto: nam Hieronymus æquè ac Petrus Alexandrinus catholicam religionem retinebat, tuebaturq;, sed nec minus vir dici poterat Apostolicæ sanctitatis. Haud reor tamen ausum te esse (quamquam homo sis confidentissimus) parem Damaso Hieronymum facere, qui nec Episcopus erat. Igitur nec Petrus Alexandrinus Romano Damaso ἰσότιμος penitus dici poterat. Néque id somniauit D. Hieronymus, quùm in epist. ad Marcum Presbyterum eius se fidei esse profitebatur, quam probari nouerat à Damaso Romano Pontifice, & Petro Episcopo Alexandrino. Si quis dixerit, te cum nullo ex orthodoxis Episcopis communicare, propterea quòd ij fidem illam retinent, quam Petrus Apostolus docuit, rectè is quidem loquetur, nec tamen censendus erit, pares propterea facere Episcopos omnes, quos tu etiam fateris alios alijs maiores: præstare siquidem Metropolitanos Episcopis, Patriarchas, & Primates ipsis Metropolitanis. Sic vides à Theodosio Imperatore in l. 3. Cod. Theod. de fide Cathol. complures nominari Episcopos in prouincijs Orientalibus integræ, ac spectatæ fidei, quibus qui communione iungerentur, eos haberi Catholicos, & Ecclesijs præfici volebat. At quis sanus inde colliget, pari honore ac potestate Episcopos illos fuisse? Quùm etiam scribebat D. Augustinus lib. 2. contra Petilian. cap. 51. *Cathedra tibi quid fecit Romanæ Ecclesiæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet: vel Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in*

qua Jacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet; quibus nos in Catholicâ vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore separatis? Noluit sanè vir sanctissimus, & prudens Romano æquare Episcopum Hierosolymitanum, quem sciebat Cæsariensi subesse, Cæsariensem Antiocheno. An etiam arbitraberis Cælestinum Romanum Pontificem præiudicium in se generasse, quùm in epistolâ ita alloquutus est Nestorium: *apertè igitur hanc nostram esse scias sententiam, vt nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ Romana, & Alexandrina, & vniuersalis Ecclesia tenet, &c.* quæ propemodum verba, & in eiusdem Epistolis ad Cyrillum Alexandrinum, atque ad Ioannem Antiochenum Episcopum extant. Sanè verò cuíque obuium est, post diuisum imperium nominari passim consueuisse Orientalem atque Occidentalem Ecclesias; tametsi vna esset, atque eadem Ecclesia, vnus supremus eius secundum Christū rector Romanus Pontifex. Porrò quùm præcipuus censeretur inter Orientales Episcopus Alexandrinus, qui loco saltem Antiochenum vincebat, hisce verbis non dubitauit vti D. Hier. Apol. 2. in Rufinum: *omittamus hæreticorum patrocinium, & nulla erit inter nos contentio. Eodem feruore, quo Origenem ante laudauimus, nunc damnatum toto orbe damnemus. Iungamus dexteras, animos copulemus, & duos Orientis & Occidentis* ζυγαιοφόρους *alacres sequamur.* Intelligit verò Anastasium Romanum Pontificem; & Theophilum Episcopum Alexandrinum. Idem Hieronymus in libro de scrip. Eccles. ita loquitur de Marcello Ancy-

rano Episcopo. Porrò ille defendit se non esse eius dogmatis, cuius accusatur, sed communione Iulij, & Athanasij Romanæ & Alexandrinæ Vrbis Pontificum se esse munitum. Atque vt agnoscas, quantum præstiterit Damasus Petro Alexandrino, reuocandum in memoriam tibi est, eundem Petrum è suâ sede proturbatum ad Damasum confugisse, cuius postea auctoritate suæ Ecclesiæ fuit restitutus. Rem enarrat Socrates lib. 4. cap. 30. ijs verbis. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον, τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἀναχωρήσαντος, ἀνεῤῥώννυντο οἱ πανταχοῦ ἐλαυνόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Πέτρου τε ἐπανελθόντος ἀπὸ τῆς Ῥώμης μετὰ γραμμάτων Δαμάσου τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου βεβαιούντων τήν τε τοῦ ὁμοουσίου (sic legendum, non Μωϋσέως, vt habet vulgata recensq; editio Coloniensis, quæ & interpreti imposuit vertenti Mosis) πίστιν, καὶ τὴν τοῦ Πέτρου κατάστασιν· ἀναθαῤῥήσας οὖν ὁ λαὸς, τὸν μὲν Λούκιον ἐξελαύνουσιν· ἀντεισάγουσι δὲ τὸν Πέτρον; *Per id tempus, simulátque Valens Imp. Antiochiâ decesserat; omnes, qui vbiq́ue persequutionis tempore iactabantur, & Alexandriæ potissimum, magnopere recreati fuerunt: propterea quod Petrus Româ eò reuersus erat cum Damasi Episcopi Romani litteris, q̄uæ quidem & homousij fidem confirmabant, & Petri creationem; populus illis confisus expellit Lucium, Petrum autem in eius locum introducit.* Dum autem Romæ Petrus commoraretur, Synodo interfuit, qua Apollinaris hæresis in Oriente exorta damnata est. Vnde factum, vt quanquã Damaso damnationem illam deferat D. Basilius epist. 74. ab vtróque tamen emanasse tradat Sozomenus lib. 6.cap.25.

6. cap. 25. atque ex eo potissimum suspicari possumus, permotum fuisse Theodosium, vt eum Damaso in sua illa constitutione coniungeret.

Quod profers ex Athanasio lib. de Synod. Paulum Samosatensem à duobus Dionysijs, Romano, & Alexandrino Episcopis condemnatum, frustra conaris æquam prærogatiuam Alexandrino tribuere. Mos erat eo tempore, vt primarum Vrbium Episcopi iudicium quidem de hæreticis ferrent, à quibus suas ipsorum diœceses perturbari cernerent, sed præiudicium eâ in re sequuti Romani Pontificis. Id mouit eundem Dionysium Alexandrinum, vt certiorem faceret Stephanum Episcopum Romanum de Sabellianâ sectâ, vt legere est apud Eusebium lib. 7. cap. 5. Meminisse potes, Pelagianam hæresim à multis damnatam, sed primùm à Romanâ Sede in Iouiniano. S. Prosper lib. de Ingratis:

——— *pestem subeuntem prima recidit*
Sedes Roma Petri, quæ Pastoralis honoris
Facta caput mundo, &c. ———

qua de re videndus est D. Augustinus lib. 2. retract. cap. 20. Idem in alijs præstitum: sed & quùm sectarios mulctarent prauâ ac iam damnatâ opinione infectos, significare id consueuerãt Romano Põtifici. Itáque obiurgauit Leo Flauianum Episcopum Constantinopolitanum, perinde atque id neglexisset in causâ Eutychetis: *Miramur* (inquit) *fraternitatem tuam, quicquid illud scandali fuit, nobis silere potuisse, & non potius procurasse, vt*

N

primitùs nos insinuatio magis tuæ relationis instrueret. &c. & in litteris ad Theodosium Imp. *Ad prædictum autem Episcopum dedi litteras, quibus mihi displicere cognosceret, quòd ea quæ in tantâ causâ gesta fuerant, etiam nunc silentio reticeret, quùm studere debuerit primitùs nobis cuncta reserare.* Verè tamen suo non defuerat Flauianus officio, sed litteræ nondùm ad Pontificis manus peruenerant. Quid enim vir sanctus veterem morem contempsisset? Eius moris meminit Cyrillus, quùm Cælestinum Papam certum faceret de Nestorij hæresi, τὰ μακρὰ (inquit) τῶν ἐκκλησιῶν ἔθη πείθουσιν ἀνακοινοῦσθαι τῇ σῇ ὁσιότητι. *Longa Ecclesiarum consuetudo suadet vt* [res eiusmodi] *sanctitati tuæ communicentur.* Quin vt plane perspicias, in fidei rebus ac religionis solitos fuisse Episcopos normam sumere à Sede Apostolicâ, verba perpende ipsius Cyrilli de Nestorio agentis ad eundem Cælestinum, quæ sic habent: *οὐ πρότερον δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν κοινωνίας ἐκβάλλομεν ἑαυτοὺς μετὰ παρρησίας, πρὶν ἂν ταῦτα τῇ σῇ θεοσεβείᾳ ἀνακοινωσώμεθα. διὸ δὴ καταξίωσον τυπῶσαι τὸ δοκοῦν, καὶ πότερόν ποτε χρὴ κοινωνεῖν αὐτῷ, ἢ λοιπὸν ἀπειπεῖν μετὰ παρρησίας, ὅτι ταῦτα φρονοῦντι, καὶ διδάσκοντι οὐδεὶς κοινωνεῖ, non prius eius abijcere communionem ausi sumus, quàm hæc ipsa tuæ pietati indicaremus. Digneris propterea quid hîc sentias declarare, vtrum communicare cum illo nos oporteat, an liberè eidem denunciare, nemini esse communicandum cum homine erroneam huiusmodi doctrinam fouente, ac prædicante.* An non præerat Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ, quæ vtique prima erat inter Orientales? Cur ergo formam sibi præscribi poscit

in causâ Nestorij, nisi quia optimè callebat, ad summum totius Ecclesiæ Præsidem id spectare? Illi datum à Christo norat, vti fratres confirmaret, vt propterea hæretici nullo pacto sint habendi, quorum ea Sedes fidem non improbat, vbi certior de illâ sit facta. Id etiam palàm fit ex Gregorio Nazianzeno ep. 2. ad Cled. dùm loquitur de Apollinaristis, qui se in communionem susceptos asserebant à Romano Episcopo, eiúsque diœceseos Synodo. οὐ μόνοι δὲ, ἀλλ' ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς δυτικῆς συνόδου δεδέχθαι φασὶν, ὡς πυνθάνομαι, ὑφ' ἧς τὸ πρότερον ἦσαν κατακριθέντες, ὡς πᾶσιν εὔδηλον. Εἰ μὲν οὖν ἐδέχθησαν ἢ νῦν ἢ πρότερον οἱ τὰ Απολλιναρίου φρονοῦντες, τοῦτο δειξάτωσαν, καὶ ἡμεῖς στέρξωμεν· δῆλον γὰρ ὅτι τῷ ὀρθῷ λόγῳ συντιθέμενοι. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται ἄλλως, εἰ τούτου τετυχήκασι. *Illud etiam indignitatis accedit, quòd ab Occidentali Synodo sese (vt audio) susceptos esse affirmant, à qua fuisse prius condemnatos, nemini est obscurum. Quòd si vel nunc, vel ante suscepti sunt, qui cum Apollinare sentiunt, hoc ostendant, & nos acquiescemus. Perspicuum enim erit, eos rectæ doctrinæ assentiri (nec enim aliter se res habere potest) si hoc consequuti sunt.* Simile quid prolatum de Pelagio videmus à Patribus Concilij Carthaginiensis in Synodicâ epistolâ ad Innocentium Papam. Vide & 90. epist. D. Augustini. En tibi igitur, quàm vera habita semper fuit sententia, in rebus fidei statuendis non posse Papam à rectâ semitâ deflectere, sed quicquid ipse decreuerit, à reliquâ Ecclesiâ tanquam regulam minimè aberrantem excipiendum esse. Quàm se esse infra Romanum Episcopum

Alexandrinus cognoſceret, ex eo quóque patere poteſt, quòd Cyrillus aiebat, meruiſſe quidem Neſtorium Conſtantinopolitanum, vt anathemate feriretur quicúnque Mariã Deiparam negaret, quemadmodum inſanus ille anathema ijs dixerat, qui Deiparam fatebantur: ἀλλ' οὐ (ſubdit) *πεποίηκα τοῦτο δι' αὐτὸν τέως, ἵνα μὴ λέγωσί τινες, ὅτι ἀναθεμάτισεν αὐτὸν ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος, ἤτι ἡ σύνοδος ἡ Αἰγυπτιακή, verùm id hactenus facere propterea nolui, ne ſint qui dicant, Epiſcopum Alexandrinum, Ægyptiámve Synodum anathematis ſententiam in ipſum* [Neſtorium] *tuliſſe*. Vide Concil. Epheſ. par. 1. cap. 10. Nimirum id eſſe munus ſciebat Romani Pontificis: à quo poſtea, quùm auctoritatem accepiſſet damnandi Neſtorium, non amplius id exequi dubitauit, vti ex actis Concilij Epheſini conſtat. In cuius primâ parte cap. 26. extat eiuſdem Epiſtola, quâ Neſtorium damnat ex præſcripto Romani Pontificis. In eodem Concilio, quùm vicariam operam Cæleſtini loco præberet Cyrillus, vt ſe honore auctum oſtenderet, Pontificalibus ornamentis indutus præſedit, mitrâ præcipuè, quâ Romanus Pontifex vti conſueuerat; quemadmodum meminêre Theodorus Balſamo in notis ad Photij Nomocanonem, & Nicephorus hiſtoriarum lib. 14. cap. 34. qui addit, Alexandrinum Epiſcopum ex eo tempore Papæ cognomento decoratum, & iudicem etiam totius Orbis dictum. De Papæ præſertim appellatione non putat Baronius, alijq; aſſentiendum eſſe Nicephoro, quòd id nomen ceteris quóque Epiſcopis tribui ſo-

litum esset. Haud equidem reperio, speciosis huiusmodi nominibus Cyrillum ipsum vsum esse: nec forsitan successores eius per aliquot annorum curricula. Non id tamen existimem confictum à Nicephoro, sed ex antiquioribus monumentis haustum, aut per manus traditum, neque Nicephori narrationem tam facilè renuendam censeo: nam quòd Papæ nomenclatura tribueretur passim Episcopis, verum id quidem erat apud Latinos; apud Græcos nunquam factum aio: quin & à Latinis ipsis, quùm simpliciter nullóque additamento apposito id nomen enunciaretur, designabatur κατ᾽ ἐξοχὴν Romanus Antistes, cui postea tanquam propria appellatio adhæsit. Eâ significatione vsurpatum non semel cernimus in Toletano Concilio anno 400. necnon apud Prosperũ, aliosq; quorũ testimonijs supersedeo, rem omnibus exploratam esse autumans. Vtiq; fatetur Nicephorus, titulos illos accessisse Cyrillo, non aliam ob rem, quàm ob Vicarij munus ei paulisper à Papâ demandatum, inde ad successores manasse. Ac videmus sanè in inscriptione epigrammatis 16. lib.3. Antholog. Hierosolymitanum Episcopum vocari Patriarcham, Alexandrinum verò Papam. Inscriptio sic habet. Σωφρονίου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, εἰς τὸν τάφον Ἰωάννου Πάπα Ἀλεξανδρείας. Id moris retinent Alexandrini Antistites ad hanc vsque diem. Vidi nuper diploma Meletij Alexandrini Patriarchæ, eius, qui nunc in viuis est, Antecessoris, datum tertio Idus Iunias 1598. cum eâ superscriptione Μελέτιος ἐλέῳ θεοῦ, Πάπας, καὶ

Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεος Ἀλεξανδρείας, καὶ κριτὴς τῆς οἰκουμένης.

Nunc exemplum addamus de Dionyſio illo Alexandrino, quem tu parem ſtatuis Romæ Epiſcopo, propterea quòd Samoſatenſis ab vtróque fuerit damnatione affectus. An te clam eſt, Dionyſium eundem accuſatum olim, quod prauè ſentiret de diuinis perſonis, cauſam ſuam egiſſe apud Romanum Pontificem? Id te docere poterit D. Athanaſius lib. de ſent. Dionyſij, & facilè hinc perſpicies, niſi mentis cæcitate penitus laboras, parine fuerint auctoritate, an alter altero maior.

Adhuc tamen inſtas, & futilibus argumentis tuæ hallucinationi (ne quid aſperius dicam) indulges. Verba illa affers ex Codice Canonum Eccleſiæ Africanæ: *Placuit, vt de diſſentione Romanæ atque Alexandrinæ Eccleſiæ ad ſanctum Papam Innocentium ſcribatur, quò vtráque Eccleſia intra ſe pacem, quam præcepit Dominus, teneat.* Quaſi qui Romanæ Eccleſiæ conciliare ſtuderet Eccleſias Britannicas, quę ſe ſchiſmate primùm, deinde hæreſeos quóque crimine alienas fecerunt, dicendus eſſet, pares illas facere honore, ac primatu. Innocentius Romanus Pontifex iratus Theophilo Epiſcopo Alexandrino ob res iniquè geſtas in Chryſoſtomum, ab eius communione abſtinebat, qua de re & idem Innocentius epiſt. 18. & Theodorus Diaconus apud Palladium in dialog. Africani Patres paci Eccleſię ſtudentes, quid aliud tum facere decreuerunt, niſi ab Inno-

centio petere, vti reciperet Theophilum in communionem? nunquid se vtríque scripturos decreuerunt, an Innocentio solùm? Huic vtíque cuius animus flectendus erat, vt Theophilo ignosceret. Inde liquet, nequaquàm illos æquiparari. Non id Africani Episcopi ne per somnium quidem cogitarunt, non ipse Theophilus. Tu maximus ille es post tot sæcula, qui nodum in scirpo inuenisti; & ausus es præterea cum perditis hominibus superbiæ insimulare Pontifices Romanos, nimirum quia suo funguntur officio, quia primatum suum tuentur. Quis à fastu longius abfuit, quàm D. Gregorius Papa, qui etiam *Vniuersalis* titulum renuebat, quo cæteros Episcopos Ioannem præsertim Constantinopolitanum suo ipsius exemplo animi demissionem doceret? Res est cuíque obuia ex eiusdem epistolis, alijsque scriptoribus. Quanquàm quis ignorat, eâ appellatione insigniri solitos Pontifices Romanos? Hunc morem præter cetera aperiunt oblati libelli Concilio Chalcedonensi, cùm ab Athanasio presbytero Alexandriæ, tum à Theodoro, & Ischirione Diaconis, nec non à Sophronio, qui nec Clericus erat. Singulæ eorum inscriptiones hoc, similive pacto conceptæ sunt: τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ οἰκουμενικῷ ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ Πατριάρχῃ τῆς μεγάλης Ῥώμης Λέοντι, καὶ τῇ ἁγίᾳ, καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ. &c. Vt prorsus appareat solemne fuisse, tàm Romanum Pontificem, quàm Synodum ipsam *Vniuersalem* appellare. Ille, inquam, Gregorius Christianâ humilitate maximè conspicuus

eam formulam *Seruus seruorum Dei*, in diplomatibus vsurpare frequenter cœpit, quam subsequuti Pōtifices auidè arripuerūt,& mordicùs retinent. Eò tamen confidētiæ processère audaculi quidam homines è vestrâ sectâ, vt dicerent formulam huiusmodi superbiæ notam esse. vt iā minus mirer tuam impudētiam, quâ debaccharis simili ratione in Romanam Sedem, ac tam egregio corollario caput hoc claudis. Affers siquidem verba quædam ex libro 7. cap. 11. historiæ Ecclesiast. Socratis, quibus ille aiebat Romanam Ecclesiam, vt & Alexandrinam, vltra Sacerdotij fines ad Magistratus formam fuisse iampridem prouectas. Quod legimus apud Socratem ἐπὶ δυναστείαν, tu Latinè reddis, *ad sæcularem principatum*, ac duos conaris dealbare parietes ex eâdem fideliâ; sed veriùs te ipsum fœdatum ibis. Videris primùm Socratis dictum ad tuam sententiam pertrahere, quâ æquam dignitatem tribuis Ecclesiæ Romanæ, & Alexandrinæ. Quæ sanè argumentatio ridicula est: quis enim pares dignitate constitui censeat, qui aliquâ in re vltra suos se fines proferre dicantur? Innuis deinde, quod suprà demonstrare conatus es, sæcularem typhum ab Episcopo Romano, quemadmodum & ab Alexandrino in Ecclesiam fuisse inductum. Sed planè nosse poteras, non loqui illic Socratem de sollicitudine Romani Pontificis in omnes diœceses. Queritur enim, quòd is Pontifex Nouatianis Ecclesias abstulisset, quas Romæ habebant. Vrebat nimirum hominem, quòd male habiti essent suæ fidei socij (etenim obscurum

obscurum esse nemini autumo ex Nicephoro, alijsq; fuisse Socratem Nouatianæ sectæ addictum) ac non id à Pontificis auctoritate, sed à potestate sæculari profectum maluisset: solemni hæreticorum more, qui nullum penes Ecclesiasticos Præsides tribunal esse vellent. Tibi verò lepido viro *elegans admodum hic Socratis locus* dicitur, ne Nouatiani inuiderent Arrianis, quorum arrogantiam prauámque mentem tibi probari, supra ostendimus; scilicet (vt sorices faciunt) tuo te indicio prodis; tuáque (aut fallor) sententia esset, vti Ecclesia permitteret, hæreticorum sordes inter Catholicorum puras animas versari. Quòd Pontificum vigilantia id prohibeat, ægrè tibi est: quemadmodum Samaritanis fuit, quòd Christus malos Dæmonas è corporibus obsessis, è regionibus ipsorum inimmundas vetitásque eo tempore animantes exigeret.

CAPVT TERTIVM.

RVFINI OBSCVRITAS, ET LIcentia. Eius locus de Ecclesijs Suburbicarijs explicatus, & emendatus. Vrbicus Episcopus, Vrbici Magistratus, alia id genus. Schismatici variè relegabantur. Italia specialiter dicta. Non id ante Constantinum. Patefactum apud Socratem mendum, ingestáque correctio. Eusebius declaratur. Mediolanum quomodo Metropolis Italiæ. Episcopi Mediolanensis, & Aquileiensis à Romano ordinari soliti. Primates in diœcesi Episcopi Romani. Canoni Conc. Taurinensis lux data. De Priscillianistis expensa Sulpitij verba. Gratianus notatus. Amplitudo prouinciæ Archiepiscopi Mediolanensis. Venetiarum prouincia. Venetiarum ciuitas. Litteræ ad Rom. Pontificem datæ, & ad eius diœceseos Episcopos. Natalis Pontificum.

GENVINAM te attulisse firmasseq; mentem Nicæni canonis sexti asseris, quia in exemplum vocari peculiarem Episcopi Romani diœcesim docuisti: an non id docuit prior Berterius, aliijq;? Atq; vt schismaticos Græcos omittam, qui canones interpretati sunt, an non eadem est interpretatio Hincmari Remensis Archiepis-

copi in sextâ epistolâ ad suæ prouinciæ Episcopos? Qui quidem Hincmarus octingentesimo circiter ab hinc anno inter viuos erat. Quis verò negat, propriam fuisse Romano Episcopo diœcesim? Fatentur hoc Catholici; sed non id colligunt, quod hæretici, eius potestatem hosce fines siue latos, siue angustos haudquaquàm egressam. Eius opinionis vanitatem suprà patefecimus, sed & mox aliquid dicendum erit. Nunc examinandum, nùm ea fuerit Romani Patriarchæ diœcesis, quam tu stetisse dicis intra lapidem centesimum, hoc est, non exiuisse angustias Suburbicariarum Regionum. Tuæ sententiæ fundum statuis Rufinum, qui canonem Sextum Nicæni Concilij, compendiosis, suísque hoc est obscuris verbis refert. Eam mox conuallare niteris coniecturis quibusdam adeò leuiculis, vt diflari tanquàm tenuissimæ plumæ queant. Verba Rufini ex libro 2. historiæ Ecclesiast. ea sunt: *Vt apud Alexandriam, & in Vrbe Romanâ vetusta consuetudo seruetur, vt vel ille Ægypti, vel hic Suburbicariarum Ecclesiarum solicitudinem gerat.* Quanquam non ego Rufini auctoritatem in hac parte omni exceptione maiorem dixerim, vt tu facis, minimè tamen illorum accedo sententiæ, qui aut consultum mendacium illi tribuunt, aut hallucinationem. Cur enim lapsus in re eo tempore apertissimâ? Aut quæ frons homini fuisset vt aduersus perspicuam veritatem deridiculo esse vellet? Si pro verbis illis *Suburbicariarum Ecclesiarum*, scriptum esset *Suburbicariarum Regionum*, vel *Ec-*

clesiarum, quæ in Suburbicarijs Regionibus sunt, nihil me remoraretur, quominus cum illis sentirem. Nunc iniquior Rufino esse abnuo, quàm meretur. Meretur autem, vt ipsum suo more tenebricosâ loquutione vsum dicam. An non id illi vitio vertit D. Hieronymus? *Ego* (inquit Apolog. 1.) *scripta tua relegens, quanquàm interdum non intelligam quid loquaris, & Heraclitum me legere putem; tamen nõ doleo, nec me pœnitet tarditatis, id enim in legendo patior, quod tu pateris in scribendo.* Ac ne longius abeamus, quàm tibi elegans per tuam fidem is loquendi modus videtur, vbi pronomen *ille* enuntiatur nullo prius posito nomine, quod referat, cuiusq; vices id pronomen gerat? Qui enim sunt *ille*, & *ille* apud Rufinum, quùm Alexandriam tantùm, Vrbémque Romam nominasset? An dices non ægrè intelligi earum Vrbium Episcopos? Non id inficior. Sed verò aio, hominem (poeticè nescio, an ænigmaticè) secùs certè loquutum esse, atque loqui oportuit. Quod ideò notandum duxi, quia tu sermonis in eo elegantiam, & proprietatem laudare non dubitas. Sed vt ad vocem, qua de controuersia est, redeamus, procliue mihi fuit diuinare, nil aliud esse Rufino *Ecclesias Suburbicarias*, quàm *Ecclesias quæ sub Vrbico Episcopo sunt.* Iam te non fugit, *Vrbicum* Episcopum dictum esse à Paulino epist. 1. Romanum Pontificem. Sed & Paulino antiquior Optatus Afer *Zephyrinum Vrbicum* appellat lib. 1. Qui & Romæ Episcopus & Romanus origine fuerat. Sic Confessores, & Clericos *Vrbicos* no-

minat D. Cyprianus epist. 40. Editionis Pamelianæ, Romanos intelligens. Vrbicos Magistratus Suetonius August. cap. 46. Vrbica negotia, Vlpianus l 51. D. de administ. & peric. Vrbicos Pistores, & Vrbica ministeria Paul. l. vlt. de excusat. l. 4. §. si ita, de penu. legata. Quin & Honorius Imp. in rescripto ad Symmachum, Episcopatum Romanum *Vrbanum Sacerdotium* vocat. Quid iuris Rufinus sibi sumpserit in vertendâ Eusebij historiâ, nemini est obscurum: siquidem minimè seruauit (vt aiebat Gelasius Cyzicenus lib. 1. Hist. Conc. Nicæni) κατὰ τάξιν τὴν ἀκολουθίαν, καὶ τὴν τῆς ἀληθείας ἁρμονίαν. An censeamus fuisse illum circumspectiorem in reddendo Nicæno canone, quem paucis perstringere voluit? Diœcesim Episcopi Alexandrini, qua canon ipse comprehendi dixit Ægyptum, Lybiam, Pentapolim, Rufinus sat habuit indicare *Ægypti* voce generaliter acceptâ; quod scio & ab alijs factitatum. At Romanam diœcesim nouo atque eleganti (vt ipsi videbatur) vocabulo exprimere amauit. Nam quemadmodum *Suburbicarias Regiones* dici tu existimas, quæ ad Vrbis, hoc est Romæ iurisdictionem, seu præfecturam præcipuè pertinebant; ita non ille se absurde loquuturum existimauit, si diœcesim Episcopi Romani, quantumuis latissimè pateret, *Suburbicarias Ecclesias* appellaret. Sunt igitur Rufino *Suburbicariæ Ecclesiæ*, quæ D. Hieronymo *Ecclesiæ Sedis Apostolicæ* dicuntur. Hoc enim modo appellat trium Patriarcharum diœceses in epist. ad Vigilantium: *Quid*

facient Orientis Ecclesiæ? Quid Ægypti, & Sedis Apostolicæ? Hanc ego interpretationem vti verissimam semper censui, ita mirabar non & alijs in mentem venisse. Verum comperi posteà, fuisse olim à doctissimo Baronio allatam, eóq; vehementius arridere mihi cœpit. Quùm tu illam apud eundem legisti, quid ni corculum tibi perculit? Atqui studiosè dissimulasti, quòd cernebas hac machinâ totam tuam ædificationem subuerti. Nolim etiam silentio coniecturam nostram transmittere, qualiscúmque ea sit; videri scilicet Rufinum non *Suburbicarias*, sed *Suburbicas* Ecclesias scripsisse, quod confirmatur codice manu exarato Vaticanæ Bibliothecæ; in quo scriptum disertis verbis, *Suburbicarum Ecclesiarũ.* Vt minus ineptè appellatas appareat *Suburbicas Ecclesias*, quæ sub Vrbico Episcopo constitutæ essent. Quamuis Suburbicariæ Regiones magis dicerentur, quia propè Vrbem essent, quàm quia Vrbano Præfecto subessent.

Verùm tu, Anonyme, quia sententiam illam, quam Rufino affingis, titubare sentiebas, alias quóque coniecturas, tanquam subsidiarias copias, aduocas. Ac pro magno tibi est, quòd Valentinianus Imper. in l. 62. Cod. Theod. de Hæret. sanxerit, schismaticos Vrbe Româ ad centesimum lapidem submouendos. Hinc enim colligis, velut etiam ex eo, quod testantur Optatus, & Hieronymus de Donatistis ex Africâ eiectis, eam fuisse schismaticorum pœnam, vt amandarentur extra diœceseos terminos eius Episcopi, à cuius se communione ipsi segregassent. Num ignoras tu, qui Iu-

risconsultum agis, non esse ab exemplis ius deriuandum? Accipe verò, quàm variè expelli soliti essent schismatici. Vrsicinus, qui aduersus Damasum Pontifex electus fuerat, quùm legitimæ Damasi electioni cedere detrectaret, in Galliam relegatus est: asseclæ verò Vrbe tantummodo remoti. Verba rescripti Imp. Valentiniani ad Prætextatum P. V. quod à Baronio ex antiquo Codice Vaticano recitatur ad annum Christi 368. ea sunt: *Vrsicini socijs, & ministris, quos præcelsa sublimitas tua, propter quietem Vrbis æternæ de medio putauit esse tollendos, Româ tantùm (cuius tranquillitati studemus) exceptâ, vbicúmque voluerint, absque religionis iniuriâ (vt peregrinari potius quàm exulare videantur) proprio liceat iure versari.* At quoniam in Suburbijs Ecclesiam congregabant, anno sequenti longius secedere iussi sunt, nimirum vltra vicesimum lapidem. Sic enim legere est in rescripto ad Olybrium Præfectum Vrbi: *Tu quidem vt proximis litteris indicasti, enixissimo studio præstare voluisti, vt nulla in Vrbe Roma posset esse discordia, Christianorumque populus profunda in ocio securitate gauderet. Sed quantum Aginatij clarissimi viri Vicariæ Præfecturæ scripta testata sunt, adhuc aliquanto placata misceri delectat extramuraneisque conuentibus frequens strepitus excitatur, Olybri parens carissime Augustorum. Quamobrem egregia sublimitas tua ipsius auctoritate præceptionis, & patriæ præstet, & legi, vt populo dissentienti nulla intra vigesimum lapidem, vel religio ad coëundum possit esse, vel copia; vt si cessare non vult migret vt iussum est, insana collectio, &c.* Ac neansam,

accipias hanc lectionem sollicitandi, vt pro *vicesimum* reponas *centesimum*, quemadmodum in Tacito fecisti; idem Augustus ad ipsum Aginatium Vicarium eâ de re scribens, ijs verbis vsus est: *iubemus, vt nullus intra vigesimum lapidem conuentus habeatur.* Anno postmodum 371. facta est potestas Vrsicino in Italiam redeundi, dummodò abstineret Vrbe, & Suburbicarijs Regionibus. Rescriptum extat Impp. Valentiniani, Valentis, & Gratiani ad Ampelium P. V. in quo hæc inter cetera habentur: *Dudum Vrsicini inquietudine prouocati, fauentes concordiæ populi Christiani, quieti etiam Vrbis sacratissimæ prouidentes, vno interim loco intra Gallias dumtaxat perturbatorem tranquillitatis publicæ statueramus iure cohiberi, scilicet ne applicatione morum latè dissensionis incommodum spargeretur. Verùm naturæ nostræ mansuetudine leuigati, ita memorato abscedendi copiam dedimus, ne ad Vrbem Romam, vel certè Suburbicarias Regiones pedem inferat. &c.* Idem statutum de erroris consortibus. Et in rescripto ad Maximinum Vicarium Vrbis: *ex quo oritur, vt Vrsicino, quem propter quietem populi Christiani, & debitam Religioni ac legibus disciplinam vno interim loco morari intra Gallias iusseramus, discedendi copiam fecerimus sub ea conditione, ne vagandi arbitrium præberemus, neve ad Vrbem Romam, vel Regiones Suburbicarias valeat commanere. &c.* & infrà: *sic enim mansuetudinis nostræ indulgentiam temperamus, ne occasione præstita vicinitate inquietorum ad aliquam forsan vociferationem religiosi populi studia prouocemus.* Ex postremis hisce verbis perspicuum

spicuum sit, ideo schimaticos longiùs abesse iussos, non vt extra diœcesim essent, sed ne vicinitate Vrbem turbarent. Apparet post hæc, Vrsicinum Coloniæ Agrippinæ relegatum fuisse, Hisacem in Hispaniam amādatum, Claudianum in Africam: reliquos eiusdem partis schismaticos denuò vltra centesimum ab Vrbe miliarium fuisse depulsos, necnon ex earum ciuitatum finibus, quarum plebem vel Ecclesias, vel per se, vel per simile sui vulgus exercebant, ex Gratiani & Valentiniani constitutione ad Aquilinum Vicarium ordinariorum, quam profert Baronius ex eodem Codice Vaticano ad annum 381. Vides, habitam fuisse rationem finium ciuitatis, non diœceseos? Verùm quid tibi melius obstruere os potest, quàm lex 35. Cod. Theod. de Episc. & Cler. in qua Impp. Arcadius & Honorius sic loquuntur: *Quicumque residentibus Sacerdotibus fuerit Episcopali loco detrusus, & nomine, si aliquid, vel contra custodiam, vel contra quietem publicam moliri fuerit deprehensus, rursusque Sacerdotium petere, à quo videtur expulsus, procul ab ea Vrbe, quam infecit, secundum legem diuæ memoriæ Gratiani, centum millibus vitam agat, sit ab eorum cœtibus separatus, à quorum est societate discretus, &c.* Quid? Putásne vnamquamq; Vrbem, aut sui territorij, aut Episcopalis parœciæ terminos ad centesimum lapidem protulisse? Germanæ gerræ sunt hæc, in quibus pudet me, pigétque multum fuisse; nam vel me tacente vapulaturus fueras doctorum conuicio, tuorum quoque fautorum, ac gregalium.

P

Alio machinamento diœcesin Romani Episcopi aggrederis. Ais Italiam specialiter fuisse dictam, quæ prouincias omnes Italiæ continebat, exceptis Regionibus Suburbicarijs. Huius Italiæ speciatim sumptæ censes Mediolanum fuisse Metropolin, ideò nihil ad Romanũ Episcopum pertinuisse: quin duobus hisce Episcopis, Romano nempe, & Mediolanensi æquam fuisse auctoritatem. Hac de re posteà videbimus. Nunc quàm mirè sis hallucinatus in hac speciali Italiæ notione, pręter ea, quæ superiore diatribâ dicta sunt, amplius demõstrandũ est. Si quod asseueras, verũ esset, fatendum sanè foret, Mediolanensi Episcopo subiacuisse Campaniam, Brutios, Apuliam, Calabriá, alias prouincias, quæ inter Suburbicarias nõ connumerantur; quod nemini vnquàm in mentem venit, ne dum vt ex vllis documentis elici id queat. Tu primus rem hactenus inauditam patefactum venis. Iam si te patronum adoptauerit Mediolanensis Ecclesia, propè erit, vt grandem suæ diœcesi accessionem faciat. Non vides miser, in quas te angustias conijcias? Non inficiandum est, partem quandam Italiæ propriam sibi appellationem Italiæ assumpsisse; sed ea fuit, cui Vicarius Italiæ sic dictus præerat. Huic parebant quatuor Consulares, Venetiæ nimirum, Istriæque, Æmiliæ, Flaminiæ, cum Piceno annonario, & Liguriæ: & tres Præsides, Alpium Cottiarum, Rhætiæ primæ, Rhætiæ secundæ. Atque hæc erat Italia specialiter dicta. Quapropter videmus D. Athanasium Apologia 2. inter prouincias, quarum

Episcopi Concilio Sardicensi adfuerant, hasce enumerare, Italiam, Picenum, Thusciam, Campaniam, Calabriam, Apuliam, Brutios. Et in epistola ad solitarios: πλείους δὲ ἤσαν Ἐπίσκοποι ὑπό τε τῆς Ῥώμης, καὶ τῆς Ἰταλίας πάσης, Καλαβρείας τε, καὶ Ἀπουλίας, καὶ Καμπανίας, &c. Quem locum quùm & tu laudaueris, cur non animaduertisti, prouincias illas, quæ ex Suburbicarijs Regionibus non erãt, distinctè separari ab Italiâ angustiùs acceptâ? Ac sanè catalogus ipse Episcoporum Cõcilij Sardicensis, qui adhuc extat licet mutilus, hosce habet subscriptos: *Lucillus ab Jtalia de Verona: Fortunatianus ab Italia de Aquileia: Seuerus ab Jtalia de Rauenna: Vrsacius ab Jtalia de Brixia: Protasius ab Jtalia de Mediolano: Stercorius ab Apulia de Canusio: Maximus à Thuscia de Luca.* Sic in catalogo Episcoporũ, qui synodo Arelatensi interfuerunt, hosce reperio: *ex prouincia Campaniæ ciuitate Capuana Protus Episcopus: ex Prouincia Apuliæ ciuitate Arpientium Pardus Episcopus: ex prouincia Jtaliæ ciuitate Mediolanensi Protasius Episcopus.*

Illud porrò in memoriam reuocandum, quòd superiore dissertatione monuimus, specialem hanc Italiæ appellationem vsurpatam non fuisse ante Vicarium Italiæ constitutum; quod sub Constantini Magni imperio contigit, quùm nimirum quatuor Præfecti Prætorio sint creati. Ideò spectare hûc nequit, quod tradit Euseb lib. 7. cap. 24. Hist. Eccl. Imperatorem Aurelianum, vbi cognouisset, Paulum Episcopum Antiochenum Synodi sententiâ ab Episcopatu eiectum renuere

è domo exire, quæ propria erat eius Ecclesiæ, iussisse, vt id obtineret, quod Romanus Episcopus, eiúsque Synodus decreuissent. Sic enim capienda sunt verba illa: *οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπίσκοποι.* &c. Licet enim vniuersus Occidens specialis esset diœcesis Romani Pontificis, vt mox dicemus, crebrius tamen ex Episcopis solùm Italiæ Synodus congregabatur, ne remotiorum partium Antistites molestiâ afficerentur.

Eam ob causam putant quidam, Episcopum Italiæ se Liberium appellasse in epistolâ ad Orientales Episcopos apud Socratem lib. 4. cap. 11. Verùm aliter ego sentio, laténsque ibidem vlcus deprehendisse me profiteor. Adeo enim est insolens ea loquendi formula, vt excepto hoc vno Socratis loco nusquam alibi eam reperias. Tolerabilius videretur, si alius quispiam Liberium Italiæ Episcopum nominasset. Ipsum hac se prętcr morem appellatione insigniuisse, nemo sanus existimauerit: quùm Romani Pontifices ne se Romæ quidem Episcopos dicere consueuissent, sed Episcopos simpliciter: *Julius Episcopus*: *Liberius Episcopus*: *Damasus Episcopus*, *&c.* Aio itaque aut Socratem ipsum oscitanter Latina Græcè reddidisse, aut peccasse librarium. Procliuius est vt credam, epigraphen Latinæ Epistolæ sic fuisse conceptam: *Liberius Episcopus Italiæ atque Occidentis Episcopi. &c.* Socrates non animaduersâ distinctione hoc puto transtulit: *Λιβέριος ἐπίσκοπος Ἰταλίας, καὶ οἱ κατὰ τὴν δύσιν ἐπίσκοποι*, &c. Quòd si quis in librarium reijcere culpam malit, quùm ita fortasse scriptum à So-

crate esset: Λιβέριος ἐπίσκοπος, οἵ τε Ἰταλίας, καὶ οἱ κατὰ τὴν δύσιν ἐπίσκοποι, perfacile suspicari licet, librarium, dum hæc ex dictantis ore exciperet, similitudine soni deceptum voculas illas οἵ τε omisisse, quasi geminatio esset priorum syllabarum Ἰταλίας. Inde codicum deprauatio etiam in Nicephori historiâ, qui ea omnia ex Socrate exscripsit. Neminem fore puto adeo aut hebetis, aut pertinacis ingenij, qui alterutri ex hisce coniecturis non sit assensurus, si animaduerterit in libello, quem Legati Orientales Liberio dederant, vt est apud eundem Socratem, extare verba illa: πρὸς τὴν χρηστότητά σου, καὶ πάντας τοὺς Ἰταλούς τε καὶ δυτικοὺς ἐπισκόπους γράμματα κομίζομεν, *ad bonitatem tuam, atque ad omnes Italos Occidentalésque Episcopos litteras afferimus.* Nec minus in ipsâ Liberij epistolâ hæc legi: πρός τε τὴν ἐμὴν ἐλαχιστότητα, καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ δυτικῶν πάντων, &c. *ex sententiâ tenuitatis meæ, Italorumque átque Occidentalium omnium.* Proinde quocumque tandem modo scripserit Socrates, satis apparet vocem Italiæ non Liberio, sed alijs Episcopis aptandam esse. Neque est, cur tu mysterium subesse aliquod suspiceris in verbis Eusebij, siue Aureliani, quòd Episcopo Vrbis Romæ præponantur Episcopi Italiæ. Etenim vel pueri te docebunt, non abhorrere hanc loquendi formam ab eo, quod aiebat Poëta:

Troas relliquias Danaûm, atq; immitis Achilli.

aut quod in Euangelio legimus: *dicite discipulis, & Petro*, qui vtique primus erat discipulorum: atque ita nominatur à Matthæo Apostolo, quamuis nec ætate

alios superaret, nec ceteris prior ad Apostolatum fuisset vocatus. Igitur Aurelianus Imperator causam illam Episcopis Italiæ demandans, Romanum speciatim nominauit tanquam eorum caput. Atque ita interpretatur Zonaras in præfatione ad Synodū Antiochenā. διὸ (inquit) οἱ τῆς συνόδου πρὸς τὸν βασιλέα Αὐρηλιανὸν τὰ περὶ τούτου ἀνέφερον· καὶ ὃς τῷ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ καὶ τοῖς κατ᾽ αὐτὸν ἀρχιερεῦσιν ἐκέλευσε τὰ κατὰ τοῦ Παύλου ἐπισκέψασθαι. καὶ εἰ δικαίως καθῄρηται, ἐκδιῶξαι αὐτὸν τῆς τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίας. ὃ καὶ γέγονεν, ὡς ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἱστορεῖ. *Itaque patres Synodi de eo ad Aurelianum Imperatorem retulerunt. Ille verò Romanæ Ecclesiæ Episcopo, eiusque Antistitibus iussit de Paulo inquirere, & si iustè depositus esset, eum ex Christianorum Ecclesia expellere; quod etiam factum est, uti scribit Eusebius Pamphili.*

Itaque Italiæ specialiter sumptæ, quæ sub Vicario Italiæ erat, Mediolanum Metropolis dicebatur. Quod intelligendum est de sæculari iurisdictione, non de Ecclesiasticâ: neque enim aut Rauennæ, aut Aquileiæ Episcopi subiecti erant Mediolanensi. Neque vllum in Italiâ Episcopum reperies præter Romanum, qui Metropolitanos sub se haberet. Sed ratione habitâ magnitudinis Vrbis illius, quàm celebrat Procopius lib. 2. de bello Gottico, alijque; in qua & Imperatores vt plurimum commorabantur, & Vicarius ipse Italiæ residebat, caput Italiæ restrictius acceptæ, & Metropolis dicebatur. Ceteroquin Liguriæ caput censenda potius fuerat: ideóque eius prouinciæ Thesaurus, &

Gynæcium Mediolani erat, vt colligitur ex Notitiâ Imperij, in quâ, *præpositus Thesaurorum Mediolanensium Liguriæ: & Procurator Gynæcij Mediolanensis Liguriæ.* Duo illa officia, & Aquileia, Venetiæ caput habebat Eadē Notitiâ: *præpositus Thesaurorum per Italiā Aquileiæ, & procurator Gynæcij Aquileiensis Venetiæ inferioris.* Et tametsi fuisset Mediolanū Metropolis illarum prouinciarum, non ideo tamen necessariò consequebatur, earum omnium curam Ecclesiasticam pertinuisse ad Episcopum Mediolanensem. Neq; enim conueniebant in omnibus sæculares Magistratus, atque Ecclesiastici, vt superiori capite abundè docuimus. Mediolanensis, & Aquileiensis Ecclesia pari quodammodo passu ambulabant. Itaq; mos quodam tempore inualuit, vt earum se Episcopi inuicem ordinarent, c. pudenda, 24. q. 1. Non tamen id absque Romani Pontificis consensu, nempe (vt ibidem dicitur) quùm *pro longinquitate, vel difficultate itineris, ab Apostolico onerosum illi fuerat ordinari.* Igitur munus erat Apostolici, hoc est Romani Episcopi, ordinandi Metropolitas in suâ speciali diœcesi (scilicet in toto Occidente) sicut & aliorum Patriarcharum in suâ. Verùm ob itinerum difficultatem, ac locorum interualla, præstantiori cuidam ex Metropolitanis vices suas tradens ceteris eum præficere consueuerat, quem & Primatis nomine insignibat, vt in Gallijs, & Hispanijs, alijsq; longinquis prouincijs factum legimus. Non tamen vt rebus omnibus Metropolitanos ijsdem Primatibus subijceret, quemadmodum ipsis Patriarchis sub-

ſunt; ſed *ſaluis priuilegijs* (vt aiebat Hormiſda Pontifex ad S. Remigium Remorum Epiſcopum), *quæ Metropolitanis decreuit antiquitas.* Idem ad Saluſtium Hiſpalenſem Epiſcopum: *Vices itaque noſtras per Bæticam Luſitaniamque prouincias, ſaluis priuilegijs, quæ Metropolitanis decreuit antiquitas, præſenti tibi auctoritate committimus. &c.* Leo primus Anaſtaſio Theſſalonicenſi Epiſcopo: *ſicut præceſſores mei præceſſoribus tuis; ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum ſequutus exemplum, vices mei moderaminis delegaui, vt curam quam vniuerſis Eccleſijs principaliter ex diuina inſtitutione debemus, imitator noſtræ manſuetudinis, effectus adiuuares, & longinquis ab Apoſtolica Sede prouincijs præſentiam quodammodo noſtræ viſitationis impenderes.* & infrà; *igitur ſecundum ſanctorum patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos, Metropolitanos ſingularum prouinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ ſibi antiquitùs dignitatis intemeratum habere decernimus.* Huiuſmodi priuilegio videtur interdum fuiſſe decoratus Antiſtes Mediolanenſis, quamuis non vſurpatâ Primatis appellatione: præſertim verò ex quo Eccleſiæ illi præfuit D. Ambr. Quamobrem & is Sirmiũ perrexit ad creandum Metropolitam, vt in eius vitâ tradit Paulinus. Quod non ex propriæ Sedis auctoritate feciſſe credendus eſt, vt exiſtimauit Berterius, ſed ex Romani Pontificis delegatione. Neque enim aut Mediolanenſis, aut alius quiſpiam Metropolita plures ſub ſe habebat prouincias. Ex eo intelligimus, in cauſâ Priſcillianiſtarum

lianistarum delegatas à Romano Pontifice suas vices Præsuli Mediolanensi: quod pluribus demõstrat Baronius tomo 5. Annalium. Huc spectant, quæ traduntur in actis Concilij Toletani, & Taurinensis: ac quòd scriptum est in quinto canone eiusdem Taurinensis Concilij: *siquis ab eius* (Fœlicis) *communione se voluerit sequestrare, in nostræ sanctæ pacis consortium suscipiatur, iuxta litteras venerabilis memoriæ Ambrosij, vel Romanæ Ecclesiæ Sacerdotis dudum latas*: non intelligendum est, habitam fuisse rationem litterarum tàm Ambrosij quàm Romani Pontificis, vt alterutri parendum, Concilium illud sibi constituisset. Sed particula, *vel*, declarandi vim eo loci obtinet, perinde quasi dixissent: *iuxta litteras Ambrosij, vel (vt verius dicamus) Romanæ Ecclesiæ Sacerdotis*, cuius nimirum nomine litteras Ambrosius scripserat, eius illâ in re vices sustinens. Nam quæ alioquin auctoritas Archiepiscopo Mediolanensi, vt ab eius præscripto discedendum neutiquam putarent Gallicani Patres, átque Hispanici? Id actum, vbi S. Ambrosius sequutus est Damasi præiudicium: quâ de re ita Seuerus Sulpicius lib. 2. sac. hist. *Priscillianistæ, vbi Romam peruenêre, Damaso se purgare cupientes, ne in conspectum quidem eius admissi sunt: Regressi Mediolanum, æquè aduersantem sibi Ambrosium repererunt.* Quod ait, *æquè aduersantem*, intelligit, neque in conspectum Ambrosij admissos. Id tradit in Chronicis Idatius Lemicensis Episcopus, qui illâ ętate viuebat, *Priscillianus declinans in hæresim Gnosticorum, per Episcopos, quos sibi in*

Q

eâdem prauitate collegerat, Abulæ Episcopus ordinatur. Qui aliquot Episcoporum Concilijs interdictus, Italiam petiit, & Romam, vbi ne ad conspectum quidem sanctorum Episcoporum Damasi & Ambrosij receptus, cũ his, cum quibus iuerat, redit ad Gallias. Is videtur mos fuisse hæreticis, vt quùm Romæ impetrare nihil possent, Mediolanum pergerent, in amplissimam scilicet ciuitatem, vbi Imperatoris sedes erat; vt si eius Episcopo imponere quoquo modo potuissent, Principis quóque præsidium sibi compararent. Id fecisse legimus Iouinianum cum socijs: verùm admonita à Siricio Papa Mediolanensis Ecclesia, eosdem damnauit, & expulit. Quod subdit Sulpicius de ijsdem Priscillianistis: *tum vertêre consilia, vt qui à duobus Episcopis, quorum eâ tempestate summa auctoritas erat, non illuserant, largiendo, & ambiendo ab Imperatore cupita extorquerent.* Quamquàm dici posset, scriptorem hunc minus propriè loquutum, potius tamen censendum est, non de Pontificia potestate, quoad Ambrosium pertinet, id extulisse: sed summæ auctoritatis Episcopum illum nominasse ob vitæ sanctitatem, ob doctrinæ, átque eloquentiæ præstantiam, ob eam, quâ plurimùm valebat, gratiam, cùm apud Damasum ipsum, tùm apud Imperatorem. Vt enim Damasus dignitate præstabat, ita quorumdam splendore virtutum magis coruscabat Ambrosius. Quò etiam referendum est quod legitur apud Paulinum, Reginam Marcomannorum Ambrosij famâ commotam, Christianísque sacris initiatam, non ab Ecclesiarum capite Romano Põ-

tifice, sed ab ipso Ambrosio fidei formulam petijsse: eũdem quoq; voluisse inuisere; adeò virtutum eius fama latè spargebatur. Animaduertendum etiam quod ait Sulpicius, EA TEMPESTATE, quibus verbis summam illam auctoritatem Ambrosio accommodat, non alijs pro tempore Mediolanensibus Episcopis: Quod de Damaso, & Romanis Præsulibus dici nequit. Non absimile est, quod de Rhetitio Augustodunensi Episcopo protulit D. Augustinus lib. 1. contra Iulianum Pelag. cap. 3. *Rhetitium ab Augustoduno Episcopum magnæ fuisse auctoritatis in Ecclesia tempore Episcopatus sui, gesta illa Ecclesiastica nobis indicant, quando in Vrbe Romana Melchiade Apostolicæ Sedis Episcopo sedente cum alijs iudex interfuit, Donatumque damnauit.* Itaque magnæ auctoritatis Ambrosius, non tàm suæ Ecclesiæ prærogatiuâ, quàm virtutum, & doctrinæ merito. *Etsi enim* (vt aiebat S. Leo epist. 62.) *diuersa nonnunquam sunt merita Præsulum, tamen iura permanent Sedium.* Nihil est igitur, cur tu, Anonyme, Mediolanensem Ecclesiam Apostolicæ Sedi conferas. Nam quòd tempora quóque ad tuam sententiam fulciendam leuiter tangis, quibus ruptâ sacramenti reuerentiâ subduxere se Mediolanenses Episcopi à Pontificis auctoritate, more tuo facis, vt qui Romano Pontifici infestus, Arrianis, ac Nouatianis patrocinium accommodasti, schismaticis quóque fauere videaris. Cæterùm Ambrosius ipse arguet te mentientem, qui quùm scripserit in Orat. in Satyrum: *percunctatus Episcopum est, si cum Epis-*

copis Catholicis, hoc eſt ſi cum Romana Eccleſia conueniret, vtique innuit, quænam Eccleſia ceterarum vertex cenſenda eſt, vt quæ cum illa non conueniat, catholica haberi nequeat. Cur enim non Mediolanenſi potius Eccleſiæ id iuris tribuat? Quia nimirum inter membra ſuo capiti ſubiecta eam eſſe probè callebat, & Metropolitam ſe quidem norat, ſed ex ijs, qui in ſpeciali Romani Patriarchæ diœceſi ſub eo conſtituti erant. Hoc ex ipſius epiſtolâ 78. facilè elicies. In Synodo Capuanâ anno Chriſti 389. delegata fuit Theophilo Epiſcopo Alexandrino cauſa inter Euagrium, & Flauianum, qui eodem tempore Eccleſiæ Antiochenæ electi erant Epiſcopi. Igitur Ambroſius Theophilum monet, vti ſuæ ſententiæ auctoritatem adhibeat Pontificis Maximi. Verba epiſtolæ illa ſunt inter cetera: *ſanè referendum arbitramur ad ſanctum fratrem noſtrum Romanæ Sacerdotem Eccleſiæ: quoniam præſumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi diſplicere nequeant. Ita enim erit conſultum ſententiæ, ita pacis, & quietis ſecuritas, ſi id veſtro ſtatuatur Concilio, quod communioni noſtræ diſſenſionem non afferat. Vt nos quóque accepta veſtrorum ſerie ſtatutorum, quùm id geſtum eſſe cognouerimus, quod Eccleſia Romana haud dubiè comprobauerit, læti fructum huiuſmodi examinis adipiſcamur.* Quàm infeliciter actum cum Eccleſiâ Mediolanenſi, quòd tu eâ tempeſtate natus non ſis; ſiquidem perſuadere Ambroſio poteras, ſcriberet Theophilo, vti ad ſe referret, non ad Romanum Pontificem de controuerſiâ illâ Antioche-

nâ: eadem enim iura sibi competere. Vide, quas nugas agas; & cuius præter ea momenti censendum sit, quod innuis, à Patribus Africanis præter Romanum Pontificem consultum olim fuisse Simplicium Mediolanensem, de infantibus, quos Donatistæ baptizabant. quid ni enim sententiam exquirerent viri sapiētissimi, magniq; in Ecclesiâ nominis? an non & hoc licuisset, etsi nō fuisset Episcopus? Sed non inficias imus, ex Metropolitanis Romanæ diœceseos præcipuū esse habitū Mediolanensem. Obseruat Gratianus in suo Decreto dist. 17. cap. vlt. in subscriptione duorum Romanæ diœceseos Conciliorum sub Symmacho, Episcopum Mediolanensem præponi Rauennati; hincque colligit eius sedis prærogatiuam. Addere poterat & tertium: nam in quintâ Synodo sub Symmacho post ipsum Papam Metropolitani, qui tunc aderant, hoc ordine subscripti reperiuntur: *Cælius Laurentius Episcopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ: Petrus Episcopus Catholicæ Rauennatis sanctæ Ecclesiæ: Eulalius Episcopus Ecclesiæ Syracusanæ.* Verùm non oportuit Gratianum hisce exemplis esse contentum ad regulam statuendam de dignitate Mediolanensis Ecclesiæ; etenim suspicari possumus, prælatum eo tempore Laurentium, quòd antiquior esset ceteris Metropolitanis. Nam in Patriarchalibus tantùm sedibus nulla habebatur ratio antiquioris Antistitis, sed suum cuiq; ius seruabatur, prout antiquitùs inductum fuerat. Inter Metropolitas verò sicut & inter Episcopos, antiquitas electionis at-

tendebatur. Itaque in alijs Synodis alios Archiepiscopos Mediolanensi prælatos videmus. In Romano Concilio, quod celebratum est præsidente Iulio Papa, Metropolitæ hoc ordine describuntur: *Benedictus Aquileiensis: Rufus Carthaginensis: Agapitus Rauennas: Iulius Mediolanensis.* In Concilio Aquileiensi sub Damaso, primo loco supra ceteros sedit *Valerianus Aquileiensis*, secundo *Ambrosius Mediolanensis.* In Concilio quodã sub Sergio secundo, prior nominatur ab Anastasio Bibliothecario, *Gregorius Archiepiscopus Ecclesiæ Rauennensis*, deinde *Angelbertus Archiepiscopus Ecclesiæ Mediolanensis.* Constat profectò peramplam fuisse Mediolanensis Archiepiscopi prouinciam, vtpote quæ protenderetur per Liguriam, Æmiliam, Venetiam, aliásq; regiones. Quod elicitur ex epistolâ 82. Diui Ambrosij ad Ecclesiam Vercellensem: *Configor* (inquit) *dolore, quia Ecclesia Domini, quæ est in vobis, Sacerdotem adhuc non habet; ac sola nunc ex omnibus Liguriæ, atque Æmiliæ, Venetiarumque, vel ceteris finitimis Italiæ partibus, huiusmodi eget officio, quod ex eâ aliæ sibi Ecclesiæ petere solebant. Et quod verecundius est, mihi adscribitur vestra intentio, quæ affert impedimentum. Nam quùm sint in vobis dissensiones, quomodo possumus aliquid aut nos decernere, aut vos eligere?* Scio fuisse, qui hanc epistolam suspectam haberet, quòd Venetias nominet. Verùm, vt rectè monuit doctissimus Card. Bellarminus in libro de Scriptor. Ecclesiasticis, non Vrbs Venetiarum eo loci intelligitur, sed Prouincia, quæ in superiorem,

& inferiorem diuidebatur, ideo plurium numero appellari consueuerat. Paulus Vuarnefridus Diaconus lib. 2. hist. Longobar. *Venetia enim non solùm in paucis insulis, quas nunc Venetias dicimus, constat; sed eius terminus à Pannoniæ finibus vsque Adduam fluuium protelatur. Probatur hoc Annalibus libris in quibus Pergamus ciuitas esse legitur Venetiarum: nam & de lacu Benaco in historijs ita legimus: Benacus lacus Venetiarum, &c.* Vetus lapis Neapoli: M. MÆCIO. MEMMIO. FVRIO. BALBVRIO. CÆCILIANO. PLACIDO. C. V. PONTIFICI. MAIORI. AVGVRI. PVBLICO. P. R. QVIRITIVM. QVINDECEM. VIRO. SACRIS. FACIVNDIS. CORRECTORI. VENETIARVM. ET. HISTRIÆ. *&c.* Scribit etiam Anastasius Bibliothecarius in vitâ Hadriani; *Carolum Francorum Regem inter ceteras prouincias tradidisse Pontifici maximo vniuersum Exarchatum Rauennatium, sicut antiquitùs erat, atque prouincias Venetiarum & Histriam, &c.* quæ propè verba legere quoque est apud Leonem Episcopum Hostiensem lib. 1. chron. Casin. cap. 9. dum loquitur de concessione à Pipino Rege filijsque Pontifici factâ. Atque hinc nomen suum plurium numero adepta est nobilissima Venetiarum ciuitas, quòd ex vtrâque Venetiâ, tam inferiore quàm superiore confluxerint populi ad eam condendam, præsertim ex Patauio, Aquileiâ, & Altino. Porrò non eo pacto loquutus fuisset Ambrosius, nisi Episcopos habuisset sibi subiectos ex omnibus illis Prouincijs.

Suberat illi ex Venetiâ Episcopus Veronensis, quod colligitur ex eius ep. 64. & 65. ex Æmiliâ Fauentinus, quod in Ambrosij vita Paulinus innuit: Forocorneliensis, quod patet ex eiusdem Ambrosij epistolâ 44. Bononiensis, quod præter Paulinum ex pluribus Ambrosij locis elicitur, & fatetur Sigonius in libro de Episcopis Bononiensibus. Porrò in epistolâ Eusebij Mediolanensis Episcopi ad Leonem primum Papam subscriptos videmus inter suffraganeos Episcopos Regiensem, Placentinum, Taurinatem, Iporiensem, Augustanum, Curiensem primæ Rhetiæ. Eâ de causâ videbatur Mediolanensis Antistes inter Italos Metropolitanos Romano Patriarchæ subiectos primas quodammodo tenere. At Io. Candidus in commentarijs Aquileiensibus lib. 4. Epistolam recitat Leonis Papæ Octaui ad Rodoaldum Patriarcham Aquileiensem, quâ statuit, vt inter omnes Italicas Ecclesiarum Sedes, prima sit post Romanam Aquileiensis, asserens idem priuilegium à Petro Apostolo S. Hermagoræ Aquileiensi Episcopo fuisse concessum. At si vniuersam diœcesim respiciamus, id potius tribuendum videtur Carthaginiensi Metropolitæ. Leo nonus epist. 3. *Noueris ergò procul dubio, quia post Romanum Pontificem primus Archiepiscopus, & totius Africæ Metropolitanus est Carthaginiensis Episcopus.* Nisi quis ad Africanas solùm regiones hæc referre velit. Videmus profectò in Synodo sub Iulio habitâ Carthaginiensem descriptum post Aquileiensem. Constat tamen sub Clemente

mente secundo ortum fuisse dissidium de cessione inter tres illos Metropolitas Aquileiensem, Rauénatem, Mediolanensem: ac pro Rauennate pronunciatum fertur, qua de re Sigonius lib. 8. de Regno Italiæ, & Hieronymus Rubeus in Histor. Rauennate.

Compertum iam nobis est, eos qui à Romano Pontifice aliquid petebant, alijs quoq; Episcopis eius diœceseos scribere consueuisse, quos nimirum sciebant in consilium ab ipso adhiberi solitos. Iulius Papa in epistolâ ad Eusebianos apud Athanasium Apol. 2. ὅτι εἰ καὶ μόνος ἔγραψα, ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ μόνου ἐστὶν αὕτη ἡ γνώμη, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐπισκόπων. *Tametsi solus sum qui scripsi, non mea tamen solius sententia est, sed omnium Italorum, omniumq; his in regionibus Episcoporum.* Ideo D. Basilius quo tempore malè audiebat apud Pontificem maximum, ad quosdam Occidentales Episcopos litteras dedit, quibus litteris conciliare illos cum ipsorum capite sibi studebat. In ijs hæc leguntur pręter cætera: Εἴτε κεφαλὴν ἑαυτοὺς τῆς καθόλου ἐκκλησίας λογίζεσθε, οὐ δύναται ἡ κεφαλὴ εἰπεῖν τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. Εἴτε δὲ ἐν ἄλλῃ τάξει τῶν ἐκκλησιαστικῶν μελῶν ἑαυτοὺς τάσσετε, οὐ δύνασθε λέγειν τοῖς ἐν τῷ αὐτῷ σώματι τεταγμένοις ἡμῖν, τὸ χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχομεν. *Siue caput vos ipsos uniuersalis Ecclesiæ reputatis, non potest pedibus dicere caput, nõ est mihi opus vobis. Siue in reliquum vos Ecclesiasticorum membrorum ordinem locatis, non potestis nobis dicere, qui in eodem vobiscum corpore cõstituti sumus, non estis nobis necessarij.* Videtur caput appellare Ecclesiæ Occidentalis Episcopos, quatenus diœcesim

R

efficiebant Romani Pontificis. Singulos autem considerans inter cætera Ecclesiæ membra collocat. Erant qui præter ipsum Pontificem præcipuis tantùm eius Metropolitanis scriberent; quemadmodum fecisse D. Io. Chrysostomum legimus apud Palladium in dialog. Siquidem certiores reddidit de suâ ab Episcopatu extrusione tùm Innocentium Papam, tùm Venerium Mediolanensem, & Chromatium Aquileiensem Episcopos. Porrò legati ex Concilio Lampsaceno Orientalium Arianorum, vbi Romæ fidei professionem coràm Liberio edidissent iuxta præscriptũ Nicenæ Synodi, idem præstiterunt (vt scribit Socrates) in totâ ferè diœcesi Romanâ, atq; eius rei litteras secum tulerunt ab Episcopis Italiæ, Siciliæ, Galliæ, atq; Africæ. Nimirum vt si quid noui postea emersisset, haberent eosdem Episcopos testes, atq; adiutores apud summum Pontificem. Ac tùm quidem præcepit Liberius suis litteris (quarum meminit D. Basilius Epist. 54.) vt ij, qui eiecti suis è sedibus fuerant, in easdem restituerentur, quæ res euentum sortita est. At tu putas ne Anonyme, aut Mediolanensem Episcopum, aut alium ex ijs, quos legati conuenerant, id sibi iuris sumpsisse? aut si ausi hoc essent, reperisse, qui sibi parerent? non iam hoc dixeris, aut cogitaueris, si quid solidæ, si quid sanæ mentis tibi est. Eutyches etiam Constantinopolitanus presbyter, & archimandrita, de controuersiâ fidei Constantinopoli exortâ non tantùm scripsit ad summum Pontificem, quem etiam dicebat se appellasse,

verùm & ad alios Italos Episcopos. Quid tamen ij rescripserunt? audi Petrum Episcopum Rauennatem: *In omnibus autem hortamur te pater honorabilis, vt his, quæ à Beatissimo Papa Romanæ Ciuitatis scripta sunt, obedienter attendas, quoniam beatus Petrus, qui in propria sede & viuit, & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis, & fidei, extrà consensum Romanæ ciuitatis Episcopi causas fidei audire non possumus.* Quod fieri antiquitùs consueuerat cum Episcopis Romanæ diœceseos, præsertim cum Italis, quos sæpius Romanus Pontifex arcessebat ad deliberandum de totius Christianæ Reipublicæ negotijs, hodieq; fit cum Cardinalibus, hoc est cum sex Episcopis Papæ adsistentibus, & cum primoribus Presbyteris ac Diaconis Romanæ Ecclesiæ, quorum ipse Pontifex consilio vtitur. Cōpertum facilè habere potes, Gallorum Regem aliósque Principes, quùm legatos suos Romam mittunt, non ad Pontificem solùm dare litteras, sed & ad Cardinales. Hi enim successerunt Pontificis consiliarij in locum Episcoporum Occidentis. Atque hic ipse dies, quò hæc scribo, (quo etiam Natalis celebratur creationis summi optimiq; Pontificis Pauli V. coacto Cardinalium senatu non tantùm ad sacra solemniter facienda, sed & vt gratulationis officio de more fungantur,) in mentem reuocat, fieri hæc olim consueuisse ab Episcopis, qui eâ de causa Romam conueniebant. Sixtus Pontifex in epistolâ ad Cyrillum Episcopum Alexandrinum anno Christi 433. *Ad beatum Apostolum Petrum*

fraternitas vniuersa conuenit: ecce auditorium congruens, auditoribus conueniens audiendis. Habuerunt coëpiscopi nostri illum gratulationis testem, quem habemus honoris exordium. Sanctæ namq; & venerabili Synodo, quam Natalis mihi dies fauente domino congregarat, quia sic credendum est, ipse præsedit &c. & in Epistolâ ad Io. Episcopum Antiochenum: *audiuit vniuersa fraternitas, quæ ad Natalis mei conuenerat diem, qualiter bono humani generis Apostolicæ sedis me præside gratulentur, &c.* Hilarius Papa in Epistolâ ad Episcopos Tarraconensis prouinciæ: *lectis ergo in conuentu fratrum, quos Natalis mei festiuitas congregarat litteris vestris &c.* Ea festiuitas inter solemnia connumerabatur, veluti illa indicant, quæ profert Anastasius Bibliothecarius in vitâ Hadriani primi: *Denique eius beatitudo fecit & farum maiorem in eadem beati Petri Ecclesia in typum crucis, qui pendet ante presbyterium, habentem candelas mille trecentas, & septuaginta. Et constituit vt quatuor vicibus in anno ipsum farum accenderent, id est in Natiuitate Domini, in Pascha, in Natali Apostolorum, & in Natali Pontificis.*

CAPVT QVARTVM.

ALIA INTERPRETATIO NICÆni Canonis sexti. Anonymus in explicandis verbis Conc. Chalcedonensis fallitur, & fallit. De particula Et. Ex Nicæno Canone id minimè elici, quod Anonymus putat. Quadruplici ratione consideratus Rom. Pontifex. De more antiquo. Maiorem fuisse Episcopi Alexandrini diœcesim, quàm Præfecturam Augustalem. Pentapolis à Præfecturâ Ægypti separata. Qua in re præsides Ecclesiastici cum sæcularibus conuenirent. Vetus Ecclesiæ consuetudo quanti facienda. Emaculatus Concilij Ephesini insignis locus. Siciliæ prouincia in diœcesi Romanâ.

VÆ mea sit de sexto Canone Concilij Nicæni sententia, iam exposui. Ea neq; à Rufino discrepat, neq; à te; si Rufinum rectè capias: si te doceri sinas, quænam fuerit peculiaris Romani Patriarchæ diœcesis. Dabit tamen beneuolus lector hanc mihi veniam, vt & aliam interpretationem, quæ dudū adolescenti venit in mentem mihi, apponam. Ait Canon: *Antiqui mores obtineant, qui sunt in Ægypto, & Libyâ, & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, nam ea quoq; est Romano Episcopo consuetudo.* Putabam ego hoc fermè vo-

luisse Nicænos patres: *Id seruetur in vniuersa Alexandrina diœcesi, quod ex antiqua consuetudine inductum est, nam & ipsi Romano Episcopo mos est id probare, quod ex vetere vsu in Ecclesia inualuit.* Perinde atq; voluisset Concilium in eo Canone sanciendo normam sibi ex eo proponere, quod Romanus Pontifex consueuisset. Exploratum enim ijs Patribus erat, Romanam Ecclesiam seruantissimam esse veterum institutorum. D. Leo epist. 79. ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum, dum loquitur de presbyterorum ordinatione missarumq; celebratione in solemnibus festiuitatibus: *Studiosè ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, vt quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoq; cura non negligat, ac per omnia nobis & fide & actibus congruamus.* Neq; mirum, si veteris consuetudinis exemplum desumendum proponeretur ex Romanâ Ecclesiâ, etenim, vt aiebat Rufinus in expositione symboli, *in Ecclesia Vrbis Romanæ neq; hæresis vlla sumpsit exordium, & mos ibi seruatur antiquus.* Sed & hodie quanto studio antiquas traditiones asserit? qua de re bellum acrius geritur cum sectarijs? Neque nouum est, vt Synodi ea sibi statuenda proponerent, quæ probari norant à Pontifice maximo. Patres Ephesini Concilij an non professi sunt, sententiam se esse sequutos, & regulam à Cœlestino Papâ præscriptam in damnando Nestorio? τὸν τύπον (aiebat inter cætera Firmus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus) ἐξεβιβάσαμεν, κανονικὴν καὶ ἀποστολικὴν αὐτῷ ἐπιθέντες κρίσιν, *formam illam executioni mandauimus Cano-*

nicum, Apostolicumq́; iudicium in illum proferentes. Non absimilia videre est in Concilio Chalcedonensi, aliisque. Atq; hac quidem ratione interpretabar olim Nicænum canonem, quùm (vt verum fatear) acquiescere non omnino possem doctissimorum hominum opinioni, existimantium, ideò à Concilio id fuisse statutum de potestate Alexandrini Episcopi, quia consueuisset Romanus Pontifex regimen eidem permittere illarum prouinciarum. Verùm assensum postea facilè præbui interpretationi, quam superiori capite firmaui: agi nimirum eo canone de modis Patriarchatuum, ac proinde de speciali diœcesi Romanâ; quum præsertim viderem, non alio pacto intellexisse Patres secundæ Synodi Nicenæ, qui Canone 17. sic loquuntur: *sancta & vniuersalis Nicana prima Synodus antiquam consuetudinem iubet seruari per Ægyptum, & prouincias, quæ ab ipsa sunt, ita vt horum omnium Alexandrinus Episcopus habeat potestatem, dicens quia & in Romanorum ciuitate huiusmodi mos præualuit, &c.*

Renuis tu Romanorum Præsulum quantumuis sanctitate per illustrium, ipsiúsque Paschasini Episcopi testimonium in Chalcedonensi Concilio tanquam *de domo, & de sinu proprio* prolatum, dum sextum canonem Nicænum recitaret cum eo (vt ais) additamento, *Ecclesia Romana semper habuit primatum*, quia nimirum erat Paschasinus Pontificis Romani Legatus. Addis etiam impudentissimè, *à Concilio repudiatum palàm, & apertè.* Quid ni igitur verba profers huiusce

repudiationis? Quibus iudicij vsus est, átque oculorum, secus procul dubio videtur ex interlocutione iudicum, qui in eo Concilio erant. Eorum verba sic habent: ἐκ τῶν πεπραγμένων, καὶ ἐκ τῆς ἑκάστου καταθέσεως συνορῶμεν, πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα, καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν, κατὰ τοὺς κανόνας τῷ τῆς πρεσβυτίδος Ῥώμης θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττεσθαι, *ex his, quæ gesta sunt, & ab vnoquoque deposita, perpendimus, ante omnia quidem primatum præcipuúmque honorem secundum canones antiquæ Romæ Dei amantissimo Archiepiscopo conseruari, &c.* Apparet igitur habitam fuisse rationem eorum verborum, quibus ex Nicænâ Synodo primatus Romanæ Sedis insinuatur. Quæ quidem verba non dubito quin ex actis ipsis Nicæni Concilij fuerint desumpta, eo videlicet loci, vbi causa excussa fuerat Meletij Lycopolitani Episcopi, quæ ansam fortasse dedit firmandi vetera Ecclesiarum priuilegia. Alienum verò, atque absonum est, quod addis: *mos hic & alibi Baronio in Concilijs prolata pro probatis statim siue palàm, siue tacitè, interpretandi. Qua certè Baronij lege nulla non iam hæresis Concilijs nixa deprehendetur.* Nam quùm hæreses in Concilijs proferuntur, iam non silent Patres, sed vnanimi calculo damnant, ídque apertis verbis, & magnis interdum clamoribus. At particula illa de primatu Romanæ Ecclesiæ à legato Pontificio laudata, quamuis iudicum assensum interlocutione præstitum non habuisset, dum neminem reperisset aduersantem, an non sat comprobata silentio censeretur? *Sed ab vniuersa Synodo* (inquis) *nulla istius* παρενθήκης *ratione*

tione

tione habitâ Constantinopolitani Episcopi priuilegia nihilominus confirmata fuêre. non ita est, mi homo. non illâ προσθήκῃ (quemadmodum tu appellas) nitebantur legati Pontificij ad ea improbanda, quæ se inconsultis atque absentibus decreta fuisse acceperant, sed aliis potius verbis Nicæni Canonis, quibus statuitur, vt vetera Ecclesiarum priuilegia seruentur, quod violatum ibant Calchedonenses Patres. Fac igitur particulam illam abesse, quæ adeò te excruciat, num ideo iniuria non fiebat Nicænæ sententiæ? Tu si agere bona fide nosses, ac ni ad veritatis lumen cæcutires, fatereris vtique, Patres illos nihil huiusmodi sensisse, quod tu sentis de Primatu Romani Pontificis; nec, tametsi non acquieuerunt legatis contra nitentibus, fuisse tamen illos veritos, quin opus foret eâ in re ipsius Pontificis assensione, quam se se impetraturos tandem sperabant. Excute synodalem illorum epistolam, & manum dabis, ni pertinax in tuum caput esse mauis. Vbi enim Leonem Papam certiorem de iis fecissent, quæ in Concilio gesta erant ad fidem spectantia, mox subdunt de priuilegio Constantinopolitanæ Ecclesiæ decreto, quò se necessariò perductos asserunt, vt quieti consulerent prouinciarum Asianæ, Ponticæ, & Thraciæ, quarum Metropolitas ex longo iam tempore consueuerat Episcopus Constantinopolitanus ordinare; obsequentes etiam Imperatoribus, Senatui, atque vniuersæ Vrbi. πεπεισμένοι (addunt) ὡς τῆς ἀποστολικῆς παρ' ὑμῖν κρατούσης ἀκτῖνος, καὶ ἐπὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν, συνήθως κηδε-

μένοι, πολλάκις ταύτην ἠπλώσατε, διὰ τὸ ἄφθονον παρα-χεῖν ὑμῖν τὴν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν πρὸς τοὺς γνησίους μετάδοσιν, *nobis persuadentes, quòd emicante apud vos Apostolico radio, illo ipso ex solicitudinis vestræ more Constantinopolitanam Ecclesiam sæpe pertingitis, etenim bonorum vestrorum participes vbertim facere domesticos, ac propinquos vestros consueuistis.* excusant præterea, quia legatis morem non gessissent: οἱ γὰρ τὸν τόπον τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος ἐπέχοντες ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι Πασχασῖνος καὶ Λουκήνσιος, καὶ ὁ σὺν αὐτοῖς θεοφιλέστατος πρεσβύτερος Βονιφάτιος, τοῖς οὕτω τυπωθεῖσι σφοδρῶς ἀντειπεῖν ἐπεχείρησαν, πάντως ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἄρξασθαι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν προνοίας κατόρθωμα, *qui enim locum vestræ sanctitatis obtinent sanctissimi Episcopi Paschasinus, & Lucentius. & qui cum eis est Dei amantissimus presbyter Bonifacius, his ita constitutis vehementer resistere tentauerunt, volentes procul dubio à vestra prouidentia & hoc bonum inchoari, vt sicut fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus.* Non ibo per singula, ne legentium abutar patientiâ. epistola illa Synodalis illustri loco est posita. qui totam percurrere non grauabitur, habebit vnde etiam magis arguat inuerecundiam, qua pronunciare ausus es, testimonium illud à legatis Pontificiis allatum de falso fuisse conuictum. Non potuêre tamen ij Patres, non Imperatorum auctoritas Pontificem permouere, vt calculum adiiceret eorum decreto: quippe veteres consuetudines conuelli, & Nicænos Canones labefactari, pati non poterat. Quin se demum vinci passi sunt, cùm Imperator Marcia-

nus, tum ipse Anatolius episcopus. Rem Gelasius Papa enarrat in Epistolâ ad Dardanos iis verbis : *si sibi de Imperatoris præsentia blandiuntur, & inde putant Constantinopolitanæ Ciuitatis Episcopi potiorem fieri posse personam, audiant Marcianum eiusdem Principem Ciuitatis, posteaquàm pro augmento Vrbis, ipsius Sacerdotij intercessor accedens obtinere nihil potuit, sanctæ memoriæ Papam Leonem summis laudibus prosequutum, quod Canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpessus. audiant Anatolium eiusdem sedis Antistitem, clerum potius Constantinopolitanum, quàm se tentasse talia confitentem, atque in Apostolici præsulis totum dicentem positum potestate.* Postea tamen Constantinopolitani Antistites Imperatorum auctoritate, ac potentiâ freti omnem mouerunt lapidem, vt honorem illum suæ sedi adipiscerentur. itaque & impensè cauerunt, ne ab eâ possessione, in quam se intruserant, deciderent, & postmodum Callinicus Canonem 36 eâ de re fieri curauit in pseudosynodo Trullanâ. Sentiebant enim, malè fultam illam prærogatiuam, cui Romani Pontificis consensus deesset, quem serò tandem extorserunt.

Sed quid est, quod tu acutissimus Grammaticorum disputas de particula E T ? intorques λεπτὸν illud KAI in Romanum Pontificem tanquam telum, quod auerti scilicet ægrè possit. Ex Concilij Nicæni ratiocinatione iis verbis prolatâ ἐπεὶ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ, redigi ais in ordinem Romanum Episcopum, atque ad parem cum aliis deduci potestatem. Mirum

ſanè myſterium aperis, cuius penetralia tibi vni patebant: profanum vulgus procul arcebatur. Atqui ego (quoniam neceſſe mihi eſt tecum λεπτολογεῖν) didiceram particulam E T, quùm idem ſignificat quod E T I A M, aut Q V O Q V E, *ſuperlatiuam* dici à Diomede, vimq́; habere quodámodo amplificandi. proinde quum ait Chriſtus: *quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum E T in cælis*, illud ſignificari putabam, vt ſacerdotale iudicium diuinâ ſententiâ ratum fieret. At tua iſthæc noua doctrina, humanis diuina haudquaquam præſtare demonſtrat, ſed cœlum ipſum in terram detrahit ingenti vi minutæ voculæ: quod non datum diis Homericis incaſſum laborantibus aureâ catenâ Iouem deducere. Enim verò (ſi te audimus) efficere homines póſſunt, ne miſericordiâ, & benignitate Deus potior cenſeatur, quia aiebat Chriſtus Luc. 6. *eſtote miſericordes ſicut E T pater veſter miſericors eſt.* Sed neque præſtantiâ illâ ſuâ numeris omnibus abſolutâ anteſtabit, quia Matth. 5. ſcriptum eſt: *eſtote ergo vos perfecti, ſicut E T pater veſter cæleſtis perfectus eſt*. Neque excellentiori quadam ratione intelligenda erit diuinarum perſonarum vnitas, quàm ſit Chriſtianorum, ſi quidem ita Chriſtus Deum patrem alloquebatur Ioan. 17. *& ego claritatem, quam tu dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut E T nos vnum ſumus*. Vide quibus ineptiis te inuoluis: ac ſanè niſi intelligis in Euangelicis iſtis locis tanquam exemplum proponi Deum, quem homines imitentur, quoad eius fieri poteſt, non

vt ad diuinam præstantiam omnino assequendam vllo pacto aspirent, ad affines, & propinquos mittendus es. Simili propè modo, quùm in Nicæno canone Romani Episcopi consuetudo in suâ peculiari Diœcesi cæteris imitanda proponitur, non ille ideo cogitur in ordinem, aut esse desinit totius Ecclesiæ præses. Vt propterea rectissimè dixerit Berterius, *nihil de summâ hic auctoritate, totiusque Ecclesiæ procuratione detrahi.* quem tu tamen irrides, tertium Catonem de cœlo elapsum appellans, homo risu non magis, quàm miseratione dignus. Censes, rem illi fuisse incognitam, quæ Canoni sanciendo causam dedit. Ea fuisse videtur, quia Meletius Lycopolitanus Episcopus in Diœcesi Alexandrinâ Episcopos ordinauerat: cognouit Synodus iniuriam factam Alexandrino Episcopo: antiqua ipsius iura firmauit per vniuersam Diœcesim, sicut & ceterarum Ecclesiarum, exemplo proposito Episcopi Romani; quia nimirum antiquum regimen tuebatur Romanus in peculiari suâ Diœcesi, nec (quamuis amplissima foret) turbari à quoquam sua iura sinebat. Cur inde consequatur, quod tu contendis, ego sanè non video. Rem alio exemplo clariorem faciamus. Finge à Tyrensi Metropolitano clericum fuisse ordinatum Tarsensis prouinciæ, siue etiam Episcopum: coactâ Synodo Antiochenæ Diœcesos, & causâ cognitâ, decretum in hæc verba conceptum esse: *Vetus mos obtineat, vt Tarsensis Episcopus in vniuersa sua Prouincia potestatem habeat, nam & Antiocheno Episcopo ille mos est. idem seruetur in Edesse-*

na, Apamienſi, aliiſque. Iam vides, non eſſe iſthæc diſſimilia à canone Nicæno. quæro de te igitur, ſi ita, vti finximus, hæc vſu veniſſent, num exemplum allatum Antiocheni Epiſcopi eidem officeret, quominus præter regimen peculiaris ſuæ prouinciæ, poteſtatem haberet in vniuerſa ſuâ diœceſi? quominus conſtitutus intelligeretur ſupra Metropolitanos Tarſenſem, Tyrenſem, Edeſſenum, ceteros? Non tu hoc dixeris, ſi quid tibi mentis. Cur ergò in re ſimili adeo iniquus es Pontifici Maximo, vt quo te Deus ingenio donauit, id apertis erroribus implicari ſinas, téque deridendum præbeas cum exiſtimationis notâ, & quod magis eſt, cum æternæ ſalutis iactura?

Non piget de integro inculcare, quod ſupra monui, quadruplici ratione conſiderari poſſe Pontificem Maximum, ſiue tamquam Epiſcopum, qui ſuam vrbem habeat, Romam nimirum, cui non alius præeſt Epiſcopus: ſiue tanquam Archiepiſcopum, qui propriam obtineat prouinciam, cuius Epiſcopos recenſitos vides in Codice Prouinciali: ſiue vt Patriarcham, cui propria ſit diœceſis, in qua plures Metropolitæ, veluti Antiocheno in ſua, Alexandrino in ſua: ſiue tanquam Papam, ſummumque rei Chriſtianæ Antiſtitem, qui ſupra ipſos Patriarchas à Deo ſit conſtitutus, ideóque *Patriarcharum Epiſcopus* à Caſſiodoro dicitur lib. 9. var. epiſt. 15. cuius auctoritas nullis coërceatur limitibus. Proinde ſi Epiſcopis lex detur, vt ſuis in Vrbibus, & parœciis clerum regant, quemadmodum

regi vident à Romano Episcopo in sua Vrbe; si Archiepiscopis, vt in moderandis suis prouinciis exemplar sibi proponant Romanum Archiepiscopum: si Patriarchis, vt Romanum Patriarcham sequantur in tuendis suarum diœceseon iuribus, non ideò efficietur, quin sit Romanus & inter Episcopos Archiepiscopus, & inter Archiepiscopos Patriarcha, & inter Patriarchas supremus omnium Pontifex, & vniuersæ Ecclesiæ moderator. Ea propter vbi Hincmarus Remensis Metropolita specialem Romani Patriarchæ diœcesim nominat, procurationem ei quoque vniuersæ Ecclesiæ datam esse non obscurè pronunciat. Integrum locum ex sextâ eius Epistolâ est operæ hic adscribere, quia tu studiosè detruncatum attulisti initio secundæ Dissertationis. *Et quia* (inquit) *sancta Romana Ecclesia, cui sollicitudo omnium Ecclesiarum in B. Petro principe Apostolorum est commissa, plures Metropolitanos in speciali suâ Diœcesi habet, sicut S. Leo apud Anastasium Thessalonicensem Episcopum monstrat. similiter & Alexandrina Ecclesia in suâ Diœcesi. Sed & Antiochena sedes nonnullos Metropolitanos in sua Diœcesi habet, &c.* Non est igitur, cur aut tu existimes, Canonem Nicænum quicquam officere supremæ Romani Pontificis in Ecclesias omnes auctoritati, aut timeant alij, ne detrahatur quicquam de summâ illâ procuratione, quùm specialis Diœcesis in exemplum adducitur. Id enim est quod aiebat Nicolaus I. in epistolâ ad Michaëlem Imperat. *Si instituta Nicenæ Synodi diligenter inspiciantur, inuenie-*

tur profectò, quia Romanæ Ecclesiæ nullum eadem Synodus contulit incrementum: sed potius ex eius forma, quod Alexandrinæ Ecclesiæ tribueret, particulariter sumpsit exemplum.

Finem huic capiti imponebam, sed tu veluti apprehensa lacinia me retrahis, vt ne intactum præteream, quod differis de MORE ANTIQVO. Si mos antiquus tuebatur Diœcesim Alexandrinam, ergo & Romanam, quæ in exemplum affertur. ita habet tuum argumentum. possem ego vitiosam collectionem notare, sed non lubet in leuioribus hisce tricis hærere. Id tibi igitur do non inuitus. quid inde consequitur? Hoc Canone clarè distinguuntur Diœceses, Alexandrina, & Antiochena à Romanâ clarè distinguuntur. Iam perge. *MODVS proinde, & amplitudo consuetæ, seu solitæ Diœcescos Episcopi Alexandrini hoc canone firmatur, exemplo à MODO Romanæ Diœcescos petito.* hîc etiam liberalem me experieris. omnia largior. Modi, & limites earum Diœceseon alter cum Vrbana, alter cum Ægyptiaca Præfectura conueniebant. hoc verò pernego. De Romana Diœcesi res est perspicua. atque vt multis iam demonstrauimus, pluribus tamen infrà euincendum superest. De Alexandrina nunc videamus. Nicænus Canon tres illas prouincias, Ægyptum, Libyam, & Pentapolim disertè tribuit Episcopo Alexandrino, quas innnuit ex antiquo tempore fuisse illi subditas. Ideo Patres eiusdem Concilij in Epistola ad Ecclesiam Alexandrinam apud Gelasium Cyzicenum, & Theo-

doritum

doritum lib. 1. cap. 9. hoc pacto scribunt. τῇ Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς κατ' Αἴγυπτον, Λιβύην καὶ Πεντάπολιν ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς, *Alexandrinæ Ecclesiæ, & dilectis fratribus Ægyptum, Libyam, & Pentapolim incolentibus.* Ergo Pentapolis subiacebat id temporis Episcopo Alexandrino. Videndum an & Præfecto Augustali? & quidem non paret. Præfecturæ limites designasse Theodoritus videtur lib. 1. cap. 2. iis verbis. Ἀλεξάνδρεια πόλις ἐστὶ μεγίστη καὶ πολυάνθρωπος, οὐκ Αἰγυπτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ Θηβαίων, καὶ Λιβύων τῶν πρὸς Αἴγυπτον τὴν ἡγεμονίαν πεπιστευμένη. *Alexandria urbs est amplissima, & populi multitudine referta, nec Ægypti solùm, verùm etiam Thebaidis, & Libyæ, quæ Ægypto adiacent, principatum obtinens.* Hîc Ægyptus angustiùs accipitur, pro ea scilicet parte, quæ Delta dicebatur, & à quibusdam Ægyptus inferior, nam superior Ægyptus Thebais erat. comprehendebantúrque ab vtraque duæ illæ regiones, quæ Augustamnica, & Arcadia postea dictæ sunt. Quamobrem in Nicæno Canone sub Ægypti nomine, tàm inferior, quam superior, hoc est tam Delta, quàm Thebais intelliguntur. Sed & in re Ecclesiastica disiunctim interdum positæ sunt. apud Athanasium Apologiâ secundâ Synodus Diœceseos Alexandrinæ ita indigetatur. ἡ ἁγία σύνοδος ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συναχθεῖσα, ἀπό τε τῆς Αἰγύπτου, καὶ Θηβαΐδος, καὶ Λιβύης, καὶ Πενταπόλεως. *Sancta Synodus Alexandriæ congregata ex Ægypto, Thebaide, Libya & Pentapoli.* Sed plerumque Ægypti nomen vtrámque complectitur. Idcirco epistola Zenonis Imperatoris ad Diœcesim

Alexandrinã, quam Euagrius recitat lib. 3 cap. 14 sic inscripta legitur τοῖς κατ' Ἀλεξάνδρειαν, καὶ Αἴγυπτον, καὶ Λιβύην, καὶ Πεντάπολιν, εὐλαβεστάτοις ἐπισκόποις καὶ κληρικοῖς, καὶ μοναχοῖς, καὶ λαϊκοῖς. *Reuerendissimis Alexandriæ Ægypti, Libyæ, & Pentapolis Episcopis, Clericis, Monachis, & laicis.* Pertinuisse & Thebaidem Episcopo Alexandrino dubium non est. nosti quæ accidere Meletio Episcopo Lycopolitano in prouinciâ Thebaide, qui à Petro Alexandrino abdicatus Episcopatu fuit, qua de re Socrates lib. 1. ca. 3. Theodoritus lib. 1. cap. 11. & Epiphanius Hæresi 68. qui hæc habet inter cætera. τοῦτο γὰρ ἔθος, ἐστὶ τὸν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ Ἀρχιεπίσκοπον πάσης τε Αἰγύπτου, καὶ Θηβαΐδος, Μαρεώτου τε καὶ Λιβύης Ἀμμωνιακῆς, Μαρεώτιδός τε καὶ Πενταπόλεως, ἔχειν τὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν. *Hic enim mos obtinet, vt Alexandriæ Archiepiscopus totius Ægypti, ac Thebaidos, Mareotæque ac Libyæ Ammoniacæ, Mareotidisque & Pentapolis Ecclesiasticam habeat administrationem.* quibus ex verbis à Berterio primùm, mox & à te laudatis palàm fit, latiùs se protendisse Patriarchalem illam Diœcesim, quod & significare videtur catalogus Episcoporum qui Nicæna decreta Ecclesiis miserunt sibi subiectis. Extat apud Gelasium Cyzicenum lib. 2. vbi de Alexandrino Patriarcha hæc leguntur. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας σὺν Ἀθανασίῳ τότε Ἀρχιδιακόνῳ ὄντι, ταῖς κατ' Αἴγυπτον πᾶσαν, καὶ Λιβύην, καὶ Πεντάπολιν, καὶ τὰ ὅμορα τούτοις, ἕως τῶν τῆς Ἰνδίας ἐπαρχιῶν *Alexander Alexandriæ, cum Athanasio tunc Archidiacono, Ecclesiis per totam Ægyptum, Libyam, & Pentapolin, & regiones finitimas.*

usque ad Indiæ prouincias. Fuisse igitur olim prouincias sub Episcopo Alexandrino quæ ad Præfectum Augustalem non spectabant, negandum non est: nam vt omittam quæ proferre possem de Æthiopia, aliisque regionibus, sat mihi fuerit de Pentapoli verba facere, quæ & ipsa Præfecturæ demum accessit, credo post diuisionem Imperij à Constantino factam. Ammianus Marcellinus lib. 22. *Tres prouincias Ægyptus fertur habuisse temporibus priscis, Ægyptum ipsam, & Thebaidem, & Libyam: quibus duas adiecit posteritas, ab Ægypto Augustamnicam, & Pentapolim à Libya sicciore disparatam.* Negotium tibi exhibuit (sat scio) locus hic Ammiani, quùm supra eum laudasti capite secundo, sed leuiter à Canone Nicæno discrepare aiebas. Itáne? careat Præfectura, an augeatur integrâ magnâque Prouinciâ, leuis tibi momenti res est. Quid ni sit, quùm tu pro tuo arbitratu prouincias, & Diœceses alijs adimas, aliis tribuas, adeóque exiguam portionem ei concedas, cui summa credita est rei Christianæ? Libya, quæ Præfecturæ subiecta, & Ægypto erat contermina, Mareotis Plinio dicitur. altera verò Libya, cui finitima Pentapolis, seu Cyrenaïca regio, Ammoniaca erat, quæ siccior à Marcellino nuncupatur. Nec verò mirum non fuisse Cyrenaïcam sub Præfecturâ ante Constantinum: nam Augustus Præfecto tribuit Ægyptum tantummodò à se in prouinciam redactam. Cyrenaïca, seu Pentapolis, & arida Libya antiquioribus temporibus in iura concesserant populi Romani ex libera-

litate Ptolomei, & Apionis. quod tradunt Florus in Epitome Liuianâ lib. 70. Rufus Festus in breuiario, Eutropius lib. 6. Ammianus extremo libro 22. Fuisséque ipsam Cyrenaïcam Cretæ in administratione coniunctam, innuit Strabo lib. 16. id etiam indicat vetus inscriptio Pisauri.

C. LVXILLIO. C. F. POMPT.
SABINO EGNATIO
PROCVLO. C. R. CVR. RER.
PVBLICARVM. PISAVR. ET FANEST.
LEG. LEG. X. GEM. GORDIAN
CVR. REG. TRANSPAD. CVR
VIAR. ET. PRÆF. ALIMENT
CLODIÆ. ET. COHERENT
LEG. PROV. ACHAIÆ. PRÆT.
ÆDIL. CERIALI. QVÆST.
PR. PR. PROV. CRETÆ. CYR.
TRIB. LATICL. LEG. IIII. FLAV.
PATRONO COLONIARVM
PISAVR. ET FANEST.

& alia in agro Reatino:

SEX. TADIVS SEX. F VOL. LVSIVS. NEPOS
PAVLINVS
PRO. COS. SORTITVS. PROV. CRET. CYR. &c.

Atque vt clarius innotescat, Cyrenaicam regionem, seu Pentapolim non pertinuisse olim ad Præfectum Augustalem, inspice prouinciarum diuisionem ab Augusto factam, apud Dionem lib. 53. nec non apud

Strabonem ipsum. In ea reperies, Cretam, & Cyrenaïcam Libyam Senatui reseruatas, ipsi verò Augusto Ægyptum. itaque iis prouinciis Senatus Magistratum dabat: Augustus Ægypto Præfectum ex ordine equestri. Hæc si rectè perpenderis, non video, quid tibi subterfugij sit, quominus fatearis, Diœcesim Alexandrini Episcopi conformem haudquaquam fuisse Præfecturæ Augustali, sed ampliorem multò. At quæres, vnde eius amplitudinis origo? id te quoque docere non recusabo. Tradit D. Athanasius in Synopsi Marcum Euangelistam primum Alexandriæ Episcopum non per Ægyptum solùm, sed & per Libyam, & Pentapolim Euangelium disseminasse. hac veluti victoriâ partas sibi illas prouincias ad successores Episcopos transmisit. Neq; absimili ratione Romana Diœcesis ex Occidentalibus prouinciis constituta fuit, *quùm sit manifestum* (vt ait Innocentius Papa in Epistola ad Decentium Episcopum Eugubinum) *in omnem Italiam, Gallias, Hispaniam, Africam, atque Siciliam, Insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerunt sacerdotes.* Frustra itaque Romanam Diœcesim respondere aiebas limitibus Præfecturæ Vrbanæ, quam opinionem supra reiecimus. Tu tamen hæc quoque verba effutire non dubitasti: *Tantum abest, Episcopus Vrbis Romæ aliarum Ecclesiarum sibi curam iure tum vindicauerit, vel vindicare potuerit, vt contra Suburbicariarum Diœcesim solo more antiquo, & quidem ἐπαρχίας seu Præfecturæ Vrbicariæ exem-*

plo tueri posset: non igitur lege, multò minus decreto, aut ordinatione diuina. Non equidem ignoro, Morem antiquum, de quo in Canone fit mentio, Hincmaro quoque eum esse visum, qui ad ciuilium Magistratuum similitudinem in Ecclesiâ receptus esset; nec tamen, vt omnino Ecclesiastici cum ciuilibus conuenirent, præsertim in Diœceseôn modis. At nosti eundem Hincmarum pronunciasse, Romano Pontifici sollicitudinem competere omnium Ecclesiarum: apertè quoque innuere, Gallicanas Ecclesias in speciali eius esse Diœcesi. quæ siue amplissima fuisset (vt re vera erat) siue angusta, obesse nihil poterat summæ eius procurationi totius Ecclesiasticæ Reip. Diuersa igitur erat Diœceseôn ratio, sed administratores Ecclesiastici in eo cum ciuilibus conuenire videbantur. vt quemadmodum in sæculari politia singulis Vrbibus præpositi iis suberant, qui prouincias regebant: ipsi prouinciarum Rectores Diœceseôn præfectis, ita Episcopi Metropolitis, Metropolitæ Patriarchis parerent, sed directi omnes ad vnum Principem, Romanum Pontificem. Id explicat egregiè D. Leo Epist. 84. *Etsi ordo* (inquit) *generalis est omnibus Sacerdotibus, non tamen communis est dignitas omnibus: quia & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & quùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret. de qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis prouinciis*

singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia; & rursus quidam in maioribus Vrbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquam à suo capite dissideret. Huiusmodi igitur dispositio moribus Ecclesiæ recepta, ab ipsis Apostolis fluxisse credenda est nam (vt ait D. Augustinus lib. 4. de bapt. *quod vniuersa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissimè creditur.* Huiusmodi moribus eandem vim inesse quæ Conciliorum decretis, non obscurè significat idem Augustinus epist. 119 Quid ergo est, quod tu blateras, *more antiquo, non igitur lege, multo minus decreto, aut ordinatione diuina?* annon, vel ipsi norunt iurisprudentiæ candidati, tam seruandas esse consuetudines, quàm leges? porrò ille ipse antiquus mos, cuius mentio in Nicæno Canone, lex vocatur à Patribus Concilij Constantinopolitani in Epistola Synodica ad Damasum Papam. quæ extat quoque apud Theodoritum lib. 5. cap. 9 περὶ δὲ τῶν οἰκονομιῶν τῶν κατὰ μέρος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις παλαιός τε, ὡς ἴστε, θεσμὸς κέκρικε, καὶ τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ Πατέρων ὅρος. *De administrationibus, quæ sunt cuiúsque Ecclesiæ propriæ, cum vetus (vti nostis) lex est, tum sanctorum Patrum in Nicæno Concilio decisio.* Non equidem sum nescius, videri nonnullis esse interdum τὸν θεσμὸν, quod apud Latinos *institutum.* verùm si quis locos scriptorum trutinauerit facile deprehendet, nescio quid augustius huic vocabulo inesse, quàm τῷ νόμῳ, quam

tamen vocem vſurpauit Theodoritus lib. 2. cap. 4. veterem conſuetudinem deſignans, qua Epiſcopi per vniuerſum orbem conſtituti, vbi quis appellaſſet, iudicabantur à Romano Pontifice Eius hæc verba ſunt de Iulio Papa Euſebianos Romam vocante. ὁ δὲ τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ, καὶ αὐτοὺς καταλαβεῖν τὴν Ῥώμην ἐκέλευσε, καὶ τὸν θεῖον Ἀθανάσιον εἰς τὴν δίκην ἐκάλεσε, *ille Eccleſiæ legem* (ſeu conſuetudinem) *ſequutus, & eos iuſsit Romam venire, & diuinum Athanaſium, quò pro ſe in iudicio ipſe reſponderet, vocauit.* Promiſcuus earum vocum vſus tam pro lege, quàm pro conſuetudine perſpicuè indicat, antiquas conſuetudines, & rationi conſonas eandem vim habere, quàm leges. Sed apertius Socrates lib. 2. cap. 3. ex Epiſtola Iulij Pontificis *Canonem* appellat veterem Eccleſiæ morem, quo generalia Concilia fieri prohibebantur abſque conſenſu Romani Pontificis. τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, inquit, κανόνος κελεύοντος, μὴ δεῖν παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης κανονίζειν τὰς ἐκκλησίας. *Statuente Eccleſiaſtico canone, nefas eſſe præter Epiſcopi Romani ſententiam iura condi ab Eccleſiis.* Vide & Nicephorum lib. 9. ca. 5. tanti enim faciendæ erant huiuſmodi conſuetudines, quanti Canones ipſi, vt potè quæ iam inde ab Apoſtolorum inſtituto in Eccleſia inualuerant, quemadmodum fatetur Iuuenalis Hieroſolymitanus Antiſtes de Epiſcoporum cauſis etiam maiorum ſedium à Romano Pontifice cognoſci ſolitis. Operæ eſt integrum locum exhibere ex parte 2. Act. 4. Concilij Epheſini, vt inſigne mendum inde eximamus.

Ἰουβενάλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων εἶπεν. ἐχρῆν μὲν Ἰωάννην τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας εὐθυνόμενον τὴν ἁγίαν, καὶ μεγάλην, καὶ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταύτην, εὐθέως εἰς ἀπολογίαν τῶν ἐπαγομένων αὐτῷ δραμεῖν, καὶ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον συνεδρεύοντα ἡμῖν τῆς μεγάλης Ῥώμης, καὶ τῷ ἀποστολικῷ τῆς Ἱεροσολύμων ἁγίας τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, ὑπακοῦσαι καὶ τιμῆσαι. παρ' ᾧ μάλιστα ἔθος αὐτὸν τῶν Ἀντιοχέων θρόνον ἐξ ἀποστολικῆς ἀκολουθίας, καὶ παραδόσεως ἰθύνεσθαι, καὶ παρ' αὐτῷ δικάζεσθαι.
Quod de Hierosolymitana Ecclesia hic dicitur, dubium non est, pertinere ad Romanam. tantum enim abest vt Hierosolymorum Ecclesia quicquam iuris haberet in Antiochenam, vt potius sub Metropolitana Cæsariensi esset, ipse verò Cæsariensis Episcopus Antiocheno pareret. Res cuique nota argumentis non eget. Sciolus ille, qui Concilij locum interpolauit, ex eo lapsus videtur, quòd legerat, conatum esse eundem Iuuenalem ius sibi prouinciæ Palestinæ vindicare in ipsa Ephesina Synodo. Meminit eius rei Leo Pontifex epist. 62. *In Ephesina* (inquit) *Synodo, quæ impium Nestorium cum illo dogmate suo perculit, Iuuenalis Episcopus ad obtinendum Palestinæ prouinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta firmare. quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus meritò perhorrescens scriptis suis mihi, quid prædicta cupiditas ausa sit, indicauit, & solicita prece multum poposcit, vt nullus illicitis conatibus præbeatur assensus.* Sed aliud porrò est iura turbare Cæsariensis prouinciæ in Antiochena Diœcesi positæ, aliud Patriarcham ipsum Antio-

chenum ſubijcere, nam verba illa proferre, quemadmodum nunc leguntur, quid aliud fuerat Iuuenali, quàm ſe impudentiſſimè deridendum prębere in re adeò nota? Itaque è verbis illis καὶ τοῦ ἀποστολικοῦ τῆς Ἱεροσολύμων, &c. expungenda eſt omnino vox illa Ἱεροσολύμων, quæ fortaſſe, aut ex ora paginæ, aut ex interlineari ſpacio (ineptiſſimum dubio procul gloſſema) in conceptum irrepſit. Sed & membri (vt ſic dicam) luxatio ſananda eſt. Siquidem ea verba, δι᾽ἥκως εἰς ἀπολογίαν τῶν ἐπαγομένων αὐτοῦ δραμεῖν alieno loco poſita videntur, retrahendáque poſt illa: τῆς μεγάλης Ῥώμης. Vt ſententia ſine offendiculo currat, quæ Latinè reddita ea erit: *Juuenalis Hieroſolymorum Epiſcopus dixit: oportebat quidem Joannem Reuerendiſsimum Antiochiæ Epiſcopum conſiderata ſancta hac & magna, atque vniuerſali Synodo, & conſidente nobiſcum Apoſtolica ſede Magna Romæ, confeſtim accurrere, vt de iis ſe purgaret, quæ ipſi obiiciuntur; nec non Apoſtolico ſanctæ Dei Eccleſiæ obedientiam deferre, atque honorem, apud quem maximè mos eſt ex Apoſtolico ordine, & traditione, vt ipſa ſedes Antiochena dirigatur, & apud eundem iudicetur.* Miror id non animaduerſum à correctoribus poſtremæ editionis Romanæ, qui moneri tamen poterant ab antiquis verſionibus Latinis. Porrò *Apoſtolicum* ſimpliciter nominari ſolitum Epiſcopum Romanum, notius eſt, quàm vt exemplis demonſtrari ſit neceſſe.

In extremo hoc capite vbi confeciſſe aliquid de Mediolano tibi videris, in Siciliam transfretas, quam

itidem negas sub Episcopatu Romano vnquam fuisse. Ne quidem (ais) longè post; quùm teste Balsamone supposita fuerit Patriarchæ Constantinopolitano. Id contigisse censes, ex quo prouocationes à Siciliæ Iudicibus delegatæ à Iustiniano fuère Quæstori in Vrbe Constantinopolitana. At nulli ne Patriarchæ subiectus fuit ante Iustinianum Syracusanus Episcopus Siciliæ Metropolita? Quidni id aperis? an satis tibi est aërem voce verberare? docuit me certè Nicolai Pontificis Epistola ad Michaëlem Imp. & Metropolitam illum ad Romanum Patriarcham semper spectasse, & longè post Iustiniani tempora Constantinopolitanos Patriarchas iura inuasisse Ecclesiarum Sicularum. Locus in ea Epistola ille est. *Inter ista, & superius dicta, volumus, vt consecratio Syracusano Archiepiscopo, nostra à sede impendatur, vt traditio ab Apostolis instituta nullatenus vestris temporibus violetur.* Videnda est etiam extrema Epistola quarta Leonis primi, qua Siculis Episcopis præcipiebatur, vt terni quotannis ad Concilium Romam commearent.

CAPVT QVINTVM.

DIOECESEOS DIGNITAS QVI censenda. In vniuersa Italia tres antiquitus Metropolitæ. Vox Diœceseos in Synodo Arelatensi. Romanæ Ecclesiæ potestas cælitus data. Romani Episcopi propria Diœcesis. D. Hieronymus cur dictus presbyter Romanæ Ecclesiæ. Hilarij Arelatensis Metropolitæ audacia fracta à summo Pont. Magnus Episcoporum numerus sub Romano antistite. In Suburbicariis regionibus nulli Metropolitæ. Rauennæ Episcopus à Romano ordinatus. Concilia plura Occidentalia cur non dicantur Oecumenica. A Romano Pontifice legati Episcopi è sua Diœcesi. Ex ipso canone Nicæno elici, Romanam Diœcesim maiorem fuisse Alexandrina. Ethnicorum mendacia. Sectariorum petulantia. Isaïæ locus de dignitate, & diuitiis Ecclesiæ.

I qui ſunt, Anonyme, qui te vel latentem norint, qui benè tibi cupiant, vellent iidem tuæ exiſtimationi conſulentes, hoc capite abſtinuiſſes, nam vt in cæteris oſcitationes obtrudere potes, in hoc videris conſulto conſilio ineptire. Iure optimo conſiderabant Bellarminus, aliique, abſurdum videri, ſi tam exigua Diœceſis Romano Epiſcopo tribu-

ta fuisset, ea nimirum, quam tu comprehensam putas Suburbicariis regionibus. Cur enim data esset amplior Alexandrino, qui secundum locum inter Patriarchas tenebat? cur Antiocheno, qui tertium? Incusandos ais tu mores antiquos, è quibus ea distributio manauit, incusandam Episcoporum Romanorum socordiam, qui iura sui Episcopatus prodidissent. Bilem profectò vnà cies & risum, qui censeas, tam extra se fuisse priscos illos Ecclesiæ Patres, vt quem primum inter Patriarchas statuebant, tam angustam eidem administrationem assignarent. Aut Romanos ipsos antistites, qui omnium Ecclesiarum iura mordicus tuebantur, sua segniter neglexisse. At commodùm te corrigis bina ratione innisus. Primùm ais, non alios fuisse terminos Vrbanæ Præfecturæ, ideò Episcopalem Diœcesim egredi illos non potuisse. Quàm malè consuluit D. Petrus suis successoribus, quùm Roma Antiochiam mutauit, & satis exiguam Diœcesim præ Antiochena iis reliquit? Sed non ille forsitan in futura tempora cogitatione penetrauit: siquidem latius patebat ea tempestate (vt tu quidem censes) Præfecti Vrbani Iurisdictio. Nec præsagiit, oriturum aliquando Anonymum immensæ virum auctoritatis, qui imminuta postea Præfectura egressum Episcopo interdiceret extra eos limites. Præclarè potius actum cum Roma, quod non & ipse Episcopatus ei sit ademptus, ex quo nomen euanuit Præfecturæ Vrbanæ. Ne mireris Anonyme, hoc pacto me loqui: quid enim quæras nisi lu-

ſum tuis iſtis aſſertionibus ? Iam dictum eſt à nobis, quanti ſit facienda tua iſta, quam vſque ad odioſum faſtidium inculcas, ſententia de Diœceſi Epiſcopi Romani Suburbicariis regionibus incluſa; verùm tu illam adeò deperis, non amas ſolùm, vt eâ vnâ te ipſum exoſculeris.

Doces ſecundo loco, ampliſſimis Diœceſibus Ægypti, & Orientis, ſi non amplitudinem, at claritatem Romanæ Diœceſeos poſſe opponi, quia ſita eſſet in illuſtri Italiæ parte: *in qua* (inquis) *Roma ipſa totius orbis caput, arx, & vertex, & Imperij ſedes, domicilium, matérque*

Prima vrbes inter, diuûm domus, aurea Roma.

Gratulor Vrbi, quòd eius tandem ſis miſertus, ac non tam ex lateritia marmoream, quàm ex *caſulis*, ad quas illam initio tui operis redegeras, auream prorſus efficias. Sed nunquid loci ſitus auctoritatem Diœceſeon commendat? non ſitus, inquies, ſed ſubiectorum dignitas. At quorum dignitatem intelligis? non ne Epiſcoporum? nonne Metropolitarum? hi enim Patriarchis ſubiecti (*ſuffraganeos* leni vocabulo appellare Eccleſia conſueuit) quo plures ſunt, & magnarum ſeu Ciuitatum, ſeu prouinciarum, eo ampliorem, illuſtrioremque, efficiunt Diœceſim. At tu, ſi Deo placet, dum ſolas regiones Suburbicarias Romano Patriarchæ aſſignas per paucos Epiſcopos, nullum autem Metropolitam ei tribuis, an hæc tibi nominanda Diœceſis videtur? Diœceſim intelligo, quæ Patriarcharum erat ex

pluribus prouinciis coagmentata. Singulis prouinciis ſinguli Archiepiſcopi, ſeu Metropolitæ more Eccleſiaſtico tribuuntur: nec cum ciuilibus diuiſionibus conueniunt; nam interdum è pluribus ciuilibus vna Eccleſiaſtica prouincia efficiebatur. Multas habebat prouincias Italia, paucos Metropolitas. Præter Romanum Pontificem, qui peculiarem quoque habebat prouinciam, cuius Epiſcopos ſuffraganeos videre eſt in Codice prouinciali, etſi ad minorem numerum redactos, quàm prius fuerant, tres inuenio tantùm Metropolitas in vniuerſa Italia Conſtantinianis temporibus, & per aliquot poſtea ætates, Mediolanenſem, Aquileienſem, Rauennatem, quod & à Sigonio animaduerſum ſcio. Spoletinus Epiſcopus, quem tu ſuperiore diatriba Metropolitanum ſtatuebas Piceni Suburbicarij, id honoris nunquàm ſibi arrogauit: quódque non à veteri Eccleſiæ conſuetudine, non à Pontifice Maximo accepit, id abs te vltrò oblatum reiicit, nolens Archipontificem te agnoſcere, qualem te ipſe facere videris. Porrò quòd Ireneus lib. 3. cap. 3. maximam vocat Eccleſiam Romanam, quòd Orientales Epiſcopi apud Sozomenum ſuas Eccleſias à Romanis vinci fatentur μεγέθει, ἢ πλήθει. quòd patres primi Concilij Arelatenſis anno Chriſti 316. Syluestro Papæ ſcribentes iis verbis vſi ſunt: *qui maiores Diœceſes tenes*, quid tu hic reponis? reſpexiſſe illos dicis ad Vrbis auctoritatem, & dignitatem. Miror equidem, à viro non vulgaris ingenij iſthæc effluxiſſe; vt quod tu non facis,

cogar ego rubore pro te suffundi. Atque in hisce immorari, quæ silentio digna sunt, & contemptu, quid aliud sit, nisi bonas horas perdere? Per Diœceses in Synodali Epistola Concilij Arelatensis nominatas non intelligi ais plurium prouinciarum administrationes. Id ferri non ægrè potest, nam si hac notione Diœcesis appellatio id temporis fuisset in vsu, non plurium fortasse numero patres Arelatenses, sed singulari enuntiassent *maiorem Diœcesim.* Erat enim vnica, latissimè quamuis se diffundens specialis Romani Episcopi Diœcesis, quanquam vniuersa hæc Diœcesis plures etiam comprehendebat Diœceses, quæ nimirum sub Primatibus erant Romano Patriarchæ subiectis. Qua de causa Ioannes VIII. Bulgariam suam Diœcesim vocauit, hoc est vnam è Diœcesibus sibi subiectis. Sic enim loquitur in Epistola ad Photium Patriarcham Constantinopolitanum: *ita & nos Diœcesim nostram Bulgariam*, &c. *summa nobis celeritate restitui volumus.* Et rursus: *ab inuasione Bulgariæ nostræ Diœcesis se omnino compescant.* Quibus locis quamuis Diœcesim Græci verterunt ἐπαρχίαν, illa tamen verba eiusdem epistolæ: *de cetero omnem ordinationem Ecclesiasticam ab Ecclesiæ Constantinopolitanæ præsulibus in eadem Diœcesi Bulgaria auctoritate Apostolica amputamus.* Sic Græcè reddita leguntur. τοῦ λοιποῦ δὲ πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν χειροτονίαν τῶν Κωνσταντινουπόλεως προέδρων ἐν τῇ αὐτῇ διοικήσει τῆς Βουλγαρίας ἀποστολικῇ ἀποκόπτομεν αὐθεντίᾳ. Magnitudinem igitur, & multitudinem prouinciarum, quæ Romanæ

Ecclesiæ

Ecclesiæ specialiter suberant, intellexit Arelatensis Synodus, si locus mendo vacat. nam & Cicero, & Strabo Diœceseon nomen ad designandas prouincias, earúmve administrationes, vsurpasse videntur. Plures ergò Romana Diœcesis, magnásque Prouincias habebat: ex quibus si consueuisset ipse Pontifex legiones, & exercitus comparare ad gerenda bella, ad populos subigendos, non absurdum fortasse videretur, quod tu ridiculè scribis, oppressa Collegarum libertate ad Imperium, quod nunc obtinet, euectum esse. An exercitu instructus erat Agapetus Papa, quùm Anthimum Constantinopoli ab Episcopatu deposuit, & Menam suis manibus ordinauit minitantibus licet Augustis? qua de re Zonaras in vita Iustiniani, & Liberatus in Breuiario cap. 21. An legionum vi coëgit Ioannes Pontifex Epiphanium item Constantinopolitanum Episcopum in ipsa Byzantina Ecclesia humiliori sede considere, quùm Thronum sibi ipse excelsiorem poni iussisset, vt sui loci dignitatem tueretur? quod refert Nicephorus lib. 17. cap. 9. Ni digitus Dei sit hîc, ineptissimos prædicas, & mirè socordes per totum terrarum orbem Episcopos, qui nulla vi compulsi exui se libertate passi essent. Sed re vera fortissima semper fuit Romana Ecclesia, non vtique humanis viribus, sed cælesti præsidio, vt quæ Christianæ rei à Deo exercituum præfecta fuerit. Itaque Irenæus vestras Apostolorum penè σύγχρονος ipsius Romanæ Ecclesiæ non iam simplicem honoris προεδρίαν (vt tu facis) sed

potentiorem principalitatem prædicat: tuo de Irenæi loco legas velim, quæ peracute Barclaius differit in eleganti sua parænesi lib. 1. cap. 10. Quam potens ea sit *principalitas*, profani non cognoscunt: cognoscunt ij, qui Deo acquiescere non detrectant. Ridebat impius Imper. Iulianus vel Euangelistarum imperitiam, qui scriberent, Matthæum duabus voculis illectum relictis omnibus Christo adhæsisse, vel hominum simplicitatem, qui tam facilè vocantem Dominum sequerentur. ignorabat nimirum perditus homo diuinæ vim maiestatis, quemadmodum monuit D. Hieronymus. Simili modo laborant sectarij, qui aut ignorant, aut ignorare se fingunt vim, ac maiestatem sedis Apostolicæ, non splendorem veritatis hauriunt, non calorem sentiunt cælestis ignis cæci homines & frigidi. At Catholici Episcopi obsequij falces, ac reuerentiæ, volentes submittunt Romano Pontifici, cui gregem vniuersum à Christo creditum, minimè dubitant, séque vocatos *in partem sollicitudinis non in plenitudinem potestatis*. Cui vni datam facultatem probè sciunt, fratres roborandi, vt si longiùs ab ipso abeant, imbecillos se, ac languidos sentiant. Ad quem iam inde ab ipso nascentis Ecclesiæ exordio, causæ delatæ omnium Diœceseon, appellationes interpositæ. Qui vbi res exegit, Episcopos, aliósque Antistites quâ honore, & ministerio priuauit, quâ priuatos suas in sedes restituit, neque id in Romana tantùm Diœcesi, sed quacunque se diffundit Christiana Respublica. Cuius auctoritate

opus semper habuère generalia Concilia, vt valida forent. Hæc Romani Pontificis potentia est diuinitùs tradita, quam qui refugiunt, non libertatem adipiscuntur, sed licentiæ fræna laxant. Et quanquam ius eidem Pontifici esset, suam vbiuis locorum exercendi auctoritatem, propriam tamen habebat Patriarchalem Diœcesim, & propriam in Diœcesi prouinciam, & propriam in prouincia vrbem. Neque Diœcesis illa vniuersus orbis erat, vt tu à nonnullis existimari fingis, sed limitibus quibusdam circumscripta, quæ tamen nihil officiebat, quominus omnium vbique Ecclesiarum solicitudinem gereret. Meminit eius Diœceseos Hadrianus Primus Papa, quùm ita scriberet ad Constantinum Imper. *Immò & consecrationes Archiepiscoporum (sicut olitana constat traditio) nostræ Diœcesis existentes penitùs canonicè sanctæ Romanæ Ecclesiæ restituantur.* Olitana (hoc est antiqua) consuetudo quæ hîc nominatur, vtique respondet Nicæno Canoni quùm ait, καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συνηθές ἐστιν. At quæ tandem erat isthæc Diœcesis? ea nimirum, quâ Græci recentioris æui, Zonaras, Theodorus Balsamo, Nilus, alij, disertè fatentur comprehensum totum Occidentem. Tu duobus verbis id reiicis, satis esse existimans, quòd Bellarmino, & Baronio haudquaquàm probetur. Verùm nequicquam hoc te scuto protegis. Multo enim magis doctissimi illi Antistites sententiam tuam improbant de Suburbicariis regionibus Diœcesim Romanam coarctantibus: atque ca-

tenus Græcorum, qui Schiſmatici erant, opinioni non acquieſcunt, quatenus negari ab iis videbant, Romani Pontificis auctoritatem, iuriſdictionemque Eccleſiaſticam Occidentales egredi limites, hoc eſt ſpecialem ipſius Diœceſim. An non illa ſunt Bellarmini verba? *Etiamſi Nicanum Concilium disertis verbis dixiſſet, ad Romanum Pontificem propriè Occidentem pertinere, adhuc nihil omnino Nilus obtineret: nam id ſine dubio eſſet intelligendum de Patriarchali Romani Pontificis ditione, præter quam idem ipſe ſummam habet in omnem Eccleſiam poteſtatem.* An non paulò ante faſſus erat idem Bellarminus, Papam eſſe proprium Patriarcham Occidentis? Cæterùm in aperto eſt, quod Græci illi, vt potè rem notiſſimam fatentur, τῷ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπῳ (inquit Nilus) τοῦτο δέδοται, δηλαδὴ τῶν ἑσπερίων κρατεῖν. *Episcopo datum hoc eſt, videlicet, vt Occidenti præſit* Idem & Balſamo ſcribit. Zonaras verò pluribus id locis teſtatur, præſertim vbi ſextum Canonem Nicænæ Synodi is verbis explicat. βούλεται ὁ κανὼν τὰ παλαιὰ ἔθη κρατεῖν, ἃ καὶ κανόνες μεταγενέστεροι, καὶ νόμοι πολιτικοὶ διορίζονται. τὸν Ἀλεξανδρείας οὖν ἐπίσκοπον ὁρίζει τῶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Πενταπόλει προέχειν. καὶ τὸν Ἀντιοχείας τῶν αὐτῷ ὑποκειμένων ἐπαρχειῶν, Συρίας δηλαδὴ, καὶ κοίλης Συρίας, καὶ Κιλικίας ἑκατέρας, καὶ Μεσοποταμίας. καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐξουσιάζειν χωρῶν. καθὼς καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ προεδρεύοντι τῶν ἑσπερίων ἄρχειν ἔθος ἐκράτησε. Antiquas conſuetudines ſeruari vult canon, quod & poſteriores canones, legéſque Ciuiles decreuerunt.

Alexandrinum igitur Episcopũ, inquit Bals. iis præesse statuit, quæ in Ægypto sunt, & Libya, ac Pentapoli: Antiochenum subiectarum sibi prouinciarũ, Syriæ videlicet, Cœlesyriæ, vtrique Ciliciæ, Mesopotamiæ, aliósque Episcopos suarum quemque regionum potestatem habere, quemadmodum & Ecclesiæ Romanæ præses, Occidentis principatum veteri more obtinet. Inde ortum, vt Constantiniano edicto, quod & videmus apud Balsamonem ad Photij Nomocanoné, traditam legamus Romano Pontifici, *vrbem Romam, vniuersæque Italiæ, atque Occidentalium regionum prouincias.* Non disputo nunc, genuinum ne sit illud edictum, an confictum ab ociosis hominibus, vt Baronius, aliíque suspicantur. Sed siue sit verum fœdéque interpolatum, vt complures credunt, siue supposititium; illud aio, hac totius traditi Occidentis nuncupatione, vbi exerceret Pontifex ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν στερεὰν Βασιλικοῦ προστάγματος, rationem fuisse habitam Ecclesiasticæ eius Diœceseos, quæ per omnes illas regiones protendebatur. Qua de Diœcesi illud quoque scribit Zonaras ad Canonem quintum Concilij Sardicensis. Ὑπέκειντο δὲ τότε τῇ Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ αἱ δυτικαὶ πᾶσαι σχεδὸν ἐκκλησίαι, αἱ Μακεδονικαὶ δηλαδὴ, αἱ Θετταλικαὶ, αἱ τοῦ Ἰλλυρικοῦ, αἱ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου, αἱ τῆς λεγομένης Ἠπείρου. *Subijciebantur id temporis Romanæ Ecclesiæ ditioni omnes ferè Occidentales Ecclesiæ, Macedoniæ nimirum, Thessaliæ, Illyrici, Græciæ, Peloponnesi, & quæ Epirus dicitur.* Neque dissonant quæ notat ad Canonem 28. Concilij Chalcedonensis:

αἱ γὰρ λοιπαὶ διοικήσεις, ἡ τῆς Μακεδονίας δηλαδὴ, καὶ Θετταλίας, Ελλάδος τε καὶ Πελοποννήσου, καὶ τῆς λεγομένης Ηπείρου, καὶ τοῦ Ιλλυρικοῦ τῷ Ρώμης τῆς παλαιᾶς ἐπισκόπῳ τοτε ἀνέκειντο. *Aliæ quidem Diœceſes, nempe Macedoniæ, & Theſſaliæ, Græciæque ac Peloponneſi, atque eius quæ Epirus dicitur, nec non Illyrici, Epiſcopo veteris Romæ eo tempore ſubiacebant.* Legati quoque Pontificij apud Guilielmum Bibliothecarium in vita Hadriani II. ſic loquuntur; *Sedes Apoſtolica, iuxta quod Decretalibus Sanctiſſimorum Romanorum Præſulum doceri poteritis, vtramque Epirum, nouam videlicet, veterémque, totámque Theſſaliam atque Dardaniam, in qua & Dardania Ciuitas hodie demonſtratur, cuius nunc patria ab his Bulgaris Bulgaria nuncupatur, antiquitus canonicè ordinauit, atque obtinuit.* Hoſce locos attuli, vt videres, eas quoque regiones, quas Byzantinorum Præſulum ambitio ſibi poſtea vindicauit, in ſpeciali Diœceſi Romani Patriarchæ fuiſſe. Ea propter anno Chriſti 414. coacta Synodus in Macedonia legationem miſit Innocentio Papæ, quem Diœceſeos caput non ſolùm rei Chriſtianæ moderatorem agnoſcebat, ad petendam rerum geſtarum confirmationem. Eos verò Pontifex non nihil reprehendit, quædam etiam ex eorum actis reſcidit, alia confirmauit, vt ex ipſius Epiſtola 22. conſtat. Theſſalonicenſem Epiſcopum, cuius liquet, Primatem à Romano Pontifice creari ſolitum, vt Metropolitis earum regionum præeſſet, propterea quòd à ſuo Patriarcha longius diſtabant. Libet etiam huc locum afferre

ex Concilio quodam Romano, cuius pars extat in Codice manuscripto Bibliothecæ Vaticanæ, habito vt ibidem notatur, post consulatum Lampadij, & Orestis die VII. Iduum Decembrium in Consistorio B. Andreæ Apostoli. Concilij verba illa sunt. *Bonifacius Episcopus dixit, quæ lecta sunt transcribantur, & adiecit: si quid est aliud, suggeratur. Theodorus Ethiniensis Ciuitatis Episcopus Thessaliæ prouinciæ per interpretem dixit: ex lectione libellorum vestra cognouit beatitudo, quæ acta sunt contra sacros Canones, & ordinationem decessorum vestrorum. Nam constat, venerandos sedis vestræ Pontifices, quamuis in toto mundo sedes Apostolica Ecclesiarum sibi iure vindicet principatum, & solam Ecclesiasticis causis vndique appellare necesse sit, specialiter tamen gubernationi suæ Illyrici Ecclesias vindicasse. Et nota sunt vobis omnium prædecessorum scripta Pontificum, veruntamen quarundam Epistolarum exemplaria profero, quarum fidem fieri ex vestro nunc scrinio postulo,* &c. Quùm à Pelagio secundo in Epistola ad Eliam Aquileiensem Episcopum appellatur D. Hieronymus *nostræ Ecclesiæ presbyter*, allusum esse putandum est ad originem Hieronymi, qui Illyricus erat. Nam presbyteratus ordinem ab Antiocheno Episcopo susceperat. Nisi quis malit Romanum postea presbyterum effectum, quùm Damaso ab Epistolis fuit; etenim inualuit apud multos inueterata opinio, Cardinalem illum fuisse Romanæ Ecclesiæ. Diuus quoque Augustinus lib. I. contra Iulianum Pelagianum ait, Hieronymum ex Occiden-

tali ad Orientalem transiuisse Ecclesiam, quùm habitatum iuit in Palestinam. Sed de Illyricis regionibus in Romana Diœcesi constitutis nullo est pacto ambigendum. Siquidem & Vigilius Papa Constantinopolim proficiscens Episcopos secum duxit suæ ipsius Diœceseos Italos, Afros, Illyricos, qui nec ipsi quintæ Synodo Constantinopolitanæ interfuerunt, quùm viderent Pontificem id recusasse, ne à veteri maiorum suorum consuetudine recederet. Sed nunquid & Africa Romanæ Diœcesi adscribenda est? nullus dubitat. Nam quamquam Carthaginiensis Episcopus plures sibi subiectos Metropolitas haberet, attamen Patriarchæ nomen nunquam gessit, & ab ipsa Diœcesi Romana non nihil pependisse apparet. Ea de causa Honorius Imperator in controuersia inter Bonifacium, & Eulalium, qui Romanæ sedis Pontifices in Schismate renunciati fuerant, non Gallicanos tantùm, sed & Africanos Episcopos inuitauit. Sicut Constantinianis temporibus ad Concilium Arelatense accesserant: quod sanè Concilium ex pluribus Romanæ Diœceseos prouinciis fuit coactum. Sic D. Augustinus Afer Episcopus à Pont. Maximo Cæsaream Mauritaniæ legatus est ad res quasdam eius Ecclesiæ componendas, quod enarrat Possidius in eius vita cap. 14. & meminit ipse Augustinus Epistola 157. & Retractat. cap. 51. Interfuisse etiam Afros quosdam Episcopos designationi Romani Pontificis colligitur ex D. Cypriani Epistola ad Antonianum, tametsi licet

licet suspicari, Episcopos omnes, quibus tempore interregni Pontificij Romæ esse contigisset, ius habuisse calculum ferendi vnà cum Romano Clero ad Papæ electionem. Etenim res omnium agebatur, dum totius Ecclesiæ præses constituendus erat. Inde ortum videtur vt postquàm id ius eligendi ad Senatum Cardinalium translatum est, consueuerint Pontifices, selectos ex vniuerso Orbe Christiano viros in Senatum collocare. Multa præterea eliciuntur ex Africanis Conciliis quæ specialem Romani Episcopi ἐξουσίαν indicant in illas Ecclesias: quemadmodum & ex Pontificum Epistolis. Ac videnda præ cæteris Epistola 85. S. Leonis Primi.

Quid verò egerint Antistites Romani in Gallicis, Hispanicísque prouinciis, tanquam in propria Diœcesi, cumulatè docent Innocentij, Bonifacij, Cælestini, Leonis, Gregorij, aliorumque Pontificum tam antiquorum, quàm recentiorum Epistolæ. Ex ipsa etiam Nouella constitutione Valentiniani Imper. de Episc. ordinat. addiscere potes, idem in Galliâ fuisse olim perpetratum ab Hilario Arelatensi Episcopo (de quo & Leo in Epist.) quod prius in Thebaïde à Meletio Lycopolitano. Siquidem vsurpauerat sibi Episcoporum ordinationes Romano Pontifice inconsulto. Itaque tam hic conatus ab ipso Pontifice improbatus fuit, quàm ille quondam Meletij à Nicæno Concilio. *Et erat quidem* (ait Imper.) *ipsa sententia per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura; quid enim tanti*

Pontificis auctoritas non valeret? At quia compluribus magis erat timori sæcularis potestas, quàm Ecclesiastica, decernere ipse quoque satiùs duxit: *ne quid* (inquit) *tam Episcopis Gallicanis, quàm aliarum prouinciarum contra consuetudinem veterem* (est ibi illud Nicæni Canonis τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω) *liceat sine viri venerabilis Papæ Vrbis æternæ auctoritate tentare.* Pontifices tamen quod tam ampla esset Romana Diœcesis, multa permittebant in longinquis regionibus arbitrio Primatum. Secus vsu veniebat in Italia, vbi nullus constitutus erat Primas, sed ex illius omnibus prouinciis sæpissimè conuocabantur Episcopi ad Romanos Conuentus, qui propterea frequentissimi erant. Itaque Galla Placidia Augusta, vbi Romam venisset, Leonem Papam cum maximo Italorum Episcoporum cœtu reperit; his enim verbis vtitur in Epistola ad Theodosium Imper. περιεστοιχισμένος τε πλήθει ἐπισκόπων, οὓς περ ἀπὸ ἀναριθμήτων πόλεων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συνήγαγεν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἰδίου τόπου, καὶ τῆς ἀξίας, *Episcoporum multitudine circumseptus, quos ex innumerabilibus Italiæ Ciuitatibus pro loci proprij principatu, ac dignitate collegit.* Non tu (opinor) Anonyme, innumeras vrbes Suburbicariis regionibus adscribes, etenim perpaucas in iis fuisse fatebaris; & vides tamen collectos tot Episcopos ab ipso Romano Pontifice, tanquam ab ipsorum Exarcho, id enim valet ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἰδίου τόπου. Sic statim post Nicænam Synodum coëgit Romæ D. Syluester Concilium ex 272. suæ Diœceseos Episcopis. Iulius

itidem centum viginti Episcopos, quos inter connumeratos videmus Archiepiscopos Aquileiensem, Rauennatem, Mediolanensem, sed & Carthaginiensem. In Concilio sub Agathone, quod extat inter acta sextæ Synodi Constantinopolitanæ præter Episcopos omnium Italiæ prouinciarum interfuerunt legati nomine Episcopi Galliarum, & Britanniarum. Sed quemadmodum dubitari nequit, amplissimam fuisse specialem Romani Patriarchæ Diœcesim, ita quibus olim potissimum finibus contineretur, haud adeò certum est hodie: præsertim ob vsurpationes variis temporibus emanatas ab insolenti potentiâ Bizantinorum Antistitum. Occidens quidem dicebatur esse sub peculiari eius ac Patriarchali (vt sic dicam) sollicitudine, quod & ex eo D. Hieronymi loco in epist. ad Marcum presbyterum elicere est: *Hæreticus vocor? si ab Arrianis, meritò: si ab Orthodoxis, qui huiusmodi arguunt fidem, Orthodoxi esse desierunt: aut si eis placet, hæreticum me cum Occidente, hæreticum me cum Ægypto, hoc est cum Damaso Petróque condemnent*; erant enim Episcopi eo tempore Damasus Romæ, Petrus Alexandriæ. Liquet tamen; & Septentrionem à Romana Diœcesi complexum fuisse, & plures etiam in Oriente regiones, quas qui magis Orientales erant, veluti Ægyptij, Syri, Phœnices, inter Occidentales numerare videbantur. Vides Alexandrini Patriarchæ Diœcesim vnico *Ægypti* vocabulo à Hieronymo nuncupari, quamuis & aliæ prouinciæ eidem subessent ab Ægypto longè dis-

ſitæ: ita *Occidens* appellabatur ſpecialis Romani Pontificis Diœceſis, à potiori nimirum parte, licet extra ipſum quoque Occidentem longè latéque porrigeretur. Sanè ſi ad antiquiora tempora cogitationem intendimus, quùm tres illæ Patriarchales ſedes, Romana, Alexandrina, Antiochena Eccleſias per orbem terrarum omnes inter ſe partitæ eſſent, perſpicuum fit, in peculiari Romana Diœceſi regiones, & prouincias fuiſſe, quæ ſub duabus iis non erant. Sed (vt diximus) neutiquam hodie facile eſt, certis eas limitibus deſignare.

Porrò quàm vana ſit tua illa opinio de Eccleſiis Suburbicariarum regionum, ex ipſis etiam Epiſcoporum deſignationibus palàm fit. Si plures tribuendi ſunt Metropolitæ in Suburbicariâ à te excogitatâ Diœceſi, quatuor, opinor, illi ſaltem concedes ſingulos regionibus ſingulis præpoſitos. Spoletinum dediſti Piceno Suburbicario: haud æquum eſt, ſuos vt Metropolitas vtrique Latio inuideas, & Tuſciæ Suburbicariæ, quas tu ſolùm prouincias Romanæ Diœceſi tribuebas, nec plures intra centeſimum milliarium numerabas. Emergant itaque & tres iſti ex tua figulina. Quam exinde reliquam facies Romanam Prouinciam? an dices, ſex in ea fuiſſe Epiſcopos, qui vrbem perpetuò incolunt, quíque Cardinales vocantur? Fuerint enimverò, fuerit & alius quiſpiam in continentibus Vrbis. At quùm te non fugiat, ſolitos eo tempore ordinari Epiſcopos à ſuis quémque Metropolitis, quî fieri po-

tuit, vt à Romanis Archiepiscopis tot emanarent Episcoporum ordinationes non magno temporis spacio in tam exiguâ prouinciâ? Calculum pone in ipsa Nicæni Concilij tempora, reperies sanè, si Anastasium Bibliothecarium consulas, intercurrentibus tantummodò ducentis duodeuiginti annis, hoc est ab anno Christi 304. ad 523. ordinatos à Romanis Pontificibus mille, eóque amplius Episcopos. Inde elicies quàm magna fuerit Romana Prouincia, quæ vtique prouincia pars Diœceseos erat. Non equidem ignoro, fas fuisse vniuersæ Ecclesiæ Coryphæo, & in alienis prouinciis Episcopos designare, sed non id eo tempore moris erat. Quod iure optimo immutatum est postea, vt eo melius consulatur Ecclesiæ vnitati adeò nobis à Christo Domino commendatæ; quùm referri hoc pacto Episcopi omnes videantur *ad Petri Cathedram* (vt verbis vtar D. Cypriani) *atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est.* Ordinabant igitur Romani Patriarchæ & suæ prouinciæ Episcopos, & suæ Diœceseos Metropolitas, aut eorum electiones approbantes ordinandos aliis mandabant, si locorum interualla id exigerent.

Ac quoniam nulli re vera erant Suburbicarij Metropolitæ, in longinquiores oras pedem inferamus. Tradit Hieronymus Rubeus ex antiquis monumentis Ecclesiæ Rauennatis, anno à Christo nato 433. Romam contendisse Rauennates cum decreto electionis noui Episcopi in Ioannis locum nuper defuncti, ve-

rùm abnuisse Sixtum Pontificem electioni calculum addere, ac diuino monitu Petrum Chrysologum ordinasse. Subtraxêre se quodam tempore ab huiusmodi ordinatione Metropolitani Rauennates, sed rediere tandem sedente Leone secundo. Rem enarrat hisce verbis Anastasius Bibliothecarius: *Huius temporibus percurrente diuali iussione clementissimi Principis restituta est Ecclesia Rauennas sub ordinatione sedis Apostolicæ, vt defuncto Archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem in Ciuitatem Romanam veniat ordinandus.* Ac posteà de Sergio Pontifice: *Hic ordinauit Damianum sanctæ Ecclesiæ Rauennatis, atque Clementem Frisonum. Hic ordinauit Berectualdum Britanniæ Archiepiscopum.* Hi sunt ex Metropolitis Romanæ Diœceseos, non quos tu Anonyme somniabas in regionibus Suburbicariis constitutos. Quùm Diuus etiam Ambrosius scribebat ad Vercellenses epist. 82. *Ordinationem meam Occidentales Episcopi iudicio, Orientales etiam exemplo probauêre*, quid intelligit hîc, nisi Romani Pontificis cum suâ Synodo assensum? Fiunt hoc quoque tempore Episcoporum designationes, comprobationésque eorum, qui electi sunt, adhibito Cardinalium Consilio, quos successisse diximus in locum Synodi conuocari solitæ ex Italicis, aliarúmque Occidentalium Prouinciarum Episcopis. Ac sanè quùm Ambrosij electionem comprobasset Damasus, Simplicianum ad eum misit Romanum presbyterum egregiæ eruditionis, ac spectatæ probitatis, qui rudi Epi-

scopo in Mediolanensis Ecclesiæ regimine moderator adesset, ac magister. Quâ de re D. Augustinus lib. 8. confess. cap. 2. Præter Episcopos Romanæ Prouinciæ, & Metropolitas Occidentalis Diœceseos, habebat quoque Romanæ sedis Episcopus nonnullos in eadem sua Diœcesi sibi reseruatos, ab aliis verò Metropolitis exemptos. Quemadmodum de Ticinensi legimus, qui nescio quo priuilegio (credo ex quo Longobardorum Reges Ticini sedes fixerunt) à Mediolanensi Episcopo, cui antiquitùs suberat, se subduxit. Turritanam quòque Ecclesiam in insula Sardinia eodem priuilegio munitam antiquitùs fuisse, tradit Anastasius Bibliothecarius in vita Ioannis V.

Illud quoque consideratione dignum videtur, quòd Concilia ex omnibus licet Prouinciis Occidentalibus congregata, Oecumenica non dicebantur, ob illam opinor causam, quòd ex vna tantummodo Diœcesi conflata essent. Cur enim Concilium primum Constantinopolitanum Oecumenici nomen gerit, Romanum non item eodem tempore à Damaso ob eandem causam celebratum, quùm tamen & multò esset numerosius, & ab ipso firmitas, atque auctoritas Constantinopolitano accesserit? Res profectò, qua de agebatur, ad vniuersam pertinebat Ecclesiam. Romam prætereà conuocati fuerant ex vniuerso orbe Episcopi? vt deesset nihil, quominus generale Concilium dici posset. Verùm quia permisit Pontifex Orientalibus hoc est plurium Diœceseon Episcopis, vti Constantino-

polim conuenirent, generalis nomen adhæſit Conſtantinopolitano, non æquè Romano ex vnicâ tantum Diœceſi, nempe Occidentali, coacto, quæ Diœceſis & Conſtantinopolitano interfuiſſe dici poteſt, poſtquàm eius Corypheus Romanus Pontifex id confirmauit, tametſi conſuetudo eſſet, *vt in Oriente Orientalium eſſet Concilium, intra Occidentem Occidentalium*, quemadmodum aiebat D. Ambroſius in Synodo Aquileienſi. Itaque Sardicenſe Concilium quamuis coactum in Illyrico, regione nimirum Romanæ Diœceſeos, inter Oecumenica eſt connumeratum, vt liquet ex Socrate lib. 2. cap. 16. quandoquidem eò conuenere, & Orientales Epiſcopi.

Quòd Occidentis Synodus vnius Diœceſeos cenſeretur, clarum etiam fit ex ea, quam Romæ coëgit Agatho Papa ex 125. Epiſcopis, vt legatos mitteret ad ſextum Concilium Oecumenicum, ſiquidem præter Italos interfuerunt Epiſcopi Galli, Belgæ, Britanni, ac Synodica ipſa ſic inſcribitur: Ἀγάθων ἐπίσκοπος δοῦλος τῶν δούλων τοῦ θεοῦ σὺν πάσαις ταῖς συνόδοις ταῖς ἀνηκούσαις τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, *Agatho Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei cum vniuerſis Synodis ſubiacentibus Concilio Apoſtolicæ ſedis.* Apertéque in eadem profertur, eſſe plures ex iis Metropolitis, & Epiſcopis ἐν μέσῳ τῶν ἐθνῶν τῶν τε Λογγοβάρδων, καὶ Σκλάβων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Φράγκων, Γότθων, καὶ Βρεττανῶν, *in medio gentium Longobardorum, & Sclauorum, nec non Francorum, Gotthorum, & Britannorum.* Sed infrà clariſſimè enuntiat, diffuſos eſſe

eoſdem

eosdem Episcopos κτ̀ τὰ ἀρκτῷα καὶ δυτικὰ κλίματα, *per Septentrionales atque Occiduas regiones.* Quæ quum & doctissimus Bignonius obseruasset, nescire se aiebat, an luculentius testimonium afferri posset ad indicandam Patriarchalem Romani Pontificis Diœcesim.

Legationes quinetiam sunt perpendendæ, quæ à Romanis Pontificibus ad Concilia, ad Imperatores, ad Reges dirigebantur. Etenim Episcopos suæ Diœceseos ad eam rem deligebant. Vnde etiam clarum fiet, Suburbicariis regionibus neutiquam fuisse Diœcesim illam coarctatam. Vincentius Capuensis, & Marcellus æquè ex Campania Episcopus, legati sunt à Liberio ad Concilium Aquileiense: Æmilius Beneuentanus ab Innocentio ad Arcadium Imperatorem: Faustinus Episcopus Potentinus in Picæno à Zosimo ad Carthaginiense Concilium: Ennodius Ticinensis ab Hormisda ad Anastasium Augustum: Germanus Capuanus ab eodem ad Iustinum. E Sicilia Paschasinus Lilybej Episcopus à Leone ad Concilium Chalcedonense: Peregrinus Messanensis ab Hormisda ad Anastasium Imperatorem. E Sardinia Lucifer Calaritanus à Liberio ad Constantium Imperatorem. Ex Hispania Hosius Cordubensis à Syluestro ad Concilium Nicænum, mox à Iulio ad Sardicense. Neque enim dubium, quin fuerit Hosius Pontificis legatus, quemadmodum apertè testatur Gelasius Cyzicenus, & non semel Hincmarus Remensis Archiepiscopus. Ex Græcia quoque Iulianum Coënsem legatione functum pro Leone Papa,

docent acta Concilij Chalcedonensis: qui etiam Iulianus iussus est à Pontifice Constantinopoli considere, vt contineret in officio Archimandritas illos eorúmque Monachos.

Hæc poteras, Anonyme, aliáque indagare, quæ digitum quodammodo intendunt ad veritatis fontem, vnde liquidam haurire potes de Romana Diœcesi sententiam, non turbidas illas, inanésque coniecturas Præfecturæ Vrbanæ innixas. Et profectò si solum ipsum Nicænum Canonem, in quo totius controuersiæ cardo vertitur, non lippis oculis inspicere libuisset, prolixæ disputationi parcendum tibi fuerat. Vis enim ipsa argumentationis, quæ inde elicitur, commonefacere te poterat, ampliorem fuisse Romano quàm Alexandrino Patriarchæ Diœcesim. Procedit enim argumentatio à maiori ad minus, perinde ac si dixissent Nicæni Patres, *quoniam videmus Romani Episcopi potestatem in vniuersa sua Diœcesi, quamuis amplissima sit, sartam tectam esse; æquum videtur, vt & Alexandrino Episcopo cui minor Diœcesis ex veteri more contigit, idem ius seruetur.* Etenim qui se subducere à potestate Episcopi Alexandrini nitebantur, ordinationésque eo inuito facere, quî reprimi poterant Romani Episcopi exemplo, si illius Diœcesis ea fuisset, quam tu fingis? annon dixissent illi, mirum non esse, si tantillam Diœcesim Romanus Episcopus solus administraret? ac propterea parum æquam videri veterem consuetudinem, quæ tam latam Diœcesim Alexandrino

concederet?

Quæ igitur quantáque fuerit Romani Patriarchæ Diœcesis, iam patefactum est. Atque ad hanc non solùm respicere poterat Prætextatus, quum teste D. Hieronymo ludens dicebat, *Facite me Vrbis Romæ Episcopum, & ero protinus Christianus*, sed ad maximam illam auctoritatem, quam Romano Episcopo esse videbat vltra fines quoque Orbis Romani. Nam ad diuitias quod attinet, haud vereor quin Christiani moris ignarus fuerit Ethnicus homo, quemadmodum & Ammianus, qui luxum Damasi carpere videtur, quum tamen sanctissimi illius Pontificis abstinentia, & frugalitas perquam nota fuerit: vt in huiusmodi scriptoribus *mendaciorum loquacitatem* æquè, vt in Tacito Tertullianus, iure optimo notaret. Verùm huiusmodi Ethnicorum dicteriis nimium quantum fauent sectarij, quos sic irritat Ecclesiæ splendor, vt taurorum oculos purpura; quíque impudenti non minùs fronte, quàm Iudæ fuerat, matronarum oblationes improbare non verentur, malléntque diuitias illas in ganeis ab se insumi, quàm ab Ecclesia impendi in pauperum alimoniis, in redimendis captiuis, in ornamentis templorum. Ideò Satyrici versiculum libenter vsurpant:

Dicite Pontifices, in sacris quid facit aurum?

vt vel Deo ipsi Opt. Max. auream gemmeámque supellectilem improperent, quam in sacris ministeriis, & in sacerdotum indumentis adhiberi præceperat. De Ecclesiæ splendore & diuitiis egregium est Isaïæ

vaticinium cap. 60. fore nimirum aiebat, vt post illatas ærumnas, & vilipendia ab ethnicis potestatibus, summam consequeretur dignitatem, in qua scilicet videre nunc est ipsum Ecclesiæ præsidem supra Reges atque Imperatores euectum: magnísque insuper polleret opibus ab ipsorum Principum liberalitate congestis. Dei verba apud Prophetam ex versione D. Hieronymi illa sunt: *Pro eo quòd fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam sæculorum gaudium in generationem & generationem: & suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis.* Ὁ *superbiam sæculorum* Chaldaïcus interpres reddidit *gloriam sæculi*, septuaginta interpretes *gaudium* siue *exultationem æternam.* θήσω σε (inquiunt) ἀγαλλίαμα αἰώνιον. scripserant fortasse αἰώνων, vt responderet τῷ *sæculorum*, quod habet Hebraïca lectio. Sed nihil immutare est necesse, idem enim valere videtur αἰώνιον. Quòd futurum ait, vt alatur Ecclesia gentium lacte, & Regum vberibus, ad diuitias referendum est. Sic enim reddiderunt septuaginta: καὶ πλοῦτον βασιλέων φάγεσαι.

CAPVT SEXTVM.

Ruffini verba iterum expensa, & emendata. Paraenesis ad Anonymum. De Tridentino Concilio. de Miraculis. De progressu Romanae Ecclesiae. D. Cypriani loca explanata. Virgilij versiculum è Sibyllinis videri sumptum. Christus petra, Simon petra. Orientales Episcopi membra Romanae Ecclesiae, non Occidentales tantùm.

IN portu, iam te Anonyme, nauigare putabas, sed lacera fractáque tuae opinionis veluti naui, extremam à te video tabulam contineri, quam necesse est victis demum brachiis remittas, vt ex ipso naufragio salutem quaeras. Nouo sanè exemplo, sed Dei prouidentiae accommodatissimo, qui ventosam hominum sapientiam confringere amat, vt sospitet pereuntes. Frustra inhaeres adhuc Ruffini verbis, & cum Baronio luctaris, quòd scriptorem illum vacillantis fidei, ingenitaéq; obscuritatis arguat. Ac demus tibi, non labascere in eo loco Ruffini fidé, dum Romanam Dioecesim Suburbicarias Ecclesias appellauit; nam verba illa rectissimè Baronium fuisse interpretatum (quanquam iis non acquieuerit) suprà euicimus: reliquorum sanè verborum contextus aut mendosus est, aut illum falsi-

tatis arguit. Dum enim ſcribit, Nicæno canone ſtatutum eſſe, *Vt apud Alexandriam, & in Vrbe Româ vetuſta conſuetudo ſeruetur, vt vel ille Ægypti, vel hic Suburbicariarum Eccleſiarum ſolicitudinem gerat*, quis non videat aberrare hominem ab ipſo Canone, quo nihil de Romano Epiſcopo definitum eſt, ſed ipſum tantùm eiuſque Diœceſim in exemplum aſſumptam? At tu illum ἑλλωίζειν ais. Arabiſſet etiam (vt ſic dicam) non perſuadebis tamen, defendi cum ea lectione fidem illius poſſe. Finge ab Hiſpanorum Senatu hanc eſſe legem latam: *Placet, vt in Regum noſtrorum inaugurationibus ſacra vnctio à Toletano Archiepiſcopo adhibeatur, nam & Gallorum Regibus is mos eſt.* Finge itidem, ſcriptorem aliquem Ruffino ſimilem, dum huiuſmodi legem in ſuos hiſtoriarum libros referret, hiſce verbis vſum eſſe: *Hiſpanico Senatuſconſulto cautum eſt, vt ſacra vnctio in Regum inauguratione adhibeatur, vt vel Hiſpanorum Reges à Toletano Archiepiſcopo, vel Reges Gallorum ab Archiepiſcopo Remenſi inungantur.* Quis porrò helleniſmus ſcriptorem hunc tueretur, quominus conuicia in illum ingereres, iure optimo aſſerens, aut Senatuſconſultum ab eo non perceptum, aut rudem illum eſſe loquendi? niſi clementiori ſententia diceres, eius verba mendo laborare, quemadmodum de Ruffini verbis credere par eſt. Sic enim concepta fuiſſe ſuſpicari licet: *Vt apud Alexandriam, velut in Vrbe Româ vetuſta conſuetudo ſeruetur; vt ille Ægypti, velut hic Suburbicariarum Eccleſiarum ſolicitudinem gerat.* Vides enim

hoc pacto Romani Episcopi exemplum, quemadmodum & in ipso Canone Alexandrino & cæteris esse propositum; nec iam opus tibi est locos indagare, quibus ostendas particulam V E L pro E T positam: nam in sequioris æui scriptoribus id frequens est adeò, vt exempla congerere putidi sit laboris.

Quoniam verò in extremo tuo opere hæc proferre non dubitasti: *Nobis hac stabit semper sententia, in his de politica Ecclesiastica controuersiis, historiis, Conciliis, & Patrum antiquorum testimoniis adhærere, nullique fidem temerè detrahere*: vbi perpenderis quæ bona fide in medium attulimus ex Conciliis, & Patribus antiquis, necnon ex historicis, si quid ingenui sanguinis tibi est, haud dubito, quin manus vltrò sis daturus ipsi veritati. nec curæ tibi sit, quòd illam detectum tibi veniat tenuissimus homo, qualem me esse fateor, etenim haud Deo operosum est, vel *ex ore infantium & lactentium laudes perficere.* nec te latet superciliosam huius mundi sapientiam, quæ Deo inimica est, à rudibus piscatoribus superatam fuisse. Laudo, quòd Concilia, quòd veteres Patres consecteris, & nobis idem est propositum. At illud porrò cauendum, ne infelici curiositate mentem torqueas, aut ne sapere tibi ipsi tantùm videaris Monet nos magnus Apostolus Rom. 12. ne simus prudentes apud nosmetipsos. an tu prudentiorem te existimas, quàm tot integerrimi Antistites, tot viri doctissimi fuère, qui in ipsis etiam Conciliis excussa veritate, hæreticos esse definiuerunt, qui ea sentiunt,

quæ tu ſentire videris de Romano Pontifice? Crede mihi Anonyme, qui ſanitatem mentis auet, imbibenda illi eſt Chriſtiana ſimplicitas. Hoc præcipuum eſt pharmacum, quo animi deterguntur deliciis ſectariorum infatuati. Tu Concilia, patréſque antiquos à te ſtare autumas (velim vt ne fingas) nos id pleno ore negamus, & nobis meliori iure aſſerimus. Iam rationum momenta, ipſáſque de iis diſputationes omittamus. Fingamus potiùs interiiſſe iam diu Concilia, interiiſſe veterum Patrum volumina. Quæro ex te, quæ tua eſſet de Eccleſia Dei ſententia? apud quam nationem, apud quam ſectam conſtituenda tibi illa foret? num Chriſtum ipſum ſua ſponſa viduares? ita ſanè conari videris, dum contendis Romanos Pontifices à recto declinaſſe itinere, quia primatum ſibi vindicant ſupra omnes Eccleſias; vides autem Epiſcopos pænè omnes cum illo conſentire. Nam qui pauci à nobis abhorrent, ſuæ propè quiſque ſectæ ſunt addicti. Itaque ſi veteribus Conciliis ſis deſtitutus, patrúmque teſtimoniis, confer te per ſingulas ſectas, inſpice non ſolùm viuendi rationes, legéſque Eccleſiaſticas, ſed ipſos progreſſus, & qui è cælo defluunt fauores. Tridentinum Concilium, quod è veſtris quidam, aut legitimum ridiculè negant, aut vniuerſale, ſi non id ſit, at concedes ſaltem, comprehenſionem eſſe legum Eccleſiæ Romanæ. Quid tu de hiſce legibus ſentis? quum non vulgari te ingenio numen donauerit, quidni ſperem, ſi librum iſtum ſeriò euolueris, illud de te euen-

turum

turum, quod sectario cuidam, non diu est, contigisse accepi. Totus is erat in sua secta confouenda, atque amplificanda, eodem nimirum errore deceptus, quo Saulus, quum Christi discipulos insectaretur. Damnabat is Romanæ Ecclesiæ ritus, & doctrinam, damnabat in primis Tridentinum Concilium, quod tamen nunquam perlegerat. deuenit ei quodam die in manus id volumen: curiositate illectus legere cœpit: iis, quæ legebat, mentem seriò adhibere. Quid te moror? ex ea lectione exuit immoderatos spiritus, lucem hausit, sanitatem recepit, Romanam Ecclesiam veram & Catholicam fassus est. Ex Saulo factus Paulus, quæ oppugnabat, strenuè propugnat, spirántque eius scripta non pietatem minùs quàm sanam doctrinam.

Præter leges nostras, an non animaduertis, quæ miracula à sanctis Hominibus Dei ope quotidie patrantur, apud Catholicos tantùm esse? Ridebis forsitan. Quid tum? an non & Iudæi id faciunt, quum illis Christi miracula prædicamus? nihil sustinet detrimenti veritas ab insipientium risu. Nec sanè miraculorum dona à sua vnquam Ecclesiâ Christus Dominus subtraxit. Mirabar tamen interdum, cur hisce temporibus adeò essent frequentia, quum scirem dari ea in signum non fidelibus, sed infidelibus. noui tandem, quid id sit. Deíque veneror prouidentiam, & benignitatem. Nullas non ille vias aperit, quibus nos ab erroribus auocet, dirigat ad veritatem. comperit, multos esse hac tempestate, qui sanæ doctrinæ de sui Vicarij

poteſtate non acquieſcunt, lubétque experiri, num prodigiis perdomita cedat eorum peruicacia. eodem enim veluti imbre cælitus demiſſo Chriſtianæ quoque prædicationis ab Apoſtolis, aliíſque Chriſti diſcipulis, per orbem terrarum diffuſæ ſeminium creuit. Quandoquidem quis cernens, audiénſue, iſthæc proficiſci ab iis qui ſtant à Romano Pontifice, non continuò fateatur, à Deo illos diligi? nec fieri poſſe, vt de Religione prauè ſentiant, qui Deo cari ſunt? πῶς γὰρ αὖ καὶ ἐδύνατο βλασφημεῖν εἰς θεὸν δυνάμεις ἐπιτελεῖν, dictum eſt in ſextâ Synodo Conſtantinopolitana.

Præterea quos vides progreſſus feciſſe Romanam Eccleſiam à potentiſſimis licèt hoſtibus pertinaciter exagitatam, eós ne debet legionibus, an religioni? Appoſitè cecinit D. Proſper:

Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo, quantum non poſſidet armis,
Relligione tenet. ----

Fuit hoc Dei Opt. Max. conſilium, vt Vrbs, quæ in ſui Vicarij iura conceſſura erat, caput Orbis diceretur, quamquam pars Orbis maxima Romanum dominatum neſciret. Nam quæ nunc adeò remota eſt regio, quò non Romanæ ſedis Pontificiæ auctoritas peruadat? ſunt Reges, ſunt Principes à Chriſtianis legibus alieni: ſunt alij, qui ſuaue iugum Eccleſiæ excuſſerunt, vt licentiæ litarent; at in Regnis eorum, & ditionibus, quot homines degunt, qui Romano Pontifici parent? qui vitam priùs effundere ſunt parati,

quàm sint in Pontificia præcepta contumaces? Ipsi Augusti Regésque Catholici, qui sunt, qui fuerunt, nihil de maiestate suâ detractum credunt, quum majestati Pontificiæ se subiiciunt. Gallorum Reges animo tecum ipse reputa, Pipinos, Carolos, ipsos Ludouicos; quàm egregiè sibi consulere, quantam indipisci gloriam arbitrati sunt, quum Romanos Pontifices pietate ac veneratione eximia prosequerentur? Annon heri, aut nudius tertius Iaponij legati, gentésque nostris obuersæ pedibus, tot demensis terrarum marísque spatiis, tot exhaustis laboribus Romam appulerunt, vt in Pontificis obsequium pronæ ruerent, suorúmque Regum in illum obseruantiam coram testarentur? Quis Episcoporum hæc sibi aliquando expectauit, quos tu Anonyme Romano pares facere tentas? Immò quò eorum conatus ceciderunt, qui Patriarchali olim dignitate conspicui primo ipsi ac summo Antistiti aduersari sunt ausi? circumspice animo, & si quis tibi humanitatis sensus est, non absque lacrymis percipies, qui sint rerum exitus consequuti. Atque vtinam vanum fuisset Leonis Papæ vaticinium, quum Marciano Augusto scribens de Anatolio Constantinopolitano Episcopo, iis verbis vsus est: *propria perdit, qui indebita concupiscit.*

Iam verò, & ipsa temporum spacia perpende, quibus suâ in maiestate stat Romana sedes. Illam sanè deprehendes diuturnitate conualuisse, quippe solida in Petra fundatam, atque ab ipso suo exortu Primatum

ſemper ſuum tuitam eſſe, ſuam (vt aiebat D. Irenæus,) *potentiorem principalitatem.* Nimirum ea eſt, ad quam teſte Cypriano perfidia habere non poteſt acceſſum. Quum tu Theodoſij conſtitutionem laudares, in qua illa verba legimus : *Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit temperamentum, in tali volumus religione verſari, quam Diuum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, Religio vſque nunc ab ipſo infinuata declarat*, auream eſſe ſanctionem dixiſti, & tamen ſanctiſſimum Pontificem Damaſum, qui tum viuebat, aliquoties perſtringis, quemadmodum & anteceſſores, quos aiebas ſæculari typho ius ſibi ac poteſtatem in alios Epiſcopos vſurpaſſe. non equidem ſum neſcius, loqui Theodoſium de fide quæ ad Chriſti diuinitatem patri æqualem reſpiciebat, verùm ſcio, illibatam illam Religionem, quæ à Petro ad Theodoſij vſque æuum, & exinde ad noſtra tempora promanauit, eandem quoque eſſe in aſſerendo primatu, qui Petro ipſi datus à Chriſto fuit, non qui à dignitate Vrbis Romanæ effluxerat. An non D. Petrus, antequam Romam videret, principem ſe cæterorum Apoſtolorum, Eccleſiæque præfectum norat? Ridiculè non minùs faciunt quàm indoctè, qui D. Cypriani locum ex Epiſtola 71. ſecus quàm par eſt, interpretantur. verba Cypriani ea ſunt: *Nam nec Petrus, quem PRIMVM Dominus elegit, & ſuper quem ædificauit Eccleſiam ſuam, quum ſecum Paulus de circumciſione poſtmodum diſceptaret, vindicauit ſibi aliquid inſolenter, aut arroganter aſſumpſit,*

vt diceret se primatum tenere, & obtemperari à nouellis & posteris sibi potiùs oportere. Hoc enim voluit Cyprianus, non incognitam fuisse Petro sui vim Primatus, sed eâ vti, demissionis gratiâ, noluisse, quum Pauli consilium ratione niti videret, esséque expansis vlnis excipiendum. Vide eâ de re eruditissimum Pamelium. Sic hodiéque Romani Pontifices nihil ardui aggrediuntur, quin priùs Consiliariorum suorum sententiam exquirant, hoc est, R. E. Cardinalium, intelligentes reperiri se interdum posse reprehensioni obnoxios, quemadmodum, quum de Circumcisione ageretur, repertus est Petrus, D. Paulo teste, Galat. 2.

Igitur Romana Ecclesia eadem est, quæ in sui exordio fuit, seu fidei integritatem spectes, seu Primatus honorem, nec auctoritas eius ac potestas vllis circumscribi potest terminis aut regionum, aut temporum, siquidem Christi vices gerit, in cuius manum omnia Pater tradidit, quíque nobiscum se permansurum pollicitus est vsque ad consummationem sæculi. Eleganter scribebat Nicolaus Pontifex in Epistola ad Michaëlem Imperatorem: *Priuilegia istius sedis vel Ecclesiæ perpetua sunt, diuinitus radicata, atque plantata sunt: infringi possunt, transferri non possunt: trahi possunt, euelli non possunt. Quæ ante Imperium vestrum fuerunt, & permanent (Deo gratias) hactenus illibata, manebúntque post nos: & quousque Christianum nomen prædicatum fuerit: illa subsistere non cessabunt immutilata.* Veriùs itaque dixerit, non de Senatu popu-

lóque Romano Virgilianus Iuppiter, ſed de Romanis Pontificibus verus ac ſupremus mundi opifex;

His ego nec metas rerum, nec tempora pono.

nam ſi quid hariolari licet (cur enim coniectandi ſcientiam tibi ſolus vindices?) facile exiſtimem, de Pontificiâ poteſtate fuiſſe iſthæc prolata, eáque Maronem è Sibyllinis oraculis in ſuum poëma tranſtuliſſe. Quàm fuerit is Poëta Sibyllinorum carminum ſtudioſus, ecloga ipſa quarta luculenter docet. Suſpicionem verò meam adiuuat Claudianus de Bello Gildon. vbi Romæ votum ad Virgilianum verſiculum reſpicientis iis verbis inter cætera conceptum legitur:

Si mea manſuris meruerunt mœnia naſci
Iuppiter auſpiciis: ſi ſtant immota Sibyllæ
Carmina, &c.

Sed poëtas valere iubens, ac ſpecioſas huiuſmodi coniecturas, te Anonyme obteſtor, vt non Conciliis tantùm, & patribus antiquis, quos ambigi non poteſt nobiſcum eſſe, ſi bona fide ad veritatis trutinam perpendantur, & æquis vtamur iudicibus, ſed iis etiam argumentis, quæ conſideranda in medium protulimus, mentem ſeriò adhibeas, euoluáſque præcipuè aureum libellum de Notis Eccleſiæ Cardinalis Bellarmini doctrinâ non minùs ac pietate, quàm honorum infulis illuſtriſſimi. Nam, ni obtuſum omnino cor geris, tot eſſe linguas iſthæc agnoſces, quibus ſupremus rerum conditor è cælo nos alloquitur, quibus

liquidò indicat, Romanum Episcopum à se esse electum, apud quem Religionis, atque Ecclesiæ Principatum statueret. Ridebisque nobiscum, aut miseraberis potiùs infelicem desertorem, qui cęcæ ambitioni incubans nescio quæ sibi somnia finxit, vt se parem faceret Episcoporum Episcopo, sperauitque fortasse, si alias regiones quæreret, in iis imaginum blandimentis fruiturum sese Endymionis somno. Censuit quinetiam, meliùs secum actum iri, si charactere Episcopali verè insignitus inter Episcopos degeret, qui nomine tenus sunt Episcopi, *qui* (vt aiebat D. Cyprianus) *se præpositos sine vllâ ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatum dante Episcopi sibi nomen assumunt.* Sed infletur quantumuis ille, atque intumescat, disrumpetur potiùs vt Æsopeia rana, quàm vt maiorem dignitatem vel apud perfunctorios Episcopos adipisci queat. Sunt qui suspicentur, eius te hominis satellitem esse, tuúmque libellum veluti anteambulonem præmissum fuisse eius operis, quod ille nuper edidit. Verumenimvero meliori ego te genio, atque ingenio natum conijcio, spémque esse, vt tu faciliùs sanioribus consiliis animum sis composíturus. Existimare illum audio, (neque enim librum videre adhuc licuit) Episcopis singulis datum esse, vt vniuersam Ecclesiam in solidum regant: videtúrque sententiâ abuti D. Cypriani aientis in libro de vnitate: *Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur:* non animaduertens, dicere Cyprianum, suam cuique Episcopo partem esse

tributam, quum *ſingulis paſtoribus* (vt ſcribit etiam epiſt. 55.) *portio gregis ſit adſcripta, quam regat vnuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus.* At voces illæ *in ſolidum* vnanimem Epiſcoporum conſenſionem denotant, dum tamen ſuum quiſque gradum tueatur, ac nemini fas ſit, Eccleſiam ſeiunctim habere ab vniuerſali Eccleſia: Vniuerſali verò Eccleſiæ ſuum tanquam fontem eſſe, ſuam radicem, videlicet Romanam ſedem, apertiſſimè indicat ille idem Cyprianus epiſt. 45. quippe illam vocat *Eccleſiæ Catholicæ radicem, & matricem.* Neceſſe igitur eſt, quælibet Eccleſia ad hanc reuocetur. atque illud eſt quod aiebat Irenæus lib. 3. contra hæres. (non enim piget integerrimi & vetuſtiſſimi Patris aureum dictum pluries repetere) *Ad hanc Eccleſiam* (de Romana loquitur) *propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vbique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ ab Apoſtolis eſt, traditio.* Id tribus exemplis conatur Cyprianus ob oculos ponere, ſic enim loquitur libro de Vnitate: *Epiſcopatus vnus eſt cuius à ſingulis pars tenetur. Eccleſia quoque vna eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur: quomodo Solis multi radij, ſed lumen vnum: & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum: & quum de fonte vno riui plurimi defluunt, numeroſitas licèt diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, vnitas tamen ſeruatur in origine. Auelle radium ſolis à corpore, diuiſionem lucis vnitas non*

capit:

capit : ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit : à fonte precide riuum, præcisus arescet, &c. E tribus hisce exemplis mirè congruit secundo loco positum. Vt enim contuemur in arbore caudicem ipsum (*robur* vocat Cyprianus, velut etiam Arnobius de Pinu loquens matris Deûm) quæ potior est arboris pars, & prouenientes è summo caudice ramos quosdam maiores, ex iis minores alios, ex minoribus surculos, qui omnes vnam efficiunt arborem, in eóque consentiunt, vt velut in solidum frondes, florésque ac poma producant : ita *Episcopatus vnus* (vt idem Cyprianus aiebat epist. 52.) *Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus* potiorem sui partem, velut arboris stipitem, Romanam sedem agnoscit. Huic proximi sunt Patriarchæ, tanquam grandiores quidam rami : iis minores sequuntur Archiepiscopi seu Metropolitæ : ex ipsis verò veluti ramusculi pendent Episcopi, laborántque hi omnes in solidum vt Christi gregem suâ vmbrâ foueant, suis pomis alant. Et quemadmodum in arbore non surculi dedignantur ramis inniti, non rami ipsi prægrandibus ramis, non hi stipiti; ita quò suus in Ecclesia ordo seruetur, necesse est vt qui tantummodo Episcopi sunt, superiores agnoscant Metropolitas, Metropolitæ subsint Patriarchis, Patriarchæ tanquam ad omnium matricem referantur *ad Petri cathedram* (verba sunt Cypriani epist. 55.) *atque ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta est.* Sicuti verò efficere in arbore non

potes, vt truncus ipſe ſiue caudex inter ramos, aut ſurculos computetur, ita non poteſt Romanus Epiſcopus, à quo reguntur ceteri, in ordinem redigi, quod tu cenſebas Anonyme. Quòd verò arboris ſtipes radici inhæret, quæ radix quamquam ſub terra latens totius arboris caput dici poteſt; id quoque in Eccleſia agnoſcere eſt, quæ caput ſuum, ac fundamentum non obiectum oculis habet Chriſtum Dominum. Ac ſanè quum arborem inſpicimus, ex iis partibus, quæ viſu vſurpantur, appoſitè dicimus, caudicem ipſum fundamentum eſſe totius arboris: pari quoque modo in viſibili Eccleſia viſibile caput cenſeri Romanum Pontificem, non abſurdè prædicamus. Neque non propterea verè & propriè caput, & fundamentum Eccleſiæ Chriſtum ipſum fatemur eſſe. Sed bonitatem eius agnoſcimus, quòd non dedignatus ſit honorificæ huius appellationis participem illum facere, cui vices ſuas commiſit. Quemadmodum & Petræ nomen ipſi Apoſtolorum principi indidit. Qua de re elegantia ſunt adeò magni Baſilij verba in homilia de Patientia, vt temperare mihi non poſſim, quin ea huc transferam: Πέτρος εἰπὼν, καὶ εὐλογηθεὶς, εἰπὼν ὅτι υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, καὶ ἀκούσας ὅτι Πέτρα εἶ, ἐνεκωμιάσθη. Εἰ γὰρ καὶ Πέτρα, οὐχ ὡς Χριστὸς Πέτρα. ὡς Πέτρος Πέτρα. Χριστὸς γὰρ ὄντως Πέτρα ἀσάλευτος. Πέτρος δὲ διὰ τὴν Πέτραν. χαρίζεται γὰρ Ἰησοῦς τὰ ἑαυτοῦ ἀξιώματα, οὐκ ἀποκενούμενος, ἀλλ' ἔχων ἃ δίδωσι. φῶς ἐστιν. ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. ἱερεύς ἐστιν, ποιεῖ ἱερέας. πρόβατόν ἐστιν· ἰδοὺ ἀποστέλλω

ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. Πέτρα ἐστί· Πέτραν ποιεῖ, καὶ τὰ ἴδια χαρίζεται τοῖς δούλοις. Dixerat iam Petrus, & beatus pronunciatus fuerat; dixerat vtique, Tu es Filius Dei excelsi, & vicissim laudatus audiuerat: Tu es Petra. licet enim Petra esset, non erat Petra quemadmodum Christus. vt Petrus, Petra erat. Siquidem Christus Petra est immobilis, Petrus verò propter Petrum. largitur namque Iesus suas dignitates, nec iis tamen spoliatur, sed eadem, quæ dat, adhuc retinet. Lux est: Vos, inquit, estis lux mundi. Sacerdos est, & facit Sacerdotes. Ouis est: Ecce, ait, mitto vos sicut oues in medio luporum. Petra est, ac Petram facit. quæ sua sunt, largitur seruis suis. Si Apostolorum antesignanus vetus quoque nomen retinuisset, nihil erat quominus vocari apud Latinos potuisset, *Simon Petra*, quemadmodum appellabantur apud Romanos Iulius Aquila, Æmilius Bucca, Iunius Hasta, Cornelius Merula, Sempronius Musca, Fabius Ouicula, Aruntius Stella, Trebatius Derba, & id genus complures. verùm priore nomine antiquato maluerunt Latini auribus consulere, quod Græcis non perinde *fuit* necesse, apud quos ὁ Πέτρος idem est quod ἡ Πέτρα. Igitur Romana sedes à Petro instituta, in qua & ad obitum vsque sedit, & successorem reliquit, Petra est in Ecclesiæ ædificio, sed propagata quodammodo ab ipsa principaliori Petra, qui Christus est, & veluti (vt diximus) caudex in arbore radici cohærens. Sed quemadmodum ramusculi, qui prope radicem progerminant, atque in oblongo caudicis corpore non magis

dicuntur ipſius caudicis membra, quàm prægrandes rami, aliíque in ſummo cohærentes, ita Romanus Pontifex, quem Occidentalium Coryphæum nominat D. Baſilius epiſt. 10. non magis ſua membra cenſet Occidentales Epiſcopos, eos nimirum, qui in ſpeciali ſua Diœceſi ſunt, quàm Orientales ipſos. Eapropter hoc ſe nomine appellare videmus ipſoſmet Epiſcopos Orientales in Synodali Epiſtola primi Concilij Conſtantinopolitani ad Damaſum Pontificem data. Sic enim loquuntur: ἐπειδὴ μέντοι τὴν ἀδελφικὴν περὶ ἡμᾶς ἀγάπην ἐπιδεικνύμενοι, σύνοδον ἐπὶ τῆς Ῥώμης θεοῦ βουλήσει συγκροτοῦντες, καὶ ἡμᾶς ὡς οἰκεῖα μέλη προσεκαλέσασθε, διὰ τῶν τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως γραμμάτων, &c. *Iam verò quoniam vos, quò fraternam veſtram erga nos charitatem declararetis, Concilium Deo volente Romæ cogentes, nos quoque veluti membra propria per Deo amantiſſimi Imperatoris litteras accerſiuiſtis.* Et Innocentius primus epiſt. 26. Eccleſiam Hieroſolymitanam ſui gregis membrum appellat. Vt enim attrahit caudex ab radice alimentum, quod in ramos, cæteráſque arboris partes transfundit, ita Romana, hoc eſt Petri, ſedes haurit à Chriſto poteſtatem, quam cæteris Epiſcopis communicat: hac enim ratione vnitas in Eccleſia conualeſcit. B. Optatus lib. 7. contra Parm. *Bono vnitatis Beatus Petrus & præferri omnibus meruit, & claues Cælorum communicandas cæteris ſolus accepit.* Non ergo vltra limites ſuos tendit Romanus Pontifex, quum in quibuſuis Diœceſibus poteſtatem ſuam exercet, vbi opus

est, idque bono Ecclesiæ conducere perspicit. Nec quod tu Anonyme obiicere es ausus, obiecit quisquam Cælestino Pontifici, quum scribebat ad Episcopos Galliæ · *sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus*, non Hilario, quum procurandum monebat, *ne quisquam frater in alterius proruptùrus iniuriam transcendat terminos venerandis patribus constitutos.* Non Leoni, quum aiebat in Epistola ad Anatolium: *manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo in ius tendat alienum.* Quum idem Leo Pulcheriæ Augustæ hisce verbis vsus est: *(Constantinopolitanæ verò præsuli Ecclesiæ (quia amplius quàm assequutus est concupiscit) quid illi satisfaciet, si tantæ Vrbis magnificentia, & claritudo non sufficit?* expectauítne Augusta, vt tu aliquando exorireris, qui Pontifici obtruderes Lucani hemistichium, *Quid satis est, si Roma parum?* quod proximo capite fecisti? Iam verò huiusce petulantiæ tandem te pudeat, nec tametsi sub persona lateas, fas tibi esse credas, conuicia velvti ex plaustro iacere in sanctissimos Christi Martyres, alióşque quos cælesti Curiæ adscriptos veneratur Ecclesia. horum enim solicitudo, dum Romanam sedem tenerent, per vniuersum Christianum orbem protendebatur, non vt ambitioni obsequerentur, quæ à sanctissimis Pontificibus longè aberat, sed quia norant vniuersam sibi dispensationem creditam esse, atque ad reatum suum tendere, si non vbique terrarum se vigiles præstitissent. Hæc vt verissima sunt, sic maximè velim, Anonyme, diuina vt præeunte gratia animum

tibi penetrent, qui sanis consiliis acquiescas: etenim
---ἀκεςαί τοι φρένες ἐσθλῶν.
ac ne differas supercilium deponere; ad Romanam, hoc est ad Catholicam redire Ecclesiam, quæ te expansis vlnis moratur. Quid diutius salutem tuam negligis, pro qua ego vel sanguinem lubens paciscar? verè loquor, ex animo loquor; ne tu me suspiceris maleuolentia suffusum aduersus tuas disceptationes scripsisse. quî enim possim, quum nulla te ratione cognitum habeam? docet me Christiana Charitas, vt omnium, quacumque ex gente sint, salutem exoptem, ac (si quà licet) procurem. velim tamen scias (si tu non falsò Gallum te profiteris) plures esse nobilissimos viros, & doctissimos cùm Parisiis, tum aliis in vrbibus Gallicis non vulgaris beneuolentiæ vinculo mihi adstrictos. vt hoc etiam nomine vehementer cupiam, appulsum te videre ex errorum pelago in veritatis ac salutis portum. Vbi Deo faciente id egeris, me meáque hæc scripta, sat scio, amabis: nec oderis si quas in iis deprehendisti punctiunculas: vt medicorum ferramenta nemo odit, quæ in morbi curatione expertus est. Vtar verò tecum pro corollario D. Hieronymi verbis, quibus Rufinum tuum alloquutus olim est: *Sit inter nos vna fides, & illicò pax sequetur.*

FINIS.

